

แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอก

ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2566

Development Guidelines for Agricultural Extension Officers in Organic
Agriculture Extension

Miss. PATCHARAKORN RUENGSRİ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirath Open University

2023

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์
ชื่อและนามสกุล	นางสาวพัชรากร เรืองศรี
แขนงวิชา / วิชาเอก	ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
สาขาวิชา	เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	1. รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	2. รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2567

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....	ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพวรรณ ลิ้มงูร)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง)	
.....	กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ)	

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศรีราม)

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

ผู้วิจัย นางสาวพัชรากร เรืองศรี รหัสนักศึกษา 2659000893

ปริญญา: เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง (2) รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์

ตุ้มหิรัญ ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 2) ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 4) ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และ 5) แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ระดับอำเภอ ทำงานในโครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน ด้านกิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์ ปี 2566 จำนวน 262 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 158 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยจับสลาก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดลำดับ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การทดสอบค่าที และการทดสอบไคสแควร์

ผลการศึกษาพบว่า 1) เจ้าหน้าที่ ร้อยละ 67.1 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 38.01 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 66.5 จบสาขาวิชาพืชศาสตร์ ร้อยละ 22.2 มีประสบการณ์ทำงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 3.85 ปี และร้อยละ 23 ได้รับข้อมูลข่าวสารเกษตรอินทรีย์ผ่านการฝึกอบรม สัมมนาและศึกษาดูงาน 2) เจ้าหน้าที่ที่มีความเห็นว่าการเกษตรมีการรับรู้ด้านการจัดการดินและปฏิบัติด้านการแสดงฉลากและการกล่าวอ้างระดับมาก และระดับการรับรู้และการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการจัดการดินมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) เจ้าหน้าที่ที่มีปัญหาการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ระดับปานกลาง ได้แก่ การประเมินความเสี่ยงของแปลงเกษตร การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตรและความสามารถในการติดต่อสื่อสาร 4) เจ้าหน้าที่ที่ต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ระดับมาก ได้แก่ ความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ทักษะการถ่ายทอดความรู้ บุคลิกลักษณะประจำตัวด้านการสื่อสาร ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการฝึกปฏิบัติ และเพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษาและประสบการณ์การทำงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความต้องการการส่งเสริม 5) แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ ได้แก่ (1) ก่อนการปฏิบัติงาน โดยถ่ายทอดความรู้ จัดทำคู่มือ หลักสูตร e - learning (2) ขณะปฏิบัติงานโดยการสาธิต ฝึกปฏิบัติ สอนงานโดยที่เลี้ยง และ (3) หลังการปฏิบัติงาน โดยติดตามประเมินผล ผ่านวิธีการฝึกอบรม สาธิต ฝึกปฏิบัติ ศึกษาดูงาน รวมทั้งติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

คำสำคัญ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรอินทรีย์ แนวทางการพัฒนา

Thesis title: Development Guidelines for Agricultural Extension Officers in Organic Agriculture Extension

Researcher: Miss. PATCHARAKORN RUENGSRI; ID: 2659000893;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Jinda Khlibtong, Associate Professor;(2) Dr. Chalernsak

Toomhirun, Associate Professor ; Academic year: 2023

Abstract

The objectives of this research were to study 1) general information of agricultural extension officers 2) opinions of the officers regarding the perception and practices on organic agriculture of farmers 3) problems and suggestions in the practices of organic agriculture extension of agricultural extension officers 4) needs for the extension regarding organic agriculture of agricultural extension officers and 5) development guidelines for agricultural extension officers.

This research was survey research. The population in this study was 262 agricultural extension officers who were responsible for district-level organic agriculture extension and worked in the sustainable agricultural development project on organic agricultural product development activity in 2023. The sample size of 158 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.05 through simple random sampling method by lotto picking. Data were collected by using questionnaires and were analyzed by using statistics such as frequency distribution, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, ranking, content analysis, T-test, and Chi-square.

The results of the research revealed that 1) 67.1% of the officers were female with the average age of 38.01 years old, 66.5% graduated from plant science, 22.2% had the average experience in organic agricultural extension work of 3.85 years, and 23% received the news regarding organic agriculture through training, seminar, and field trip. 2) The officers thought that farmers perceived the aspects of soil management and practice on the label display and reference at the high level and the level of perceiving and practices regarding on organic agriculture of farmers of soil management was statistically significantly at the level of 0.05. 3) The officers faced with the problem regarding the operation on the organic agricultural extension at the moderate level on the issues such as the risk evaluation in agricultural crop, the analysis of agricultural situation, and the capability in the communication. 4) The officers needed the extension regarding organic agriculture at the high level such as knowledge about integrated pest control, knowledge transfer skill, and personal attributes on communication through electronic media, internet by practical method. The gender, age, education level, graduation major and experience in organic agricultural extension of agricultural extension officers were not related of statistically with the needs for extension. 5) The development guidelines of the officers were such as (1) the pre operation through knowledge transfer, manual creation for e-learning curriculum; (2) during the operation through demonstration, practice, taught by the supervisor; and (3) post operation through evaluation follow up by training method, demonstration, practice, field trip along with the follow-up and performance evaluation for further adaptation and improvement.

Keywords : Agricultural extension officer, Organic agriculture, Development guidelines

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ อย่างดียิ่ง จากรองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มศิริธัญ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม จากสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่กรุณาสละเวลาในการให้คำปรึกษา ชี้แนะ ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนแนะแนวทาง ด้วยความเอาใจใส่ รวมทั้ง ติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิด ส่งผลให้การทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ประสบความสำเร็จ ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพวรรณ ลิ้มงูร ประธานกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ยิ่งแก่ผู้วิจัย อันทำให้วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ประสบการณ์ และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต และเพื่อนนักศึกษาทุกท่านที่คอยแนะนำให้คำปรึกษา ขอขอบคุณ ผู้บังคับบัญชา และเจ้าหน้าที่จากสำนักงาน เกษตรจังหวัดที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่คอยช่วยเหลือและสนับสนุนและเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ ทุกท่านที่เกี่ยวข้องที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม เพื่อการเก็บ รวบรวมข้อมูล ส่งผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้บรรลุผลสำเร็จ

ขอขอบพระคุณ คุณแม่ภัทรภร ลิ้มพุกธานูภาพ และครอบครัว ที่ได้ให้แรงสนับสนุนและ ให้กำลังใจอันมีค่ายิ่งโดยเสมอมา ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้ผู้วิจัยจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง ไปได้ด้วยดี

ประโยชน์และคุณค่า อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะยังประโยชน์ต่อการศึกษาและการ ส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเกษตรกร คุณค่าและความดีอันพึงมี จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแต่บิดา มารดา และบูรพาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนความรู้ และให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

นางสาวพัชรากร เรืองศรี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญรูปภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่ได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
การดำเนินงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตร	9
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์	11
บทบาทของนักส่งเสริมการเกษตร	22
สมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตรและการจัดการทรัพยากรมนุษย์	24
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร	31
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	44
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	44
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	45
การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
การวิเคราะห์ข้อมูล	49

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	54
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงาน ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์.....	55
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร.....	60
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์.....	72
ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์.....	74
ตอนที่ 5 แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์....	91
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	99
สรุปการวิจัย.....	99
อภิปรายผล	109
ข้อเสนอแนะ	116
บรรณานุกรม	119
ภาคผนวก	125
ก เครื่องมือการวิจัย.....	126
ข จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา.....	135
ค ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	139
ประวัติผู้วิจัย	142

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1 เพศ และอายุของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร.....	55
ตารางที่ 4.2 ระดับการศึกษาสูงสุดและสาขาวิชาเอกที่จบการศึกษาของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร.....	56
ตารางที่ 4.3 ประสบการณ์การทำงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร.....	57
ตารางที่ 4.4 แหล่งของการได้รับข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร.....	58
ตารางที่ 4.5 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านพื้นที่ปลูก.....	60
ตารางที่ 4.6 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการจัดการกระบวนการผลิต.....	61
ตารางที่ 4.7 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์.....	62
ตารางที่ 4.8 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการจัดการดิน.....	63
ตารางที่ 4.9 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการจัดการศัตรูพืช.....	64
ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว.....	65
ตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง.....	66
ตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง.....	67
ตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการบันทึกข้อมูลและการทวนสอบ.....	68

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.14 สรุปความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร.....	69
ตารางที่ 4.15 แสดงการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้ และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร	70
ตารางที่ 4.16 ปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์.....	72
ตารางที่ 4.17 สรุปปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์.....	73
ตารางที่ 4.18 ระดับความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตร	74
ตารางที่ 4.19 ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตร	76
ตารางที่ 4.20 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตร	80
ตารางที่ 4.21 ภาพรวมความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตร.....	83
ตารางที่ 4.22 แสดงค่าร้อยละ และค่า Chi- square ของความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับระดับ ความต้องการการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร.....	85
ตารางที่ 4.23 แสดงค่าร้อยละ และค่า Chi- square ของความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับ ความต้องการการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร.....	85
ตารางที่ 4.24 แสดงค่าร้อยละ และค่า Chi- square ของความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา กับระดับความต้องการการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	86
ตารางที่ 4.25 แสดงค่าร้อยละ และค่า Chi- square ของความสัมพันธ์ระหว่างสาขาวิชาที่จบ การศึกษากับระดับความต้องการการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร.....	87
ตารางที่ 4.26 แสดงค่าร้อยละ และค่า Chi- square ของความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ การทำงานด้านการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์กับความต้องการการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตร	89

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.27 สรุปความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษาและ
ประสบการณ์การทำงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรกับ
ความต้องการการส่งเสริม90

ตารางที่ 4.28 การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทางสถิติและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา.....91

ตารางที่ 4.29 แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์.....95

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....4

ภาพที่ 2.1 ขั้นตอนและกิจกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์.....26

ภาพที่ 2.2 การพัฒนานักส่งเสริมการเกษตร.....29

ภาพที่ 4.1 แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์.....97

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปี 2566 ประเทศไทยมีพื้นที่การเกษตรที่เพาะปลูกพืช จำนวน 134.852 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 91.28 ของเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรทั้งหมด(สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร,2567) และมีเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรมากกว่า 6.9 ล้านครัวเรือน(กรมส่งเสริมการเกษตร , 2566) สภาพการผลิตพืชของเกษตรกรส่วนใหญ่ มีการใช้สารเคมีในการเพาะปลูก เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ และปริมาณตามต้องการ โดยในปี 2566 มีปริมาณการนำเข้าวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตรสูงถึง 0.140 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2565 ร้อยละ 23.95 และมีแนวโน้มการนำเข้าในปริมาณที่เพิ่มขึ้นทุกปี (สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร,2566) ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง เกิดสารเคมีตกค้างในผลผลิต เมื่อพิจารณาจากจำนวนพื้นที่การเกษตรที่เพาะปลูกพืช 134.852 ล้านไร่ มีพื้นที่ที่เป็นการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์เพียง 1.403 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.04 และมีจำนวนเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ 160,722 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.31 ของจำนวนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ซึ่งถือว่าเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ในจำนวนน้อย ภาครัฐ และภาคเอกชนควรให้ความสำคัญ และส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ ทักษะการผลิต และตระหนักถึงความสำคัญ เพื่อให้เกษตรกรเกิดการปรับเปลี่ยนระบบการผลิต ลดการพึ่งพาปุ๋ยและสารเคมี ก่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในการทำเกษตรกรรม

กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร มีบุคลากรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรโดยเฉพาะ รวมทั้ง มีการกำหนดบทบาทของหน่วยงานให้มีภารกิจครอบคลุมตั้งแต่ระดับกรมจนถึงระดับพื้นที่ ทั้งหน่วยงานส่วนกลางและหน่วยงานส่วนภูมิภาค คือ สำนักงานเกษตรจังหวัด 77 จังหวัด และสำนักงานเกษตรอำเภอ 882 อำเภอ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำงานใกล้ชิดกับเกษตรกร มีหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ และประสานงานกับหน่วยงานภาคี โดยเชื่อมโยงภารกิจและการสนับสนุนจากส่วนกลางไปยังภูมิภาค เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทิศทางที่ดีขึ้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้ หนึ่งในเป้าหมายภาพรวมของแผนปฏิบัติการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล กรมส่งเสริมการเกษตร ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) คือ บุคลากรกรมส่งเสริมการเกษตรเป็น Smart Officer ที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมืออาชีพ โดยการพัฒนาศักยภาพทุกระดับทุกตำแหน่งให้มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญทางวิชาการตามสายงาน รวมทั้ง มีความสามารถในการถ่ายทอด

เทคโนโลยีและองค์ความรู้สู่ผู้อื่น ประสานงาน และสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานกับภาคีและเครือข่ายให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เท่าทันยุคสมัย ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงานอย่างแท้จริง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565)

ในด้านการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์ กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตรระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ประเด็นการพัฒนาว่าด้วยการส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรและยกระดับสู่มาตรฐานสากลด้วยงานวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตแก่เกษตรกรเพื่อให้สินค้าได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพ เช่น มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) และมาตรฐานอื่นๆ เพื่อให้ได้ผลผลิตหรืออาหารที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค มีการผลิตเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและนำไปสู่ความยั่งยืนในทุกมิติ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2560) ดำเนินงานภายใต้โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์ เพื่อเตรียมความพร้อมแก่เกษตรกร ให้สามารถผลิตสินค้าได้ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ประเมินสถานการณ์แปลงในเบื้องต้น ให้คำแนะนำ และเป็นพี่ปรึกษาด้านเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งผ่านความรู้และเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการเกษตรที่ถูกต้อง และจากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บางส่วนเป็นข้าราชการบรรจุใหม่หรือเพิ่งได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากในการดำเนินงานเจ้าหน้าที่จะต้องอาศัยความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ รวมทั้ง ต้องเพิ่มพูนความรู้และเทคโนโลยีใหม่ในปัจจุบัน เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้คำแนะนำ และเป็นพี่ปรึกษาด้านเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรได้อย่างมืออาชีพ การขาดความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญด้านเกษตรอินทรีย์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญต่อการดำเนินงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์(กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และมีศักยภาพในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุตามภารกิจ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

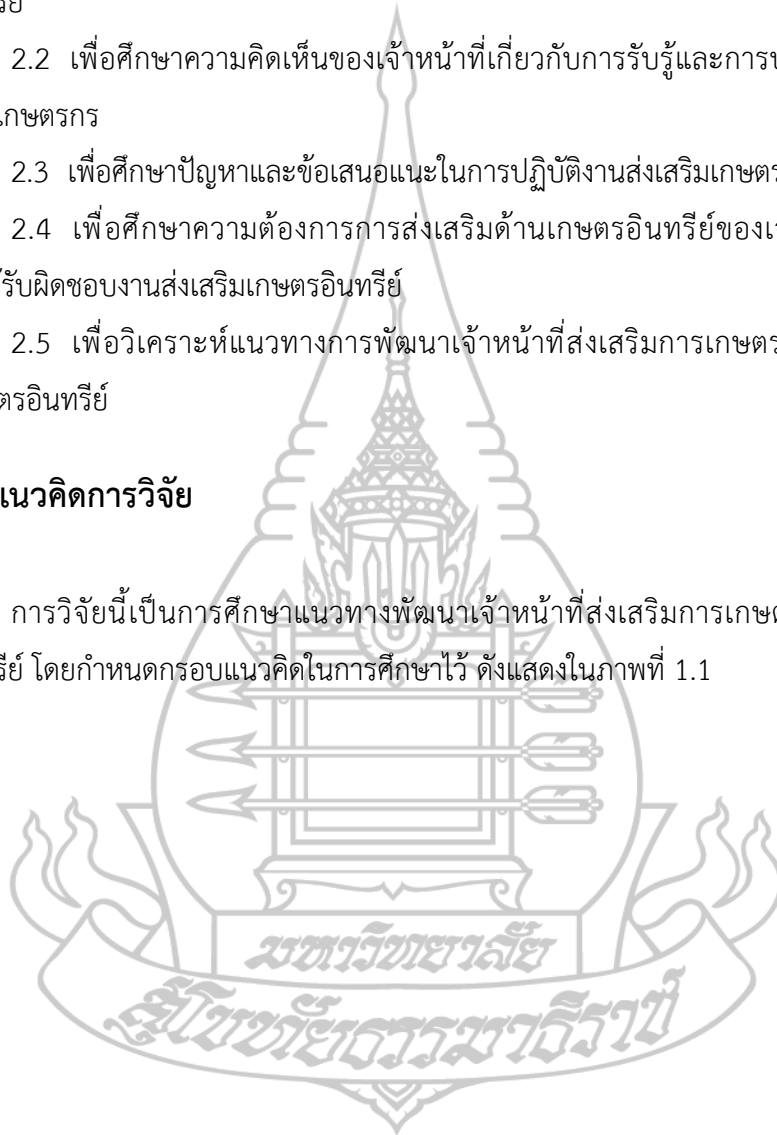
จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว การศึกษาข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้และนำไปปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ สามารถถ่ายทอดความรู้และส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรได้อย่างถูกต้อง เป็นพี่ปรึกษาด้านเกษตรอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรได้แบบมืออาชีพ เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจ สามารถพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เกิดความยั่งยืน และนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

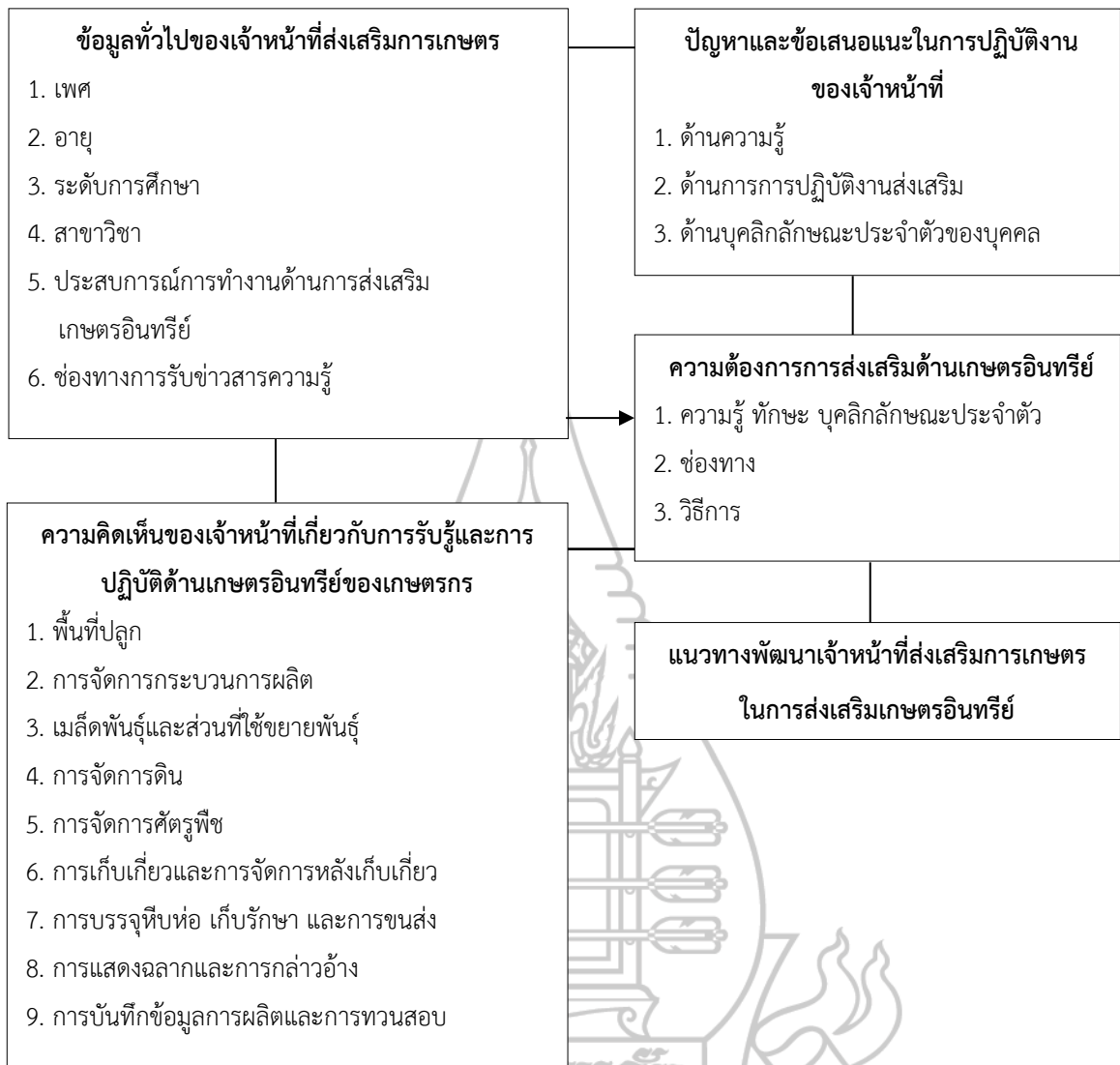
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์
- 2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์
- 2.4 เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์
- 2.5 เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาไว้ ดังแสดงในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้จำนวน 2 ข้อ ดังนี้

- 4.1 ระดับการรับรู้และระดับการปฏิบัติด้านเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกรแตกต่างกัน
- 4.2 เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา และประสบการณ์ทำงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความสัมพันธ์กับความต้องการการส่งเสริม

5. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

5.1 ขอบเขตด้านประชากร การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตประชากร คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ระดับอำเภอ โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ ปี 2566 จำนวน 262 ราย

5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาสำหรับการวิจัยครั้งนี้ไว้ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกร ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรกรอินทรีย์ และแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้านเกษตรกรอินทรีย์

5.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ตามความรับผิดชอบงานระดับอำเภอ ในโครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ ปี 2566 ของกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 72 จังหวัด (ยกเว้นจังหวัดกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และจังหวัดสมุทรปราการ)

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัย เรื่อง หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ ระดับอำเภอแนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ มีนิยามศัพท์เฉพาะงานวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน จำนวน 8 ข้อ ดังนี้

6.1 เจ้าหน้าที่ หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ระดับอำเภอ

6.2 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์ ปี 2566 ที่ได้รับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

6.3 การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ หมายถึง การอบรม ถ่ายทอดความรู้ ประเมินแปลงเบื้องต้น ให้คำปรึกษาแนะนำในด้านเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกร ตามโครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์ ปี 2566

6.4 การปฏิบัติงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ หมายถึง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการส่งเสริมที่เกี่ยวข้องในประเด็นของการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การประเมินความเสี่ยงของแปลงเกษตรอินทรีย์ การจัดกระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร วิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร รวมทั้ง ความสามารถในการติดต่อ สื่อสาร การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มนุษย์สัมพันธ์และจิตบริการ

6.5 การรับรู้และการนำไปปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ หมายถึง การรับรู้ และปฏิบัติของเกษตรกรตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกช.9000-2564) 9 ข้อ ประกอบด้วย 1) พื้นที่ปลูก 2) การจัดการกระบวนการผลิต 3) เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ 4) การจัดการดิน 5) การจัดการศัตรูพืช 6) การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว 7) การบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง 8) การแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง และ 9) การบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ

6.6 การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ หมายถึงการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในด้านความรู้ ทักษะ และบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ ใน 3 ระยะ คือ ก่อนปฏิบัติงาน ขณะปฏิบัติงาน และหลังปฏิบัติงาน

6.7 ความต้องการการส่งเสริม หมายถึง ความต้องการการพัฒนาในด้านความรู้ ช่องทาง และวิธีการของเจ้าหน้าที่

6.8 แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเกษตรอินทรีย์ หมายถึง กรอบการพัฒนาเจ้าหน้าที่ตามสมรรถนะนักส่งเสริมการเกษตร 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และบุคลิกลักษณะประจำตัว โดยการพัฒนา 3 ระยะ คือ ก่อนการปฏิบัติงาน ขณะปฏิบัติงาน และหลังการปฏิบัติงาน

7. ประโยชน์ที่ได้รับ

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ ผู้วิจัยคาดหวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ดังนี้

7.1 ด้านผู้วิจัย เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยโดยสามารถนำผลการวิจัยมาปรับใช้เป็นแนวทางในการวางแผนงานและพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้มีศักยภาพด้านเกษตรอินทรีย์ที่ดียิ่งขึ้น

7.2 ด้านประชากรเป้าหมาย เป็นประโยชน์นำไปปรับใช้เป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพตนเองในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์แก่เกษตรกร

7.3 ด้านหน่วยงาน

7.3.1 สามารถนำผลการวิจัย ปรับใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนา ศักยภาพเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้านเกษตรอินทรีย์

7.3.2 สามารถนำปัญหา และข้อเสนอแนะ มาปรับปรุงและพัฒนาการวางแผนงาน และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้านเกษตรอินทรีย์

7.3.3 สามารถนำผลการวิจัย ปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานส่งเสริม การเกษตรด้านเกษตรอินทรีย์ต่อไป

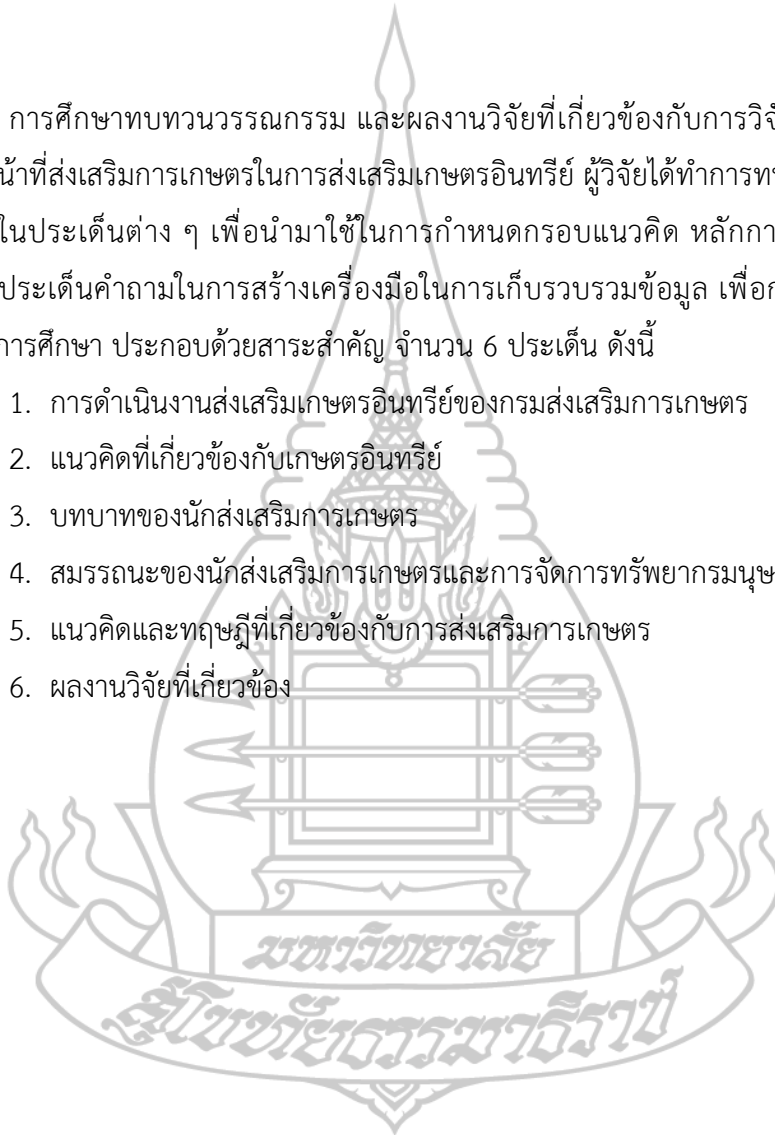
7.4 ด้านวิชาการ เป็นประโยชน์ด้านวิชาการในการพัฒนาและศึกษาวิจัยในประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิด หลักการ ทฤษฎี รวมทั้งการกำหนดประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา ประกอบด้วยสาระสำคัญ จำนวน 6 ประเด็น ดังนี้

1. การดำเนินงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตร
2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรอินทรีย์
3. บทบาทของนักส่งเสริมการเกษตร
4. สมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตรและการจัดการทรัพยากรมนุษย์
5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การดำเนินงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ให้มีองค์ความรู้ ทักษะในการผลิตสินค้าเกษตร สามารถเพิ่มศักยภาพการผลิต รวมทั้ง พัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ปลอดภัยและได้มาตรฐาน โดยดำเนินงานส่งเสริมเกษตรกรด้านเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง ดำเนินการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรให้มีความรู้ในการผลิตพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำ และเป็นพี่เลี้ยงด้านเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) โดยในปี 2566 กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ภายใต้โครงการพัฒนาเกษตรกรยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์ รายละเอียดดังนี้

1.1 โครงการพัฒนาเกษตรกรยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์

โครงการพัฒนาเกษตรกรยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่ 72 จังหวัด 262 อำเภอ เพื่อพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้มีความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ในเชิงลึก สามารถเป็นวิทยากรหลักในการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งเตรียมความพร้อมเกษตรกรโดยการอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรเพื่อเข้าสู่ระยะปรับเปลี่ยน และสามารถเข้าสู่การรับรองตามระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาเกษตรกรด้านเกษตรอินทรีย์ ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต หลักปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ การจัดการศัตรูพืชผสมผสาน การจัดการดิน ปุ๋ยและเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร แนะนำและให้คำปรึกษา รวมทั้งตรวจประเมินแปลงเบื้องต้นตามข้อกำหนดวิธีปฏิบัติมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกร โดยกำหนดให้มีการตรวจประเมินการผลิตพืชอินทรีย์เบื้องต้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566)

1.1.1 คุณสมบัติ บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้เป็นที่ปรึกษาเกษตรกรตามแนวทางการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

คุณสมบัติ บทบาทและหน้าที่ของที่ปรึกษาเกษตรกรตามแนวทางการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย

- 1) มีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
- 2) สามารถประเมินและวิเคราะห์ความเสี่ยงของฟาร์ม/แปลงที่จะสมัครขอการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และให้คำแนะนำแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

3) สามารถตอบข้อซักถาม ข้อสงสัยของเกษตรกรเกี่ยวกับการปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้ (กรมส่งเสริมการเกษตร,2566)

1.1.2 การอบรมพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยอบรมเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ จำนวน 5 ชั่วโมง ผ่านระบบออนไลน์ โดยมีเนื้อหาประกอบด้วย 1) บทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการเป็นที่ปรึกษาเกษตรกร 2) การเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 3) แนวทางการตรวจรับรองแปลงผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ 4) การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้นตามหลักเกษตรอินทรีย์ และ 5) ตลาดสินค้าเกษตร โดยมีวิทยากรจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ให้ความรู้

1.1.3 การอบรมเกษตรกรในด้านเกษตรอินทรีย์ และการติดตาม ให้คำปรึกษา และประเมินแปลงเบื้องต้น โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรดำเนินการอบรมพัฒนาเกษตรกรในด้านเกษตรอินทรีย์ ในเรื่องของแนวทางการผลิตเกษตรอินทรีย์ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เทคโนโลยีการผลิต และปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์ การจัดการศัตรูพืชและการผลิตสารชีวภัณฑ์เพื่อใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์ และทัศนศึกษาดูงาน จำนวน 1 วัน เพื่อส่งเสริมและผลักดันให้เกษตรกรมีความรู้สามารถปลูกพืชและผลิตสินค้าเกษตรได้ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งดำเนินการนัดหมายเกษตรกร เพื่อติดตาม ให้คำปรึกษา แนะนำแก่เกษตรกร เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถผลิตพืชและปฏิบัติได้ตามแนวทางมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และประเมินแปลงผลิตพืชอินทรีย์ จำนวน 2 ครั้ง (กรมส่งเสริมการเกษตร,2566)

สรุปได้ว่า ในการดำเนินงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการส่งความรู้และเทคโนโลยีด้านเกษตรอินทรีย์ไปสู่เกษตรกรผ่านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยี ให้คำแนะนำ และตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้อย่างถูกต้อง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำคุณสมบัติ บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้เป็นที่ปรึกษาเกษตรกรมากำหนดเป็นตัวแปรในด้านความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์

เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) เป็นรูปแบบหนึ่งของการทำเกษตรกรรมยั่งยืน (Sustainable Agriculture) เน้นการผลิตทางการเกษตรแบบยั่งยืน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อาศัยหลักธรรมชาติ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในฟาร์ม ลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก และหลีกเลี่ยง การใช้สารเคมีในกระบวนการผลิต โดยจะกล่าวถึง ความหมายของเกษตรอินทรีย์ สถานการณ์เกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การจัดการการผลิตพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์หลักปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รายละเอียด ดังนี้

2.1 ความหมายของเกษตรอินทรีย์

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ (2551) ได้ให้ความหมายของเกษตรอินทรีย์ หมายถึง การเกษตรที่ใช้หลักการพึ่งพิงความสมดุลตามธรรมชาติอย่างเป็นองค์รวม ก่อให้เกิดระบบนิเวศการเกษตรที่ยั่งยืน สภาพสิ่งแวดล้อมได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องโดยใช้หลักการสร้างความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศเกษตรให้เกิดการผสมผสานเกื้อกูลกันและกัน ใช้ทรัพยากรในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยกระบวนการผลิตปราศจากสารเคมีและสารสังเคราะห์ รวมทั้งพันธุ์ที่ผ่านการตัดแปรพันธุกรรม

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (2564) ได้ให้ความหมายของเกษตรอินทรีย์ หมายถึง ระบบการจัดการการผลิตด้านการเกษตรแบบองค์รวม ที่ช่วยให้ระบบนิเวศเกษตรมีความสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางชีวภาพ

สรุปได้ว่า เกษตรอินทรีย์ คือ การทำเกษตรที่ปราศจากการใช้สารสังเคราะห์ และสารเคมี มีกระบวนการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เน้นการจัดการภายในฟาร์มอย่างสมดุล นำวัสดุเหลือใช้มาหมุนเวียนให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดระบบนิเวศที่หลากหลายและเกื้อกูลกัน

2.2 สถานการณ์เกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ (2565) ได้อธิบายได้อธิบาย สถานการณ์เกษตรอินทรีย์ในด้านของการผลิต และสถานการณ์การส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ ดังนี้

2.2.1 การผลิต

ในปี 2560 - 2565 ประเทศไทยมีพื้นที่ที่ได้รับรองเกษตรอินทรีย์มาตรฐานต่างๆ (พืช ปศุสัตว์และสัตว์น้ำ) เพิ่มขึ้นจาก 178,951 ไร่ เป็น 1,403,441 ไร่ คิดเป็นอัตราเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 54.15 ต่อปี โดยในปี 2560 มีพื้นที่จำนวน 178,951 ไร่ ปี พ.ศ. 2561 มีพื้นที่

จำนวน 319,914 ไร่ ปี 2562 มีพื้นที่จำนวน 608,004 ไร่ ปี 2563 มีพื้นที่ 915,279 ไร่ เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ร้อยละ 50.54 ปี 2564 มีพื้นที่จำนวน 1,348,155 ไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 47.29 เมื่อเทียบกับปี 2563 และ ปี 2565 มีพื้นที่จำนวน 1,403,441 ไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.10 เมื่อเทียบกับปี 2564 เนื่องจากภาครัฐมีนโยบายอุดหนุนการปลูกข้าวอินทรีย์ 1 ล้านไร่

2.2.2 การส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย

ในปี 2564 ประเทศไทยมีการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ 29,440.18 ล้านบาท ซึ่งลดลงจาก 30,843.93 ล้านบาท ในปี 2563 หรือลดลงร้อยละ 4.55 และมูลค่าการส่งออก 1,331.38 ล้านบาท ลดลงจาก 1,730.53 ล้านบาท ในปี 2563 ลดลงร้อยละ 23.07 เนื่องมาจากผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตลาดส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญ คือ สหรัฐอเมริกา จีน อิตาลี และ สวิตเซอร์แลนด์ สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ส่งออก ได้แก่ ข้าว ทูเรียน มังคุดมะพร้าวอ่อน น้ำกะทิ และใบชาเขียว

2.3 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในปัจจุบันมีหลากหลายรูปแบบ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมรูปแบบของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รายละเอียดดังนี้

2.3.1 มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง เกษตรอินทรีย์ : การผลิต การแปรรูป การแสดงฉลาก และการจำหน่ายผลิตผลและผลิตภัณฑ์อินทรีย์ (มกษ.9000-2564)

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (2564, น.46-53) ได้อธิบายหลักการจัดการการผลิตพืชอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกษ.9000-2564) ไว้ดังนี้

1) การจัดการระบบนิเวศและความหลากหลายในการผลิตพืช

ระบบการผลิตพืชอินทรีย์จะต้องผลิตพืชในดิน ห้ามปลูกพืชแบบไฮโดรโปนิกส์ และในกระบวนการผลิตจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่สงวนคุ้มครองไว้และส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งการผลิตพืชอินทรีย์ อาจรวมการปลูกพืชที่หลากหลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบการจัดการฟาร์มได้

2) การจัดการผืนดิน ความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำ

(1) ห้ามเผาตอซังและซากพืชในขั้นตอนของการเตรียมดิน ยกเว้นในกรณีที่ต้องจำกัดเรื่องการตัดไม้หรือทำไร่เลื่อนลอย ทั้งนี้ จะต้องมีการจัดการและการควบคุมบริเวณการเผาและใช้มาตรการที่ป้องกันการเสื่อมสภาพของดิน เช่น การพังทลายของดิน รวมทั้ง เน้นการอนุรักษ์ ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพดินให้มีความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยการใช้ปุ๋ยคอกและปัจจัยการผลิตที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพหรือโดยการตรึงไนโตรเจนจากพืช เช่น

การปลูกพืชตระกูลถั่ว และพืชคลุมดิน สำหรับเป็นพืชหมุนเวียนและใช้เป็นปุ๋ยพืชสด เช่น ถั่วพุ่ม ถั่วพราง ปอเทือง โสนแอฟริกัน

(2) มีการนำวัสดุอินทรีย์หมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ภายในฟาร์ม ใช้ปุ๋ยแร่ธาตุที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเท่านั้นและใช้เป็นวิธีเสริมความอุดมสมบูรณ์ทางชีวภาพเท่านั้น เช่น การใช้ปุ๋ยพืชสดและปุ๋ยหมัก ในส่วนของสารเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของพืชใช้ได้แค่สารที่ระบุไว้ในมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

(3) การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดินในระบบอินทรีย์ ไม่ใช้ปุ๋ยสังเคราะห์ ปุ๋ยที่ทำให้ละลายได้โดยวิธีทางเคมี เช่น ซูเปอร์ฟอสเฟต และสิ่งขับถ่ายจากมนุษย์กับพืชอาหาร

(4) ใช้ทรัพยากรน้ำตามความต้องการของการผลิต เพื่อลดการสูญเสียน้ำ

3) การเลือกชนิดพืชและพันธุ์

(1) ส่งเสริมให้ใช้พันธุ์จากท้องถิ่นหรือพันธุ์พื้นเมือง และห้ามใช้พันธุ์จากสิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุกรรม โดยเมล็ดพันธุ์และส่วนของพืชที่ใช้ขยายพันธุ์ที่ใช้ จะต้องมาจากระบบเกษตรอินทรีย์ ยกเว้นในกรณีจำเป็นที่ไม่สามารถหาเมล็ดพันธุ์หรือส่วนของพืชที่ใช้ขยายพันธุ์ที่มาจากระบบเกษตรอินทรีย์ได้ อาจอนุโลมให้ใช้จากแหล่งทั่วไปได้

(2) เมล็ดพันธุ์และส่วนของพืชที่ใช้ขยายพันธุ์จะต้องไม่ใช่สารเคมีหรือสารอื่นที่ห้ามใช้ หากไม่สามารถหาเมล็ดพันธุ์และส่วนของพืชที่ใช้ขยายพันธุ์ที่ไม่ใช่สารเคมีอื่นได้ จะต้องกำจัดสารเคมีอื่นออกอย่างเหมาะสมก่อนนำไปใช้

(3) การปรับปรุงพันธุ์พืช เน้นการเพิ่มความหลากหลายทางพันธุกรรม มีการผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ โดยการขยายพันธุ์จะต้องทำภายใต้การจัดการแบบอินทรีย์ที่ได้รับการรับรอง ยกเว้นการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

4) การจัดการด้านศัตรูพืช (แมลงศัตรูพืช สัตว์ศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืช) และการเจริญเติบโตของพืช

(1) การจัดการการผลิตพืชอินทรีย์ ให้ใช้วิธีการที่สัมพันธ์กันในการจัดการศัตรูพืช โรค และวัชพืช ซึ่งรวมถึงการจัดการให้มีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ปลูก เช่น การปลูกพืชที่เป็นที่อาศัยสำหรับสิ่งมีชีวิตที่เป็นประโยชน์ หรือการคลุมดินเพื่อควบคุมวัชพืช หากจำเป็นต้องมีมาตรการเพิ่มเติม สามารถใช้การควบคุมด้วยความร้อน และการใช้สารควบคุมศัตรูและโรคพืชและสารควบคุมการเจริญเติบโตของพืช

(2) การควบคุมหรือป้องกันกำจัดศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืช เน้นป้องกันเป็นหลัก อาจใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่ง หรือใช้หลายวิธีร่วมกันแบบผสมผสาน ดังนี้

ก. เลือกชนิดและพันธุ์พืชที่เหมาะสม รวมทั้ง พันธุ์ที่ต้านทานโรค

ข. ปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อตัดการระบาดของศัตรูพืชและโรคพืช

ค. ใช้เครื่องมือกลในการเพาะปลูก

ง. อนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติของศัตรูพืชโดยจัดหาที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม จัดทำแนวกันชน เพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งเป็นแหล่งอาศัยของศัตรูธรรมชาติของศัตรูพืช

จ. รักษาระบบนิเวศน์ที่หลากหลาย เช่น ทำพื้นที่ป้องกันการชะล้างของดิน และวนเกษตรการปลูกพืชหมุนเวียน

ฉ. ใช้แมลงศัตรูธรรมชาติ ปล่อยสิ่งมีชีวิตที่ทำลายศัตรูพืชในฟาร์ม เช่น ตัวห้ำตัวเบียน ใช้จุลินทรีย์ (แบคทีเรีย ไวรัส เชื้อรา) หรือใช้ปุ๋ยคอก หรือวัสดุจากพืช

ช. คลุมหน้าดินโดยใช้ฟางข้าว และการรักษาหญ้าด้วยการตัดแต่ง

ซ. ใช้ระดับน้ำควบคุมวัชพืช หรือกำจัดวัชพืชโดยใช้สัตว์เลี้ยง ซึ่งในกรณีพืชอาหารต้องระวังป้องกันการปนเปื้อนของจุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรคจากมูลสัตว์สู่ส่วนที่บริโภคได้ของพืช

ณ. การควบคุมศัตรูพืชโดยวิธีกล เช่น การใช้กับดักกาวเหนียว ใช้แสงไฟล่อ ใช้เสียงขับไล่ หรือการปลูกพืชไล่แมลง เช่น ตะไคร้หอม

(3) ในกรณีที่ใช้วิธีการตามข้อ (2) แล้วไม่สามารถป้องกันพืชที่ได้รับความเสียหายอย่างรุนแรงได้ ให้ใช้สารตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และต้องใช้เวลาที่จำเป็น โดยจะต้องเก็บรักษาข้อมูลที่แสดงให้เห็นความจำเป็นในการใช้สารเหล่านั้นไว้

5) การปรับเปลี่ยน

(1) ผลผลิตและผลิตภัณฑ์พืชที่ผลิตได้ จะเป็นอินทรีย์ ก็ต่อเมื่อมีการจัดการแบบอินทรีย์ที่เป็นไปตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตลอดระยะเวลาการปรับเปลี่ยนเป็นเวลาอย่างน้อย 12 เดือนก่อนปลูกสำหรับพืชล้มลุก และ 18 เดือนก่อนเก็บเกี่ยวผลผลิตอินทรีย์ครั้งแรกสำหรับพืชยืนต้น

(2) ลดระยะเวลาการปรับเปลี่ยนได้ หากมีหลักฐานที่ตรวจสอบได้ว่าไม่มีการปฏิบัติที่ไม่อนุญาต ไม่มีการใช้สารหรือปัจจัยการผลิตที่ห้ามใช้ในพื้นที่ขอการรับรองมาเป็นเวลานานเกินกว่า 12 เดือนสำหรับพืชล้มลุก และ 18 เดือนสำหรับพืชยืนต้น

(3) เพิ่มระยะเวลาการปรับเปลี่ยนให้นานกว่าช่วงเวลาที่กำหนดในข้อ 1 ได้ โดยอยู่บนพื้นฐานของการบ่งชี้และประเมินประเด็นที่เกี่ยวข้องและความเสี่ยง เช่น มีข้อมูลจากประวัติการใช้พื้นที่แสดงว่าพื้นที่ส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนมีการปนเปื้อนด้วยผลิตภัณฑ์หรือสารที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้ในการผลิตแบบอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ หรือได้มีการใช้สารเคมีสังเคราะห์ในปริมาณมากมาก่อนหน้านั้น

6) การแยกการผลิตและการผลิตแบบคู่ขนาน

ฟาร์มที่ไม่ได้เปลี่ยนเป็นอินทรีย์พร้อมกันทั้งหมด สามารถทยอยเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนได้ และต้องแยกส่วนที่ไม่ใช่อินทรีย์ออกจากส่วนที่เป็นอินทรีย์อย่างชัดเจนด้วยการผลิตแบบแยกส่วนหรือแบบคู่ขนาน

7) การหลีกเลี่ยงการปนเปื้อน

(1) มีมาตรการที่ป้องกันการปนเปื้อนที่อาจมาทางดิน น้ำ อากาศ เช่น มีสิ่งกีดขวาง ทำคั้นกัน หรือปลูกพืชเป็นแนวกันชน เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากแปลงข้างเคียงหรือจากแหล่งมลพิษ

(2) มีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนในอุปกรณ์ ทำความสะอาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการเพาะปลูก เก็บเกี่ยว แปรรูป บรรจุ และขนส่ง รวมทั้งการทำความสะอาดอุปกรณ์ทำความสะอาด และการบันทึกข้อมูลการทำความสะอาด

8) การเก็บเกี่ยวผลิตผลที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

ผลิตผลที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติจัดว่าเป็นผลิตผลอินทรีย์ ต่อเมื่อ

(1) ผลิตผลมาจากบริเวณที่มีการกำหนดขอบเขตชัดเจนว่าเป็นพื้นที่ธรรมชาติ โดยเป็นพื้นที่ที่ไม่เคยใช้ทำการเกษตรหรือไม่เคยใช้สารเคมีที่ห้ามใช้อย่างน้อย 3 ปี

(2) ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในพื้นที่ และไม่มีการกระทบต่อการคงรักษาพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ในบริเวณนั้น

(3) ไม่เก็บเกี่ยวพืชพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองอย่างเป็นทางการ หรือพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือที่กฎหมายห้าม

2.3.2 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ยโสธรขั้นพื้นฐาน (Yasothon Basic Organic Standard : Yaso BOS)

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดยโสธร (2562,น.2-5) ระบุว่า จังหวัดยโสธรได้กำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ยโสธรขั้นพื้นฐาน Yasothon Basic Organic Standard (Yaso BOS) โดยพิจารณาเลือกใช้หลักการและข้อกำหนดสำคัญของเกษตรอินทรีย์จากหลายระบบมาประยุกต์ใช้เป็นข้อกำหนดขั้นพื้นฐานเพื่อให้เข้ากับภูมิสังคมของจังหวัด โดยมีข้อกำหนด ประกอบด้วย

1) **ขั้นเกษตรกร**

- (1) เกษตรกรมีความสมัครใจและแสดงความมุ่งมั่นที่จะทำเกษตรอินทรีย์
- (2) มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อชุมชน ส่วนรวม
- (3) มีความประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม ไม่หมกมุ่นอบายมุข
- (4) เอาใจใส่การดูแลสิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาสุขภาพธรรมชาติ

2) *ขั้นกระบวนการผลิต*

- (1) พื้นที่เพาะปลูก
- (2) ระยะเวลาการปรับเปลี่ยน
- (3) เมล็ดพันธุ์ ส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์
- (4) ปุ๋ยและการกำจัดศัตรูพืช
- (5) อุปกรณ์เครื่องมือ

3) *ขั้นตอนการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไฮดรอนขั้นพื้นฐาน*

- (1) เกษตรกรยื่นคำร้อง
- (2) จังหวัดไฮดรอนแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจประเมิน
- (3) คณะกรรมการตรวจประเมินออกตรวจพื้นที่ขอรับรอง
- (4) หากผลประเมินผ่านข้อกำหนดให้นำเสนอต่อคณะกรรมการกำกับ

การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไฮดรอนขั้นพื้นฐานเพื่อพิจารณาอนุมัติให้การรับรอง

- (5) จังหวัดไฮดรอนออกไปรับรองและมอบตราสัญลักษณ์ให้เกษตรกรผู้ได้รับการรับรองนำไปใช้ได้ตามเงื่อนไข

2.3.3 *มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ : มก.สร. (Surin Organic Agriculture)*

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สุรินทร์พัฒนาขึ้นโดยคณะกรรมการมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จังหวัดสุรินทร์โดยได้ยึดแนวทางการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ซึ่งมีความครอบคลุมในเรื่องการผลิตพืชอินทรีย์ สัตว์อินทรีย์ การจัดการเก็บเกี่ยว การแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์ และปัจจัยการผลิต (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565, น.81) ดังนี้

1) *การจัดการฟาร์มทั่วไป* ห้ามใช้สารเคมีทุกชนิด การจัดการความสมดุลของระบบนิเวศ การสร้างความหลากหลายของพืชที่ปลูก การผลิตมุ่งเน้นการใช้ปัจจัยการผลิตในฟาร์ม การบันทึกการทำเกษตรอินทรีย์ ระยะเวลาการปรับเปลี่ยน การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ และความอุดมสมบูรณ์ของดิน การควบคุม ป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบไม่ใช้สารเคมี การใช้ท่อนพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์จากแหล่งเกษตรอินทรีย์ ที่ตั้งแปลงเกษตรอินทรีย์ห่างจากแปลงทั่วไปอย่างน้อย 1 เมตร และการไม่เผาตอซัง หรือฟาง หญ้า

2) *การผลิตพืชอินทรีย์ (ข้าว พืชผัก พืชสวน พืชไร่ พืชอาหารสัตว์และพืชสมุนไพร)* ทั้งในด้านชนิดพันธุ์ของพืชที่ปลูก ความหลากหลายของพืชในฟาร์ม การผลิตคู่ขนาน การป้องกันการการปนเปื้อน การจัดการดิน น้ำ และปุ๋ย การป้องกันกำจัดโรค แมลงศัตรูพืช และวัชพืช การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวและการแปรรูป (คณะทำงานด้านการตรวจรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS Surin Model), 2564, น.19-21)

2.3.4 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา (Korat Organic Standard : KOS)

คณะทำงานขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา (2563,น.52) ได้กำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครราชสีมา โดยพิจารณาหลักการและข้อกำหนดสำคัญของเกษตรอินทรีย์ร่วมกับการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์เป็นข้อกำหนดพื้นฐาน “เกษตรอินทรีย์ 5 ดี วิถีคนโคราช” ประกอบด้วย

- 1) พันธุ์ดี : ใช้พันธุ์ดีที่ไม่มีสารเคมี ผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้เอง
- 2) ดินดี : ปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ ไม่มีการปนเปื้อนสารเคมี
- 3) น้ำดี : ใช้น้ำสะอาด ไม่มีการปนเปื้อนสารเคมี
- 4) จัดการดี : กระบวนการผลิตปลอดภัยต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม
- 5) คนดี : มีความซื่อสัตย์ ใจรัก รับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

2.4 หลักการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

กรมส่งเสริมการเกษตร (2565) ได้อธิบายการปฏิบัติในการผลิตพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกษ.9000-2564) ประกอบด้วย

2.4.1 การเลือกพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์

เกษตรกรผู้ผลิตจะต้องทราบประวัติการทำเกษตรของพื้นที่ที่จะทำการผลิตพืชอินทรีย์ เช่น ชนิดพืชที่เคยปลูกก่อนหน้า ประวัติการใช้ปุ๋ยหรือสารเคมี และความเหมาะสมของพื้นที่กับชนิดพืช รวมทั้ง ทำเลที่ตั้งของแปลงควรห่างจากถนนหลวง โรงงาน และไม่ควรอยู่ติดกับแปลงปลูกพืชที่มีการใช้สารเคมี ในส่วนของแหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิตพืชอินทรีย์ต้องเป็นน้ำสะอาด ไม่มีสารพิษเจือปน และควรส่งตัวอย่างน้ำเพื่อวิเคราะห์คุณสมบัติก่อนนำน้ำมาใช้ สามารถใช้น้ำได้ดินสระ แม่น้ำ ลำคลอง

2.4.2 การวางแผนผลิตพืชอินทรีย์

1) พื้นที่ที่ทำเกษตรอินทรีย์แล้วต้องไม่กลับไปทำการเกษตรแบบใช้สารเคมี หากในพื้นที่การเกษตรไม่ได้ปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์พร้อมกันทั้งหมด สามารถทยอยเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนได้ แต่ต้องเป็นพืชต่างชนิด หรือต่างพันธุ์ และสามารถแยกแยะความแตกต่างของผลผลิตได้ รวมทั้งจะต้องมีการแบ่งแยกพื้นที่และกระบวนการจัดการที่ชัดเจน ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ต้องไม่ปะปนกับผลผลิตที่ไม่ใช่เกษตรอินทรีย์

2) มีการป้องกันสารปนเปื้อนทางดิน น้ำ และอากาศ เช่น การทำคั่นกันหรือปลูกพืชเป็นแนวกันชนระหว่างแปลงให้ปลอดภัยจากสารพิษที่มาจากแหล่งของเสีย การจัดทำ

ระบบระบายน้ำภายในแปลง การจัดเก็บรักษาเครื่องมือ อุปกรณ์อย่างเป็นระบบ และจัดบันทึกข้อมูล การปฏิบัติงานภายในแปลงอย่างต่อเนื่อง

3) ในการทำเกษตรอินทรีย์สามารถพัฒนารูปแบบฟาร์มสู่เกษตรผสมผสาน เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางระบบนิเวศ มีการนำวัสดุเหลือใช้ภายในฟาร์มมาใช้ประโยชน์ และ กระบวนการผลิตพืชอินทรีย์ควรหลีกเลี่ยงการปฏิบัติที่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่เผาขยะ ตอซัง เศษซากพืช หรือวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และงดการใช้สารสังเคราะห์ในการจัดการผลิตพืช เช่น ฮอร์โมนสังเคราะห์ สารสังเคราะห์ในการผลิตพืชนอกฤดู

4) ระยะเวลาการปรับเปลี่ยนมาเป็นเกษตรอินทรีย์ กำหนดไว้อย่างน้อย 12 เดือน ก่อนปลูกสำหรับพืชล้มลุก และ 18 เดือน ก่อนเก็บเกี่ยวผลผลิตอินทรีย์ครั้งแรกสำหรับพืชยืนต้น

2.4.3 เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์

เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ ห้ามใช้พันธุ์พืชที่ได้จากการตัดต่อสารพันธุกรรมหรือผ่านการ อาบรังสี และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ ควรต้องมาจากกระบวนการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ หากนำมาจาก แหล่งทั่วไป ต้องมีวิธีการกำจัดสารเคมีออกอย่างเหมาะสมก่อนนำมาเพาะปลูก

2.4.4 การจัดการและปรับปรุงบำรุงดิน

การจัดการและปรับปรุงบำรุงดินในกระบวนการผลิตพืชอินทรีย์เน้นการใช้ สารอินทรีย์และวัสดุธรรมชาติเป็นหลัก ประกอบด้วย

1) พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ จะต้องมีการจัดการดิน เพื่อเป็นแหล่ง อาหารพืช ปรับปรุงโครงสร้างของดิน และปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้วัสดุอินทรีย์ที่เป็นได้จากแปลงปลูก พืชหรือฟาร์มปศุสัตว์ที่เป็นเกษตรอินทรีย์

2) ดินที่เป็นกรดจัด สามารถใส่หินปูนบด ปรับความเป็นกรดของดิน กรณี ที่ดินขาดโพแทสเซียม ให้ใช้มูลค่างควา เกลือโพแทสเซียมธรรมชาติ และซีเถ้าถ่าน กรณีดินขาด ฟอสฟอรัส ให้ใช้ปุ๋ยหินฟอสเฟต ถ้าการใส่ปุ๋ยที่กำหนดไม่สามารถให้ธาตุอาหารได้พอเพียงกับ ความ ต้องการของพืช อาจใช้ธาตุอาหารเสริมที่มีการผลลัพธ์เชิงประจักษ์เป็นหลักฐานทางเอกสารได้

3) ปรับปรุงบำรุงดิน ปลูกพืชหมุนเวียนและพืชตระกูลถั่ว ไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสดบำรุงดิน โดยเลือกชนิดของพืชตามความเหมาะสมของพื้นที่

2.4.5 การจัดการศัตรูพืช

การจัดการศัตรูพืช ในระยะก่อนปลูกพืช และระยะที่พืชกำลังเจริญเติบโต จะต้องมีการปฏิบัติด้วยวิธีการที่เหมาะสม ดังนี้

1) ระยะก่อนปลูกพืช

กรณีใช้เมล็ดพันธุ์ปลูก ควรใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีความต้านทานโรค ปราศจาก โรค แมลงและวัชพืช โดยคลุกเมล็ดด้วยจุลินทรีย์ปฏิปักษ์ เช่น เชื้อราไตรโคเดอร์มาหรือแช่เมล็ดพันธุ์

ในน้ำอุ่น (50 - 55 องศาเซลเซียส) นาน 10 - 30 นาที เพื่อกำจัดเชื้อราและเชื้อแบคทีเรียที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์

การเตรียมแปลงเพาะกล้า สามารถคลุกดินด้วยเชื้อราปฏิปักษ์ เพื่อควบคุมเชื้อราที่เป็นสาเหตุของโรคในระยะต้นกล้า

การเตรียมแปลงปลูก ควรไถพรวนและตากดิน 1 - 2 สัปดาห์ เพื่อกำจัดแมลงในดินและเพื่อให้เมล็ดวัชพืชงอกแล้วไถกลบอีกครั้ง และใช้พลาสติกใสที่ไม่ย่อยสลายคลุมแปลงปลูกเพื่อกำจัดศัตรูพืชในดิน ในกรณีที่ดินมีความเป็นกรด เป็นด่าง สามารถใช้ปูนโดโลไมท์หรือปูนขาวที่ได้จากธรรมชาติ ปรับสภาพดิน

2) ระยะที่พืชกำลังเจริญเติบโต

(1) การควบคุมโรคพืช เมื่อพบการระบาดของโรคพืช ให้โรยเชื้อราปฏิปักษ์รอบโคนต้น และเก็บชิ้นส่วนของพืชที่เป็นโรคนำไปทำลายนอกแปลงปลูก

(2) การควบคุมแมลงในแปลงปลูก ควรสำรวจแมลงและศัตรูพืชอื่น ๆ ในแปลง หากพบแมลงศัตรูพืชระบาดจำนวนน้อย สามารถใช้วิธีการควบคุมทางชีวภาพ โดยใช้สารสกัดจากพืชสมุนไพร เช่น สาบเสือ หางไหลแดง สะเดา หรือใช้จุลินทรีย์ปฏิปักษ์ เช่น เชื้อไวรัส เอ็นพีวี เชื้อแบคทีเรียบีที ไล่เดือนฝอยศัตรูธรรมชาติ แมลงศัตรูธรรมชาติ ตัวห้ำ ตัวเบียน กรณีแมลงศัตรูพืชระบาดจำนวนมาก ควรใช้กับดักกาวเหนียวหรือกับดักแสงไฟ เพื่อลดปริมาณแมลงในแปลงปลูก

(3) การควบคุมวัชพืช ควรควบคุมวัชพืชก่อนออกดอกหรือติดเมล็ด เพื่อลดปริมาณวัชพืชที่สะสมในดินเติบโตในฤดูถัดไป โดยใช้วิธีการทางกายภาพหรือวิธีกล เช่น การอบ ตาก บด ถอน ตัด หรือคลุมดินโดยปลูกพืชตระกูลถั่ว หรือพลาสติกทึบแสงที่ไม่ย่อยสลาย

2.4.6 การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว

1) มีการป้องกันผลิตผลและผลิตภัณฑ์อินทรีย์ไม่ให้เกิดการปนเปื้อนตลอดเวลา และในระหว่างการเก็บเกี่ยวจะต้องไม่มีการใช้สารเคมีสังเคราะห์และไม่นำผลผลิตพืชทั่วไปมาปะปนกับผลผลิตพืชอินทรีย์

2) ภาชนะบรรจุที่ใช้ในกระบวนการบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และขนส่งผลิตผลและผลิตภัณฑ์อินทรีย์ ต้องไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อน และพาหนะที่ใช้ขนย้ายผลผลิตพืชอินทรีย์ในแปลงต้องมีความเหมาะสม

3) สถานที่ปฏิบัติงานหลังการเก็บเกี่ยว ต้องสะอาด ถูกสุขลักษณะ และมีมาตรการป้องกันพาหนะนำโรค ไม่ใช่เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์หลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชอินทรีย์ร่วมกับผลผลิตพืชทั่วไป หากต้องใช้ร่วมกัน จะต้องล้างทำความสะอาดก่อนนำไปใช้กับผลผลิตพืชอินทรีย์

4) น้ำที่ใช้ในกระบวนการหลังการเก็บเกี่ยว จะต้องมาจากแหล่งที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน โดยจะต้องมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อน และควบคุมคุณภาพน้ำ รวมถึงการจัดการของเสียจากกระบวนการหลังการเก็บเกี่ยวอย่างเหมาะสม โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

2.4.7 การบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง

1) การบรรจุหีบห่อ

สถานที่บรรจุหีบห่อผลผลิตพีชอินทรีย์ต้องสะอาด มีอากาศถ่ายเท มีการป้องกันการปนเปื้อนและสัตว์ศัตรูพาหะนำโรค และมีจุดพื้นที่ให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน ผลผลิตพีชอินทรีย์ที่บรรจุอยู่ในหีบห่อหรือภาชนะบรรจุ ต้องปิดผนึกและไม่มีร่องรอยความเสียหาย สามารถป้องกันการปะปนหรือการสับเปลี่ยนสินค้าที่บรรจุได้ กรณีที่ไม่อยู่ในภาชนะบรรจุต้องมีมาตรการที่ไม่ทำให้เกิดการปะปนหรือการสับเปลี่ยนของผลิตผลและผลิตภัณฑ์อินทรีย์ ในส่วนของเครื่องมือหรือวัสดุอุปกรณ์ ภาชนะบรรจุหรือหีบห่อ จะต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน เลือกลงใช้วัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ หรือย่อยสลายทางชีวภาพได้

2) การเก็บรักษา

(1) สถานที่เก็บรักษาผลผลิตพีชอินทรีย์ จะต้องสามารถป้องกันผลผลิตจากจุลินทรีย์ แมลง และสัตว์ศัตรูพาหะนำโรค และมีมาตรการการป้องกันกำจัดแมลงและสัตว์ศัตรูพาหะนำโรคระหว่างการเก็บรักษาผลผลิตพีชอินทรีย์อย่างเหมาะสม โดยผลผลิตพีชอินทรีย์ต้องไม่ผ่านการฉายรังสี และไม่เก็บรักษาผลผลิตพีชอินทรีย์ปะปนกับผลผลิตพืชทั่วไป

(2) กรณีที่มีการเก็บรักษาผลิตผลและผลิตภัณฑ์อินทรีย์ หรือผลิตผลและผลิตภัณฑ์ที่อยู่ระหว่างปรับเปลี่ยนหรือที่ไม่ใช่อินทรีย์ ไว้ในสถานที่เก็บรักษาที่มีการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรหรืออาหารอื่น ต้องดำเนินการโดย

ก. เก็บผลิตผลและผลิตภัณฑ์อินทรีย์ หรือผลิตผลและผลิตภัณฑ์ที่อยู่ระหว่างปรับเปลี่ยนเป็นอินทรีย์ แยกจากผลิตภัณฑ์เกษตรหรืออาหารอื่น

ข. มีการทำข้อมูลชี้บ่งรุ่นที่ส่งมอบ และไม่ให้เกิดการปะปนหรือสลับระหว่างผลิตผลและผลิตภัณฑ์อินทรีย์ หรือผลิตผลและผลิตภัณฑ์ที่อยู่ระหว่างปรับเปลี่ยน กับผลิตผลและผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่อินทรีย์

ค. มีการทำความสะอาดสถานที่เก็บรักษาและวัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ในการเก็บรักษาก่อนการจัดเก็บผลิตผลและผลิตภัณฑ์อินทรีย์ หรือผลิตผลและผลิตภัณฑ์ที่อยู่ระหว่างปรับเปลี่ยนเป็นอินทรีย์ที่เหมาะสม มีการบันทึกการปฏิบัติและเก็บรักษาบันทึกการปฏิบัติไว้

(3) การขนส่ง

ในกระบวนการจัดการเพื่อการขนส่ง จะต้องแยกผลผลิตพีชอินทรีย์จากผลิตผลที่ไม่ใช่พีชอินทรีย์ ตั้งแต่การขนย้ายผลิตผลภายในแหล่งผลิตจนถึงการขนส่งเพื่อจำหน่าย

โดยอาจติดเครื่องหมายแสดงให้ชัดเจน และมีการป้องกันการปนเปื้อนจากวัสดุและสารสังเคราะห์ ต้องห้ามตามมาตรฐานในกระบวนการขนส่ง รวมทั้งมีการทำความสะอาดพื้นที่การขนส่งเพื่อป้องกันการปนเปื้อน

2.4.8 การแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง

การแสดงใบรับรอง เครื่องหมายรับรอง แสดงฉลาก และการกล่าวอ้าง มีหลักปฏิบัติ ดังนี้

- 1) ใบรับรอง ชนิดพืชและพื้นที่จะต้องตรงกับที่ได้รับการรับรอง
- 2) เครื่องหมายรับรอง แสดงเครื่องหมายรับรองตรงกับชนิดพืชที่ได้รับการรับรอง ชื่อหน่วยรับรองและรหัสรับรองมีความถูกต้องและชัดเจน ขนาดเครื่องหมายรับรองมีเส้นผ่าศูนย์กลางไม่ต่ำกว่า 15 มิลลิเมตร โดยมีลักษณะรูปทรง สัดส่วน และสี ตรงตามหลักเกณฑ์ที่กรมวิชาการเกษตรกำหนด
- 3) การแสดงฉลาก ต้องมีรายละเอียด ประกอบด้วย ชื่อผลิตภัณฑ์ ชื่อและที่อยู่ของผู้ผลิต คำแนะนำการเก็บรักษา(ถ้ามี) ปริมาณน้ำหนักสุทธิ(ถ้ามี) และชื่อประเทศผู้ผลิต (กรณีส่งออก)
- 4) การกล่าวอ้าง การกล่าวอ้างว่าเป็นผลิตผลจากการผลิตแบบอินทรีย์ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของหน่วยรับรอง โดยจะทำได้ต่อเมื่อ
 - (1) ผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์นั้นต้องมาจากระบบการผลิตแบบอินทรีย์ตามวัตถุประสงค์ หลักการและข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
 - (2) ส่วนประกอบทั้งหมดของผลิตภัณฑ์ที่มาจากเกษตร ต้องได้มาจากระบบการผลิตแบบอินทรีย์ตามวัตถุประสงค์ หลักการ และข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
 - (3) ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่มาจากการเกษตรให้ใช้ได้เฉพาะรายการที่ระบุไว้ในมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
 - (4) ในผลิตภัณฑ์หนึ่งต้องไม่มีส่วนประกอบชนิดเดียวกันที่มาจากทั้งการผลิตแบบอินทรีย์ และไม่ใช้แบบอินทรีย์รวมกัน
 - (5) ผลิตภัณฑ์หรือส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์จะต้องไม่เป็นสิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุกรรม ไม่ผ่านการฉายรังสี หรือใช้สารที่ไม่ได้มีรายชื่อระบุอยู่ในมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
 - (6) ผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิต หรือจัดเตรียม หรือนำเข้า โดยผู้ผลิตที่ได้รับการตรวจและรับรองเกษตรอินทรีย์
 - (7) ได้รับการรับรองจากหน่วยรับรอง โดยมีการแสดงฉลากระบุชื่อหรือรหัสของหน่วยรับรองหรือระบุทั้งชื่อและรหัสของหน่วยรับรอง

2.4.9 การบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ

ในการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรต้องมีการจัดทำประวัติ แผนที่ฟาร์ม จดบันทึกประวัติการทำเกษตรอินทรีย์ รวมทั้ง เก็บหลักฐานสำหรับตรวจสอบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) จัดทำประวัติ แผนที่ แผนผังฟาร์ม ที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

2) จัดทำแผนการผลิต และจดบันทึกการปฏิบัติงานภายในฟาร์มที่มีข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการผลิตพืชอินทรีย์ เช่น การปลูก การดูแลรักษา การป้องกันกำจัดศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยว ทุกรอบการผลิต อย่างต่อเนื่อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน

3) บันทึก หลักฐาน และ/หรือ เอกสารแสดงการผลิตพืชอินทรีย์ แยกจากการผลิตพืชทั่วไปอย่างชัดเจนโดยมีการบันทึก และ/หรือ หลักฐาน แหล่งที่มาของปัจจัยการผลิต การใช้ปัจจัยการผลิต และวัตถุดิบที่นำมาแปรสภาพเป็นปัจจัยการผลิต และบันทึก และ/หรือ หลักฐาน เอกสารที่สามารถทวนสอบได้ตลอดห่วงโซ่การผลิต รวมทั้ง บันทึกชนิดและปริมาณผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ และการคัดแยกคุณภาพผลิตผลพืชอินทรีย์ และหลักฐานแสดงการจำหน่าย และ/หรือ การขนส่งผลิตผลพืช โดยจัดเก็บบันทึก และ/หรือ เอกสารการผลิตไว้ตรวจสอบอย่างน้อย 5 ปี

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับหลักปฏิบัติการผลิตพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ตามหลักการปฏิบัติตามข้อกำหนดในการผลิตพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกษ.9000-2564) ใน 9 ด้าน ประกอบด้วย ด้านพื้นที่ปลูก ด้านการจัดการกระบวนการผลิตด้านเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ ด้านการจัดการดิน ด้านการจัดการศัตรูพืช ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว ด้านการบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง ด้านการแสดงผลและการกล่าวอ้าง และด้านการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ

3. บทบาทของนักส่งเสริมการเกษตร

นักส่งเสริมเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในงานถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกร กระตุ้น ชักจูง ให้เกษตรกรเกิดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ รวมทั้ง ให้คำแนะนำ ชี้แนะช่วยเหลือเกษตรกร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติ (จินดา ขลิบทอง และณัฐธา พลเสน,2563)

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540, อ้างถึงในพลสรารุญ สราญรมย์ 2564,น.8-8) อธิบายถึงบทบาทของนักส่งเสริมไว้ ดังนี้

1) ผู้ถ่ายทอดความรู้ ถือได้ว่าเป็นบทบาทที่สำคัญของนักส่งเสริมการเกษตร ในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีในด้านการเกษตร การผลิตพืช การแก้ไขปัญหาของเกษตรกรและชุมชน

2) ที่ปรึกษา นักส่งเสริมมีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษา ให้คำชี้แนะ แนะนำแก่เกษตรกร เกี่ยวกับการทำเกษตร ทำให้นักส่งเสริมมักถูกคาดหวังว่าต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการเกษตร สามารถเป็นที่ปรึกษาให้แก่เกษตรกรได้

3) ผู้ประสานงาน นักส่งเสริมเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน หรือหน่วยงานภายนอกชุมชนทั้งที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เช่น กรมพัฒนาที่ดิน กรมพัฒนาชุมชน หรือบริษัทรับซื้อผลผลิต

พลสรอายุ สราญรมย์ (2564,น.8-10) กล่าวว่า นักส่งเสริมนั้น ต้องแสดงหลายบทบาทด้วยกัน ทั้งที่เป็น

- 1) ผู้ถ่ายทอดความรู้ ซึ่งถือเป็นบทบาทพื้นฐานของนักส่งเสริม
- 2) การเป็นที่ปรึกษา ทั้งในด้านการเกษตร และด้านที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเกษตร
- 3) ผู้ประสานงาน โดยประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ
- 4) นักรวมกลุ่ม ให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม เกิดความเข้มแข็ง มีพลังในการแข่งขัน
- 5) นักวิจัยและพัฒนา ทั้งที่เป็นงานวิจัยทางการเกษตรและทางส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
- 6) ผู้จัดการกระบวนการเรียนรู้ อำนวยความสะดวกและสร้างบรรยากาศให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้
- 7) นักประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้เพื่อให้เกษตรกรเกิดการรับรู้
- 8) ผู้นำการเปลี่ยนแปลง กระตุ้นหรือเป็นตัวเร่งให้เกษตรกรตื่นตัวในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน ในการทำอาชีพเกษตรกรให้ดีขึ้น

วรทัศน์ อินทร์คัมพร (2556) อธิบายว่า บทบาทหน้าที่ของนักส่งเสริมการเกษตร จะเป็นไปในลักษณะของการชี้แนะ สนับสนุนความรู้และเทคโนโลยี เพื่อให้เกษตรกรเข้าใจ เกิดความสนใจ ในเทคโนโลยี สามารถแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาด้านการเกษตรของตนเองให้ดีขึ้นได้

สรุปได้ว่า บทบาทของนักส่งเสริมการเกษตรมีหลากหลายบทบาท ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และการดำเนินงาน ซึ่งนักส่งเสริมการเกษตรเป็นได้ทั้งผู้ถ่ายทอดความรู้ ที่ปรึกษา ผู้ประสานงาน ผู้จัดการกระบวนการเรียนรู้ นักรวมกลุ่ม นักวิจัยและพัฒนา นักประชาสัมพันธ์ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำบทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้เป็นที่ปรึกษาเกษตรกรตาม แนวทางการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มากำหนดเป็นตัวแปรในด้านความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ตามสมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตร

4. สมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตรและการจัดการทรัพยากรมนุษย์

4.1 สมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตร

พลสรอายุ สราญรัมย์ (2564,น.8-23) วิเคราะห์สมรรถนะที่นักส่งเสริมควรจะมี ในภาพรวม 3 ด้าน ประกอบด้วย

1) *สมรรถนะด้านความรู้ความสามารถ* นักส่งเสริมควรจะมีความรู้ความสามารถ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาองค์กรการเกษตร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย การจัดทำ แผนพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วม การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร การวิเคราะห์สถานการณ์ ด้านการเกษตร รวมถึง การส่งเสริมเคหกิจ

2) *สมรรถนะด้านทักษะ* นักส่งเสริมควรมีความมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการ ทำงานในด้านส่งเสริมการเกษตรตามความรู้ความสามารถ เช่น ทักษะการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี การผลิต ทักษะการเป็นวิทยากรกระบวนการ นอกจากนี้ยังมีทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานตาม บทบาท หน้าที่ ของหน่วยงานต้นสังกัด เช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมภาครัฐต้องมีทักษะตามที่ ก.พ. กำหนด ได้แก่ ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ ทักษะการคำนวณ ทักษะการจัดการข้อมูล

3) *สมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล* มีหลายประการ เช่น การคิดวิเคราะห์ การใส่ใจพัฒนาผู้อื่น ความเข้าใจข้อแตกต่างทางวัฒนธรรม ความเข้าใจผู้อื่น ความเข้าใจองค์กร การดำเนินการเชิงความมั่นใจในตนเอง ความยืดหยุ่นผ่อนปรน ศิลปะการสื่อสารจูงใจ ความผูกพัน ที่มีต่อส่วนราชการ ความเข้าใจองค์กรและระบบราชการ เป็นต้น

กรมส่งเสริมการเกษตร (2555) ได้อธิบายถึงความรู้ความสามารถของตำแหน่ง ในการปฏิบัติงานทางส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร 6 ประเด็น ประกอบด้วย

1) *การจัดกระบวนการเรียนรู้* หมายถึง ความรู้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพ เกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องมีความรู้ความสามารถในการเป็นวิทยากรกระบวนการ สามารถ กำหนดเป้าหมาย และออกแบบการเรียนรู้ เทคนิควิธีการและเครื่องมือเพื่อพัฒนาเกษตรกรที่จะส่งผล ให้ตัวเกษตรกรสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ วางแผนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการดำเนินการตาม แผน รวมถึงการประเมินผลที่จะทำให้การแก้ไขปัญหาและพัฒนาตัวเกษตรกรได้อย่างยั่งยืน

2) *การพัฒนาองค์กรเกษตรกร* วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย เจ้าหน้าที่ส่งเสริม จะต้องมีความรู้เรื่องกระบวนการพัฒนาองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย สามารถ วิเคราะห์ข้อมูลและสถานการณ์ได้ รวมถึง การกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนา การสร้างเครือข่ายความ ร่วมมือ และการศึกษาวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องสามารถเป็นผู้ประสานงาน

อำนวยความสะดวกและกระตุ้นองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย สามารถกำหนดแผนพัฒนาตามที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

3) *การจัดทำแผนการพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วม* ถือเป็นความรู้ความสามารถที่จำเป็นอีกด้าน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องสามารถทำหน้าที่ในการจัดทำแผนโดยให้มีประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน เพื่อให้ได้แผนพัฒนาการเกษตรที่มีคุณภาพ สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

4) *การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร* เป็นความรู้ความสามารถพื้นฐานในการปฏิบัติงานทางส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร เกิดการเรียนรู้ทั้งในประเด็นที่เป็นองค์ความรู้ หรือประสบการณ์ต่างๆ รวมทั้ง ทักษะในการประกอบอาชีพทางการเกษตรจนประสบความสำเร็จ

5) *การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร* เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องมีความรู้ความสามารถในการทำความเข้าใจสถานการณ์และประเด็นปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง สิ่งแวดล้อม และอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อด้านการเกษตร เพื่อคาดคะเนแนวโน้มสถานการณ์ และสามารถอธิบายสถานการณ์นั้นด้วยความสัมพันธ์เชิงเหตุผล เพื่อการตัดสินใจวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

6) *การส่งเสริมเคหกิจ* เป็นความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการผลิตอาหารที่มีคุณค่า โภชนาการ การถนอมอาหาร การแปรรูปผลผลิตการเกษตร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะต้องมีความรู้ สามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับเกษตรกรหรือชุมชนเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ยุวเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และเกษตรกรทั่วไป ให้เกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติ เพื่อให้สามารถผลิตอาหารที่มีคุณค่า ถนอมอาหาร แปรรูปอาหารบริโภคในครัวเรือน ชุมชน และสามารถจำหน่ายเป็นรายได้เสริม มีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ มีความมั่นคงทางรายได้

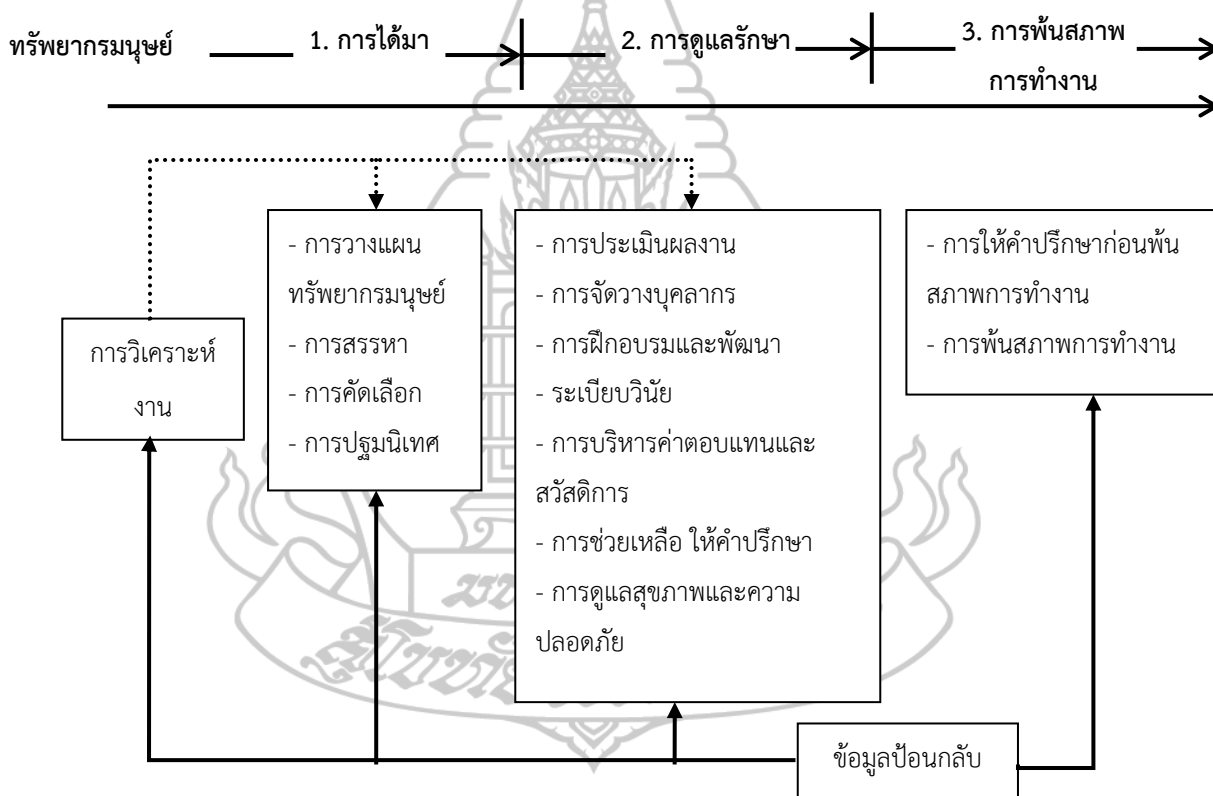
สรุปได้ว่า สมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตร เป็นทักษะ ความรู้ความสามารถที่จำเป็นในด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ควรจะมี ทั้งในด้านความรู้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาองค์กรเกษตรกรและเครือข่าย การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร และการส่งเสริมเคหกิจ เพื่อพัฒนาให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น มีความเข้มแข็ง สามารถประกอบอาชีพการเกษตรของตนเองได้อย่างมั่นคง โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ และ 3) ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล

4.2 การจัดการทรัพยากรมนุษย์

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร โดยจะกล่าวถึงกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และแนวทางการพัฒนา เจ้าหน้าที่ รายละเอียด ดังนี้

4.2.1 กระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์

พรทิพย์ อุตมสิน (2565, น.5-9 ถึง 21) กล่าวว่า กระบวนการจัดการ ทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องตั้งแต่การที่ได้บุคคลมาปฏิบัติงาน การสนับสนุน จนกระทั่ง พันสภาพการทำงาน โดยสามารถแบ่งได้ 3 ระยะ คือ 1) ระยะการได้มา 2) ระยะการดูแล รักษาให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) ระยะการฟื้นฟูสภาพการทำงาน ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ขั้นตอนและกิจกรรมการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (พรทิพย์ อุตมสิน, 2565, น.5-10)

1) *ระยะการได้มา* การได้มาซึ่งทรัพยากรมนุษย์ที่จะมาปฏิบัติงานส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ คือ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหา คัดเลือก การปฐมนิเทศบุคลากรเข้าทำงานใหม่

2) *ระยะการดูแลรักษา* การดูแลรักษาทรัพยากรมนุษย์ที่เข้ามาปฏิบัติงาน ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ คือ การประเมินผลงาน การจัดวางบุคลากร การฝึกอบรมและพัฒนา ระเบียบวินัย การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ การช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และการดูแลสุขภาพและความปลอดภัย

3) *ระยะการฟื้นฟูสภาพการทำงาน* เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ และกำกับการ ออกของบุคลากรจากองค์กร เช่น การเก็บคืนเครื่องมือ หรืออุปกรณ์ที่องค์กรมอบให้แก่บุคลากร การ ดำเนินการเรื่องการจ่ายเงินก่อนออกจากงาน รวมทั้ง การเตรียมพร้อมวางแผนการเกษียณ และการ หางานใหม่ในบุคลากรที่องค์กรเดิมมีการยุบ เลิก หรือควบกิจการ

4.2.2 แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลง อยู่ตลอด อันส่งผลต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตร ซึ่งเป็นงานที่ต้องมีการบูรณาการความรู้ ทักษะ การวิเคราะห์ความเสี่ยง ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร การติดต่อสื่อสาร การถ่ายทอด เทคโนโลยี รวมทั้งการให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาแก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรและชุมชนเกิดการ เปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน และจินดา ชลิตทอง และฉันทฐา พลเสน (2563, น.7-26 ถึง 32) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาบทบาทเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร แบ่งเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการพัฒนาจากระบบการบริหารขององค์กร และด้านการ พัฒนาด้วยระบบการจัดการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1) *ด้านการพัฒนาตนเอง* มีหลักการในการพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย การรู้จักตนเอง พิจารณาถึงความสามารถ ทักษะ ค่านิยม และบุคลิกภาพ เพื่อพัฒนาตนเองในด้านที่ มีความถนัดและสามารถปฏิบัติได้ดีกว่าด้านที่ไม่ถนัด และ การรวบรวมข้อมูลและเตรียมพร้อมเพื่อ ความก้าวหน้าในอาชีพ เป็นการแสวงหาความรู้ทางอาชีพ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ความก้าวหน้าและ ความมั่นคงในการทำงานเพื่อใช้ประกอบการพัฒนาตนเอง แสวงหาความรู้ ฝึกฝนทักษะ เพื่อเกิดความก้าวหน้าในบทบาทที่ดำรงอยู่ การพัฒนาบุคคลเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น การเปลี่ยนแปลงความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะคติ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้รูปแบบ ต่างๆ เช่น การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การสอนงาน การสับเปลี่ยนหมุนเวียนงาน และการ พัฒนาตนเอง

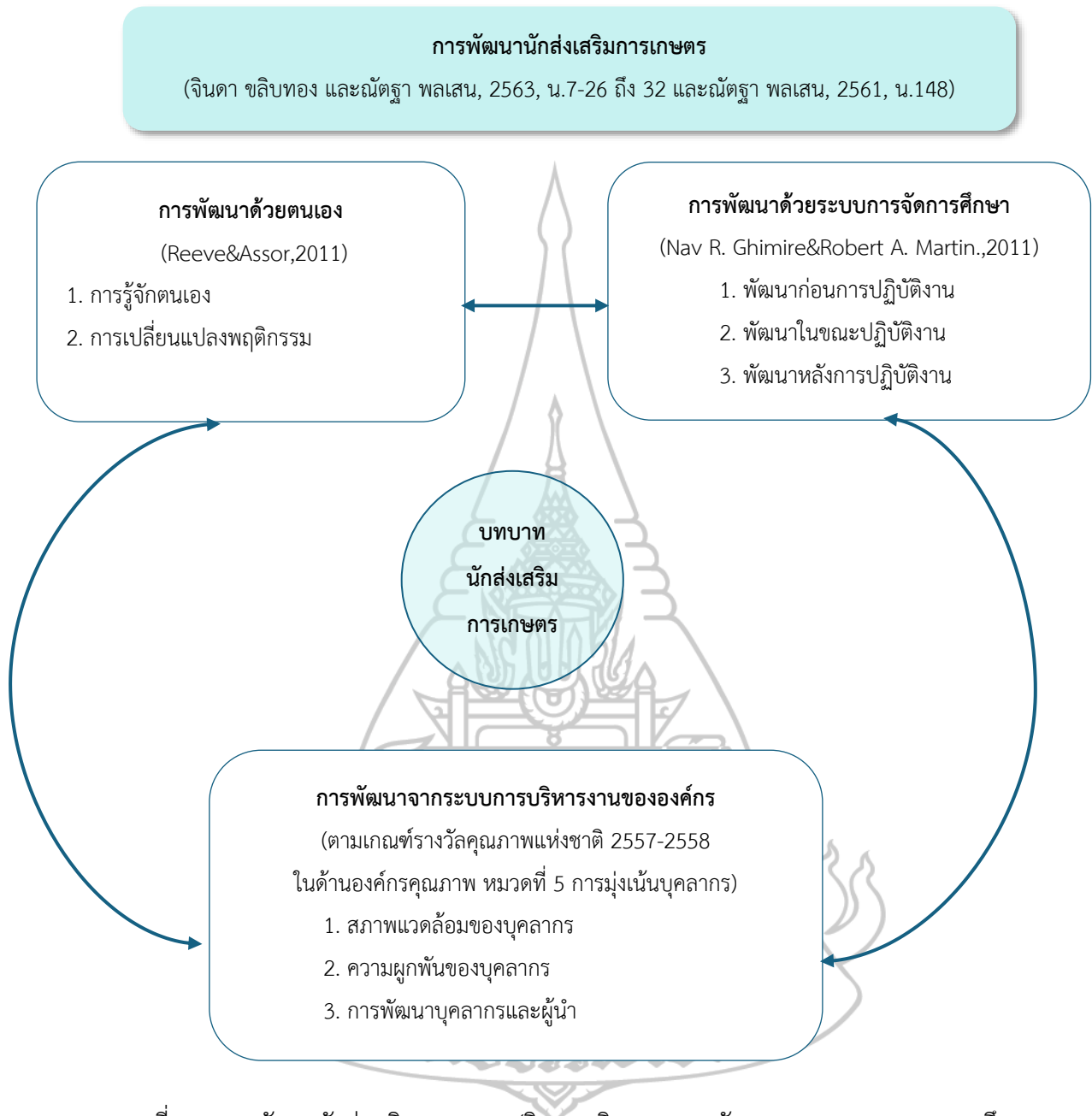
2) *ด้านการพัฒนาจากระบบการบริหารขององค์กร ตามเกณฑ์รางวัล คุณภาพแห่งชาติ 2557 - 2558* ในด้านองค์กรคุณภาพ หมวดที่ 5 การมุ่งเน้นบุคลากร ประกอบด้วย 1) การพัฒนาสภาพแวดล้อมของบุคลากรให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน พัฒนาขีดความสามารถและ

อัตรากำลังของบุคลากร บรรยากาศในการทำงาน อันส่งผลต่อประสิทธิผลและความสำเร็จขององค์กร

2) ความผูกพันของบุคลากร องค์กรต้องมีการสร้างความผูกพันกับบุคลากร เสริมสร้างวัฒนธรรม องค์กรที่เปิดกว้าง สนับสนุนให้มีการทำงานที่ได้ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นลูกค้าและ กิจกรรม รวมทั้ง เสริมสร้างการบรรลุผลสำเร็จ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน 3) การพัฒนา บุคลากรและผู้นำองค์กรมีระบบการเรียนรู้และพัฒนา สนับสนุนความต้องการขององค์กรและการ พัฒนาการตนเองของบุคลากร โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมของสมรรถนะหลักขององค์กร ประเมิน ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพของระบบการเรียนรู้และการพัฒนา รวมทั้ง มีการจัดการความก้าวหน้าใน อาชีพการงานของบุคลากรขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

3) *ด้านการพัฒนาด้วยระบบการจัดการศึกษา (Nav R. Ghimire and Robert A. Martin., 2011)* ประกอบด้วย การพัฒนา 3 ระยะ คือ 1) พัฒนาก่อนการปฏิบัติงาน คือ การ เตรียมพร้อมก่อนปฏิบัติงานและการเตรียมตัวเมื่อพบเกษตรกร นักส่งเสริมจะต้องมีการเตรียมพร้อม ทั้งด้านความรู้และทักษะในงานที่ปฏิบัติ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ 2) พัฒนา ในขณะปฏิบัติงาน คือ การเรียนรู้เทคโนโลยีและความรู้ใหม่ๆ ฝึกปฏิบัติจากการปฏิบัติงาน รวมทั้ง บูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อประสานการปฏิบัติงานให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพ พื้นที่ สามารถตอบสนองความต้องการของเกษตรกรได้ และ 3) พัฒนาหลังการปฏิบัติงาน คือ การ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อติดตามปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปรับปรุงพัฒนา ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 การพัฒนาผู้ส่งเสริมการเกษตร (จินดา ขลิบทอง และณัฏฐา พลเสน, 2563, น.7-26 ถึง 32 และณัฏฐา พลเสน, 2561, น.148)

กล่าวได้ว่า การพัฒนาผู้ส่งเสริมการเกษตรตามบทบาทผู้ส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย การพัฒนาเจ้าหน้าที่ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาตนเอง รู้จักและประเมินตนเองเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถด้วยวิธีการรูปแบบต่างๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความก้าวหน้าในสายอาชีพ 2) การพัฒนาจากระบบการบริหารขององค์กร โดยการพัฒนาสภาพแวดล้อมของบุคลากรให้มีความเหมาะสมกับการ

ปฏิบัติงาน มีความผูกพันขององค์กร สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้ง สนับสนุนความต้องการขององค์กรและการพัฒนาตนเองของบุคลากรตามความก้าวหน้าในอาชีพ และ 3) การพัฒนาด้วยระบบการจัดการศึกษา โดยพัฒนาก่อนการปฏิบัติงานโดยเตรียมพร้อมด้านความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงาน รวมทั้ง ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ พัฒนาในขณะที่ปฏิบัติงานโดยเรียนรู้เทคโนโลยี ความรู้จากงานที่ปฏิบัติ รวมทั้ง บูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานให้สอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ และพัฒนาหลังการปฏิบัติงานโดยการติดตามและประเมินผลเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรค และปรับปรุงการปฏิบัติงาน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2560) ระบุทิศทางของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไว้ในแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560 - 2579 และแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2560 - 2564 ว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะต้องได้รับการพัฒนาให้เป็น Smart Officer เป็นคนรุ่นใหม่ที่ไม่ยึดติดวิธีการทำงานแบบเดิมและไม่คอร์รัปชัน เป็นนักบริหารจัดการ นักการตลาด และนักกลยุทธ์ เข้าใจนโยบาย รอบรู้ในงาน เป็นผู้อำนวยความสะดวกในงานส่งเสริมการเกษตร มีความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศ สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับงานส่งเสริมการเกษตร เป็นผู้สื่อสารระหว่างเกษตรกร ผู้ผลิต กับผู้บริโภค มีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รู้ทันเหตุการณ์ มีการฝึกอบรมผ่านโทรศัพท์มือถือ มุ่งมั่นในการทำงานเพื่อให้เกษตรกรอยากประกอบอาชีพทางการเกษตร สามารถให้คำแนะนำปรึกษาเกษตรกรได้อย่างมืออาชีพและเป็นที่ยังของเกษตรกร มีความเชี่ยวชาญด้านการเกษตรอย่างแท้จริง และพัฒนาตนเองสู่ความเป็นผู้นำ มีความสุขในการทำงาน และความก้าวหน้าในอาชีพ ดำรงชีวิตและทำงานโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นที่ยกย่องนับถือของประชาชนและหน่วยงานราชการอื่น

จากแนวทางการพัฒนานักส่งเสริมการเกษตร สรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรต้องได้รับการพัฒนาให้เป็น Smart Officer มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการเกษตร เทคโนโลยี เป็นผู้ที่รอบรู้ในงาน รู้ทันเหตุการณ์ มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้ง สามารถเป็นที่ยังของเกษตรกร ให้คำแนะนำ หรือเป็นที่ปรึกษาเกษตรกรได้อย่างมืออาชีพ โดยแนวทางการพัฒนาประกอบด้วย การพัฒนาตนเอง การพัฒนาจากระบบการบริหารขององค์กร และการพัฒนาด้วยระบบการจัดการศึกษา ซึ่งการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระยะการดูแลรักษาให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กล่าวถึงการพัฒนานักส่งเสริมการเกษตรด้วยระบบการจัดการศึกษา โดยพัฒนา 3 ระยะ คือ 1) พัฒนาก่อนการปฏิบัติงาน 2) พัฒนาในขณะที่ปฏิบัติงาน และ 3) พัฒนาหลังการปฏิบัติงาน จะส่งผลให้เจ้าหน้าที่เกิดการพัฒนาทักษะ ความรู้อย่างต่อเนื่องและเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเกษตร

5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร

5.1 ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังสิทธิ์ (2564, น.4-13) ให้ความหมายของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร หมายถึง กระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรโดยการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสม ผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาผลผลิต ส่งผลให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกรอยู่ดีกินดี มีความสุข

บุญธรรม จิตอนันต์ (2536, อ้างถึงใน เจนณรงค์ เทียนสว่าง, 2563, น.4-15) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การนำความรู้ วิธีการ และเทคนิคใหม่ทางการเกษตรไปเผยแพร่ให้แก่ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกร ติดตามให้ความช่วยเหลือจนเกิดผลสำเร็จ

เจนณรงค์ เทียนสว่าง (2563, น.4-16) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตรเป็นการนำความรู้และวิทยาการที่ทันสมัย ที่ได้มาจากการค้นคิดและวิจัยของนักวิชาการไปสู่เกษตรกร โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นครูผู้ให้ความรู้

สรุปได้ว่าการส่งเสริมการเกษตร เป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีด้านการเกษตรที่จำเป็นแก่เกษตรกรหรือบุคคลทั่วไป โดยการนำองค์ความรู้ เทคโนโลยีที่ได้จากนักวิชาการรวมทั้ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและพื้นที่ เพื่อให้เกษตรกรเกิดการพัฒนาทักษะ ความรู้ด้านการเกษตร สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

5.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังสิทธิ์ (2564, น.4-41) กล่าวว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตรเป็นกระบวนการในการนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร ผ่านการถ่ายทอดหรือฝึกอบรม เพื่อมุ่งให้เกษตรกรเกิดความสนใจ ความรู้ นำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยวิธีการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยอิงบุคคลเป้าหมายเป็นเกณฑ์ จำแนกได้ ดังนี้

1) *วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล* เป็นการส่งเสริมโดยการให้เกษตรกรหรือบุคคลผู้รับการถ่ายทอดความรู้ได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ ถ่ายทอดความรู้เป็นรายบุคคล มีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรือนักวิชาการผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดโดยตรง ทำให้ทราบสภาพปัญหาที่แท้จริง เกษตรกรเรียนรู้อย่างรวดเร็ว วิธีที่นิยมใช้ ได้แก่ การเยี่ยมเยียนที่บ้าน หรือไร่นา การติดต่อที่สำนักงาน ติดต่อทาง ติดต่อจดหมาย และการพบปะกันโดยบังเอิญที่ใดที่หนึ่ง

2) *วิธีการส่งเสริมโดยกลุ่มบุคคล* เป็นการส่งเสริมแก่กลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้ เริ่มจากชั้นสนใจ สู่การทดลองทำ เมื่อกลุ่มพอใจอาจนำไปสู่

ชั้นยอมรับ วิธีการในการส่งเสริมแบบที่นิยมใช้ ได้แก่ การประชุมกลุ่ม การฝึกอบรม การสาธิต การศึกษาดูงานนอกสถานที่

3) *วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน* เป็นวิธีการที่ช่วยในการส่งเสริมและเผยแพร่ นวัตกรรมให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ ซึ่งใช้ได้กับการส่งเสริมในกลุ่มคนจำนวนมาก โดยอาศัยสื่อสาร มวลชล เช่น เอกสารหรือสิ่งพิมพ์ โปสเตอร์ วิทยุ โทรทัศน์ และการจัดนิทรรศการ เป็นต้น

สรุปได้ว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตร เป็นวิธีการที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เลือกใช้ในการถ่ายทอดและเข้าถึงความรู้ ซึ่งความต้องการตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ หมายถึง วิธีการที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องการได้รับส่งเสริมความรู้ ได้แก่ วิธีการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการศึกษาดูงาน

5.3 สื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร

เชิดพงษ์ ชีระจิตต์ (2564, น.10-40) กล่าวว่า สื่อ เป็นเครื่องมือหรือตัวกลางที่สำคัญ ในการส่งข้อมูลข่าวสารและความรู้จากผู้ส่งสารไปสู่ผู้รับสาร ในด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สื่อถูกนำมาใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ แก่เกษตรกร ซึ่งสื่อแต่ละประเภทมีคุณสมบัติและข้อดี แตกต่างกันไป รวมทั้ง ความเหมาะสมของเนื้อหาที่ถ่ายทอดจะต้องเหมาะสมกับประเภทของสื่อที่ใช้ จึงจะส่งผลให้การสื่อสารประสบผลสำเร็จ

1) *สื่อบุคคล* เป็นวิธีการสื่อสาร ผ่านคำพูด กริยา ท่าทาง และการแสดงกริยา โดยทั่วไปมักใช้การพูดเป็นหลัก เช่น การสนทนา อภิปราย บรรยาย การใช้สื่อบุคคลมีทั้งแบบที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ สามารถแบ่งได้ ดังนี้ 1) การพูดสนทนา 2) การอภิปราย 3) การบรรยาย 4) การประชุม 5) การฝึกอบรม 6) การสัมมนา และ 7) การพูดในที่ชุมชน

2) *สื่อสิ่งพิมพ์* เนื้อหา ขนาด และรูปแบบ มีผลต่อความสนใจของผู้อ่าน การใช้รูปภาพและเนื้อหาที่เข้าใจง่ายจะช่วยให้เกษตรกรมีความสนใจในสื่อสิ่งพิมพ์มากขึ้น โดยสามารถแบ่งได้ดังนี้ 1) วารสาร 2) นิตยสาร 3) จดหมายข่าว 4) ป้ายประกาศและโปสเตอร์ 5) แผ่นพับ 6) เอกสารเผยแพร่ และ 7) ใบปลิว

3) *สื่อกระจายภาพและเสียง* เป็นกากระจายเสียงและภาพ ผ่านทางวิทยุกระจายเสียง หรือออกอากาศทางโทรทัศน์ ซึ่งสามารถกระจายเนื้อหาไปสู่ผู้รับจำนวนมากให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร พร้อมกัน ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้ 1) วิทยุโทรทัศน์ ประกอบด้วย รายการประเภทความรู้ รายการข่าว รายการสาธิต 2) วิทยุกระจายเสียง ประกอบด้วย รายการสนทนา รายการอภิปราย รายการสารคดี รายการนิตยสารทางอากาศ รายการข่าว รายการตอบคำถาม และรายการปณิณะ

4) *สื่อออนไลน์* เป็นสื่อที่มีการประยุกต์ใช้ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ร่วมกับเทคโนโลยีโทรคมนาคมเพื่อให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ทุกที่ทุกเวลา เรียกการติดต่อสื่อสารนี้ว่า สื่อสังคมออนไลน์ สื่อสังคมออนไลน์ที่นักส่งเสริมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ ประกอบด้วย 1) Facebook 2) Twitter 3) YouTube 4) Wiki และ 5) Blogs

สรุปได้ว่า สื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร เป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีให้แก่เกษตรกรหรือบุคคล ซึ่งการใช้สื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้ใช้จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและบุคคลเป้าหมาย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเป็นตัวแปรตามสื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย ช่องทางการได้รับความรู้ของเจ้าหน้าที่ผ่านสื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์

5.4 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้

พรทิพย์ อุดมสิน (2556, อ้างถึงในสินินุช ครุฑเมือง 2564, น.12-17) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการประมวล ตีความ แปลความหมายของข้อมูล เริ่มตั้งแต่การมีสิ่งเร้าผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ส่งไปยังสมองเพื่อแปลความหมาย เกิดเป็นการรับรู้ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) *สิ่งเร้า หรือสถานการณ์* เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลนั้นเกิดการรับรู้และแสดงพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ แบ่งเป็น สิ่งเร้าภายนอก และสิ่งเร้าภายใน
- 2) *ประสาทสัมผัส* ประกอบด้วย ตา หู จมูก ลิ้น และการสัมผัส ซึ่งเป็นสื่อกลางที่ส่งไปยังสมองเพื่อแปลความ ทำให้เกิดการรับรู้
- 3) *ประสบการณ์หรือความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเร้า* ประสบการณ์เป็นสิ่งที่เกิดการจากการกระทำ ซึ่งทำให้เกิดการรู้สึก จดจำ คิด ส่งผลให้สมองแปลความและรับรู้ได้เร็วขึ้น
- 4) *การแปลความหมายของสิ่งที่สัมผัส* สิ่งที่บุคคลเคยพบเห็นหรือมีประสบการณ์เมื่อได้รับสิ่งเร้า สมองจะทบทวนความรู้ที่มีอยู่ ว่าสิ่งเร้านั้นคืออะไร และเกิดเป็นความรู้สึกผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เกิดกระบวนการรับรู้ที่สมบูรณ์

สรุปได้ว่า การรับรู้ เป็นกระบวนการที่ เมื่อบุคคลถูกกระตุ้นด้วยสิ่งเร้า ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ไม่ว่าจะ เป็น ตา หู จมูก ลิ้น และการสัมผัส เกิดการส่งกระแสประสาทไปยังสมองส่วนกลาง เพื่อแปลข้อมูล ตีความหมาย จนเกิดเป็นการรับรู้ โดยอาศัยความรู้หรือประสบการณ์ที่มีอยู่

5.5 แนวคิดและทฤษฎีการยอมรับ

การยอมรับ เป็นกระบวนการที่สำคัญในการส่งเสริมการเกษตร เนื่องจากเมื่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้ถ่ายทอดความรู้แก่บุคคลเป้าหมายให้มีความรู้ ทักษะและความชำนาญ แล้วนั้นจะต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และสามารถนำความรู้ที่ได้มาปฏิบัติในการประกอบกิจกรรมการเกษตรของตนเองได้อย่างถูกต้อง (จิตราต์น์ สุขชู, 2564)

เอเวอร์เรต เอ็ม.โรเจอร์ส (Everett M. Rogers, 1983, อ้างถึงในเฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ, 2564, น.5-25) ได้ทำการปรับปรุงกระบวนการรับนวัตกรรมให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพของสังคม เรียกว่า กระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1) **ค้นหาความรู้** บุคคลนั้นรับรู้ว่ามีนวัตกรรมมีอยู่ และพยายามที่จะทำความเข้าใจหรือแสวงหาความรู้ในวิธีการใช้งาน โดยความอยากรู้ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการรู้จักนวัตกรรม ด้านความรู้ในวิธีใช้นวัตกรรม และด้านความรู้เกี่ยวกับหลักการ

2) **ขั้นโน้มน้ำหนักใจ** บุคคลมีความพอใจหรือไม่พอใจในนวัตกรรม และเริ่มสนใจ และหารายละเอียด ความรู้ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมอย่างกระตือรือร้น รวมถึงมีการนำผลของนวัตกรรมจากบุคคลใกล้ชิดมาร่วมประเมินผล ทักษะคติเกี่ยวกับนวัตกรรม แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ทักษะคติเฉพาะที่มีต่อนวัตกรรม และทักษะคติทั่วไปที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง

3) **การตัดสินใจ** บุคคลจะต้องตัดสินใจว่าจะปฏิเสธหรือยอมรับนวัตกรรม โดยมี 2 แนวทาง คือ

(1) ยอมรับนวัตกรรม เป็นการตัดสินใจรับนวัตกรรมมาปฏิบัติ

(2) ปฏิเสธนวัตกรรม เป็นการตัดสินใจที่จะไม่ยอมรับนวัตกรรมมาปฏิบัติ ซึ่งการตัดสินใจที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับนั้น เป็นผลการทดลองใช้นวัตกรรม นวัตกรรมใดที่บุคคลได้ทดลองปฏิบัติจนเกิดความแน่ใจแล้วจะนำไปสู่การยอมรับนวัตกรรม

4) **ขั้นการนำนวัตกรรมไปใช้** บุคคลทดลองใช้นวัตกรรมเพียงบางส่วนในบริบทและสถานการณ์ของตน เพื่อให้ทราบถึงผลลัพธ์ในเชิงบวกและประโยชน์ที่ได้รับนั้นคุ้มค่ากับการยอมรับนวัตกรรมนั้นไปปฏิบัติอย่างเต็มที่หรือไม่

5) **ขั้นการยืนยัน** ขั้นนี้จะเกิดขึ้นหลังจากตัดสินใจไประยะหนึ่งแล้ว บุคคลจะมีการหาความรู้ ข้อมูล รายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว ซึ่งการตัดสินใจอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางตรงข้ามได้ หากบุคคลนั้นได้รับข้อมูลใหม่ที่ขัดแย้งกับข้อมูลที่ได้รับในครั้งแรก หรือไม่พอใจในนวัตกรรมนั้นแล้ว และกลับกันบุคคลอาจกลับมายอมรับนวัตกรรมนั้นอีกครั้งแม้จะปฏิเสธไปแล้ว ซึ่งการตัดสินใจนี้เรียกว่า การยืนยัน

สรุปได้ว่า การยอมรับนวัตกรรม คือ การที่บุคคลยอมรับเอาแนวความคิด ความรู้ เทคโนโลยีใหม่ที่ได้จากการเรียนรู้หรือได้รับถ่ายทอดจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม เกิดการเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรม และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดมาปฏิบัติ โดยผ่านกระบวนการขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นการหาความรู้ โน้มน้าวใจ ตัดสินใจ นำไปปฏิบัติ และยืนยันการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม อาจนำไปสู่การปฏิเสธได้ หากนวัตกรรมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางตรงข้าม และเมื่อบุคคลไม่พอใจในนวัตกรรมนั้น และบุคคลอาจกลับมายอมรับนวัตกรรมนั้นได้อีกครั้งแม้ว่าจะเคยปฏิเสธ นวัตกรรมนั้นแล้วก็ตาม

5.6 แนวคิดและทฤษฎีความต้องการ

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2564, น.2-26) กล่าวว่า ความหมายของความต้องการตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึง ความอยากได้ หรือความประสงค์ เป็นสิ่งที่บุคคลแสดงออกทางพฤติกรรมเพื่อสนองความปรารถนาของตน โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ความต้องการทางร่างกาย และความต้องการทางสังคม ซึ่งทฤษฎีความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร มีดังนี้

5.6.1 ทฤษฎีความต้องการของแอบบราฮัม เอช. มาสโลว์ ที่เชื่อว่ามนุษย์ถูกกระตุ้นโดยความต้องการแต่ละชั้นจนเกิดความพอใจ ดังนี้

- 1) **ความต้องการทางกายภาพ** เป็นความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น ความต้องการปัจจัย 4 ประกอบด้วย อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค
- 2) **ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย** เป็นความต้องการที่จะมีความปลอดภัยในชีวิต
- 3) **ความต้องการทางสังคม** เป็นความต้องการความรัก และการได้รับการยอมรับของกลุ่มที่ตนอยู่
- 4) **ความต้องการการยกย่อง** เป็นความต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ ยกย่องได้รับการเชิดชูและเคารพนับถือจากสังคม
- 5) **ความต้องการความสำเร็จในชีวิต** เป็นความต้องการระดับสูงสุด โดยต้องการประสบความสำเร็จในขั้นสูงสุดที่ตนเองจะสามารถทำได้

5.6.2 ทฤษฎีสองปัจจัยของเฟรเดอริก เฮอร์ซเบิร์ก ประกอบด้วย

- 1) **ปัจจัยจูงใจหรือสิ่งที่พอใจ** เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของงาน หรือเรื่องที่กระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานดีขึ้น เช่น การได้รับคำชมเชย หรือเคารพนับถือจากผู้อื่น
- 2) **ปัจจัยอนามัยหรือสิ่งที่ไม่พอใจ** ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมการทำงาน เป็นสิ่งที่บำรุงรักษาจิตใจของผู้ปฏิบัติงานให้มีกำลังใจในการทำงาน เช่น เงินเดือน สภาพแวดล้อมในการทำงาน

5.6.3 ทฤษฎีความต้องการของแมคคลีแลนด์ ซึ่งมีแนวคิดที่ว่ามนุษย์มีการเรียนรู้ความต้องการจากสังคมที่เกี่ยวข้อง ก่อตัวจนเกิดเป็นความต้องการ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

1) **ความต้องการความสำเร็จ** เป็นความต้องการที่จะทำงานได้ดี มีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีผลงานที่บรรลุเป้าหมายที่หวังไว้ เป้าหมายของการทำงานคือผลสำเร็จของงาน มากกว่ารางวัลหรือผลตอบแทน

2) **ความต้องการความผูกพัน** เป็นความต้องการในด้านของความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ต้องการรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดี หรือมิตรภาพระหว่างบุคคล ซึ่งจะมีพฤติกรรมที่ต้องการให้บุคคลอื่นชื่นชอบ หรือชอบมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

3) **ความต้องการอำนาจ** เป็นความต้องการควบคุม ความมีอิทธิพล หรือครอบงำผู้อื่น โดยแบ่งเป็นอำนาจส่วนบุคคล ที่เป็นประโยชน์ส่วนตัว และอำนาจสถาบัน ที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวม บุคคลจะมีพฤติกรรมที่ชอบการแข่งขัน แสวงหาโอกาสในการควบคุมบุคคลอื่น

5.6.4 ทฤษฎีความต้องการของอัลเดอร์เฟอร์ โดยเคลย์ตัน งอัลเดอร์เฟอร์ ได้จัดกลุ่มความต้องการของมนุษย์ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ความต้องการดำรงชีวิตอยู่ ความต้องการความสัมพันธ์ และความต้องการการก้าวหน้า เรียกว่า ทฤษฎี ERG ดังนี้

1) **ความต้องการดำรงชีวิตอยู่** เป็นความต้องการทางร่างกายและความปลอดภัยในชีวิตเพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไป

2) **ความต้องการความสัมพันธ์** เป็นความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งในสถานที่ทำงานและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ

3) **ความต้องการการก้าวหน้า** เป็นความต้องการภายในเพื่อพัฒนาตนเองเพื่อความเติบโตและก้าวหน้าโดยใช้ความสามารถของตนเอง และการเอาชนะความท้าทายใหม่ ๆ ในชีวิต ซึ่งถือว่าเป็นความต้องการสูงสุด

สรุปได้ว่า ความต้องการของมนุษย์นั้น คือความรู้สึกร้อยกายได้ หรือแสดงออกทางพฤติกรรม เพื่อตอบสนองความปรารถนาของตน ซึ่งมนุษย์มีความต้องการที่หลากหลาย ทั้งความต้องการด้านปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ และความต้องการด้านทางสังคม โดยสามารถจัดลำดับความต้องการของมนุษย์เป็น 5 ชั้น คือ ความต้องการทางกายภาพ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการทางสังคม ความต้องการการยกย่อง และความต้องการความสำเร็จในชีวิต ซึ่งงานวิจัยนี้กล่าวถึงความต้องการการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในประเด็นของ

1) ความต้องการความรู้ ทักษะ บุคลิกลักษณะประจำตัว 2) ช่องทาง และ 3) วิธีการส่งเสริม

5.7 แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสาร

เบอร์โล (David K. Berlo, 1960, อ้างถึงใน เฉลิมศักดิ์ ตุ่มศิริ, 2564, น.5-14) คิดค้นและพัฒนาแนวคิดการสื่อสาร ตามแบบจำลองการสื่อสาร โดยมีองค์ประกอบของการสื่อสาร SMCR ประกอบด้วย

1) *ผู้ส่ง (source)* จะต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสารมีความสามารถในการเข้ารหัสเนื้อหาข้อมูล รวมทั้งมีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่งเป็นอย่างดี มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับสาร และสามารถปรับระดับข้อมูลให้เหมาะสมต่อระดับความรู้ของผู้รับ รวมทั้งมีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับ

2) *ข้อมูลข่าวสาร (message)* คือ เนื้อหา สัญลักษณ์ รวมทั้งวิธีการในการส่งสาร

3) *ช่องทางในการส่ง (channel)* คือวิธีการส่งข่าวสารให้แก่ผู้รับเพื่อให้ได้รับข่าวสารข้อมูลโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือใช้แค่เพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น การได้ยินหรือได้ฟัง การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น

4) *ผู้รับ (receiver)* จะต้องเป็นผู้ที่มีความชำนาญ และมีทักษะในการสื่อสาร และสามารถถอดรหัสของสาร มีระดับความรู้ และพื้นฐานทางสังคม ทัศนคติและวัฒนธรรมเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันกับผู้ส่ง จึงจะส่งผลให้การส่งสารและสื่อความหมายเกิดผลสำเร็จ

สรุปได้ว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการที่สำคัญในการถ่ายทอดข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจ ตรงวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ผู้ส่งสาร ข้อมูลข่าวสาร ช่องทางในการส่งสาร และผู้รับสาร

5.8 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น

ความคิดเห็น หมายถึง ข้อพิจารณาความจริงจากการใช้ปัญญา และความคิดประกอบ และเป็นการประเมินค่าสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามความรู้สึก และข้อเท็จจริง ผ่านการเขียนหรือการพูด โดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความรู้พื้นฐาน และสภาพแวดล้อม ความเห็นไม่สามารถบอกความถูกหรือผิดได้ และอาจมีทั้งผู้ที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2532, น. 246, ญัตฐา พลเสน, 2561, น.62)

5.8.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็น

Remmer (1996, p. 47) กล่าวว่า ความคิดเห็นสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

1) *ความคิดเห็นเชิงบวกสุด - เชิงลบสุด* ซึ่งเป็นความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่สามารถรู้ทิศทางได้

2) *ความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ* เป็นความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สูงขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งนั้นๆ

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ ความคิดเห็นที่สามารถทราบหรือบอกถึงทิศทางในเชิงบวก หรือเชิงลบ และความคิดเห็นที่สูงขึ้นอยู่กับความเข้าใจต่อสิ่งนั้นๆ

5.8.2 การวัดความคิดเห็น

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2531, น.3) สรุปว่า การวัดความคิดเห็นที่นิยมใช้ในปัจจุบัน ประกอบด้วย 4 วิธี คือ

1) *วิธีของเทอร์สตัน (Thurston's method)* เป็นการสร้างมาตรวัดออกเป็นปริมาณแล้วเปรียบเทียบตำแหน่งของความคิดเห็นหรือทัศนคติไปในทางเดียวกัน และเสมือนว่าเป็นสเกลที่มีช่วงห่างเท่ากัน

2) *วิธีของกัตต์แมน (Guttman's scale)* เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็นในแนวเดียวกัน สามารถจัดอันดับสูง - ต่ำ เปรียบเทียบกันได้ และแสดงให้เห็นถึงการสะสมของความคิดเห็น

3) *วิธีจำแนกความแตกต่างในการตีความ (Semantic Differential Scale: S-D Scale)* เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็น 7 ระดับ โดยแบ่งเป็นช่วง โดยอาศัยคู่คำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงกันข้าม เช่น ดี - เลว

4) *วิธีของลิเคิร์ต (Likert's method)* เป็นการสร้างมาตรวัดทัศนคติและความคิดเห็นที่นิยมใช้แพร่หลาย เนื่องจากเป็นการสร้างมาตรวัดที่ง่าย ประหยัดเวลา ผู้ตอบสามารถแสดงทัศนคติหรือความคิดเห็นในทางที่ชอบหรือไม่ชอบ โดยจัดอันดับความชอบหรือไม่ชอบ อาจมีคำตอบให้เลือก 5 หรือ 4 คำตอบ และให้คะแนน 5,4,3,2,1 หรือ +2,+1,0,-1,-2 ตามลำดับการให้คะแนนทางบวก หรือทางลบ

สรุปได้ว่า ความคิดเห็น เป็นการประเมินค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความรู้สึกหรือข้อเท็จจริง ซึ่งไม่สามารถบอกได้ว่าความคิดเห็นนั้นถูกหรือผิด โดยความคิดเห็นแบ่งได้ 2 ประเภท คือ ความคิดเห็นเชิงบวกสุด - เชิงลบสุด และความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้การวัดความคิดเห็นตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert's method) โดยสร้างมาตรวัดให้ผู้ตอบเลือก 5 คำตอบ และให้คะแนน 5,4,3,2,1 ตามลำดับ

6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

6.1.1 เพศ

ศยามล สิ้นประเสริฐ (2562, น.45) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้านอารักขาพืชในจังหวัดเลย พบว่าเจ้าหน้าที่ร้อยละ 52.8 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 47.2 เป็นเพศชาย สอดคล้องกับนิลธิตา พรอมชัยภูมิ (2564, น.57) ศึกษาการพัฒนานักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ ในการปฏิบัติงานโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร พบว่านักวิชาการส่งเสริมการเกษตรร้อยละ 65.1 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 34.9 เป็นเพศชาย

6.1.2 อายุ

ศยามล สิ้นประเสริฐ (2562, น.45) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้านอารักขาพืชในจังหวัดเลย พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีอายุเฉลี่ย 37.57 ปี ใกล้เคียงกับนิลธิตา พรอมชัยภูมิ (2564, น.57) ศึกษาการพัฒนานักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ ในการปฏิบัติงานโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร พบว่านักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีอายุเฉลี่ย 38.26 ปี

6.1.3 ระดับการศึกษา

ศยามล สิ้นประเสริฐ (2562, น.45) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้านอารักขาพืชในจังหวัดเลย พบว่า เจ้าหน้าที่ ร้อยละ 77.8 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี รองลงมาร้อยละ 20.8 ระดับปริญญาโท และร้อยละ 1.4 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

6.1.4 สาขาวิชา

ศยามล สิ้นประเสริฐ (2562, น.46) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้านอารักขาพืชในจังหวัดเลย พบว่า เจ้าหน้าที่ร้อยละ 37.5 จบสาขาวิชาเอกพืชศาสตร์ รองลงมาร้อยละ 20.8 จบสาขาวิชาเอกส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 8.3 จบสาขาวิชาเอกสัตวศาสตร์ ร้อยละ 5.5 จบสาขาวิชาเอกโรคพืชและกีฏวิทยา คหกรรมเท่ากัน ร้อยละ 4.2 จบสาขาวิชาเอกปฐพีวิทยา เทคโนโลยีการผลิตพืช การจัดการการผลิตพืช ชีววิทยา เท่ากัน ร้อยละ 2.8 จบสาขาวิชาเอกเทคโนโลยีอาหารและวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมเท่ากัน

6.1.5 ประสพการณ์การทำงาน

ศยามล สิ้นประเสริฐ (2562, น.47) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรด้านอารักขาพืชในจังหวัดเลย พบว่าเจ้าหน้าที่มีประสพการณ์ทำงานด้าน อารักขาพืชเฉลี่ย 2.99 ปี และนิลธิตา พรอมชัยภูมิ (2564, น.58) ศึกษาการพัฒนานักวิชาการส่งเสริม การเกษตรระดับอำเภอ ในการปฏิบัติงานโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตร พบว่านักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีประสพการณ์ทำงานโครงการ ศพก. เฉลี่ย 2.97 ปี

6.1.6 ช่องทางการรับข่าวสารความรู้

ศยามล สิ้นประเสริฐ (2562, น.48-50) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรด้านอารักขาพืชในจังหวัดเลย พบว่าเจ้าหน้าที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร โดยสื่อบุคคล ได้รับข้อมูลข่าวสารในระดับมากที่สุดจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ค่าเฉลี่ย 4.21 สื่อสิ่งพิมพ์ได้รับข้อมูล ข่าวสารในระดับมากที่สุดจากเอกสารวิชาการ ค่าเฉลี่ย 4.22 สื่อมวลชนได้รับข้อมูลข่าวสาร ในระดับปานกลางจากโทรทัศน์ ค่าเฉลี่ย 2.96 สื่อกิจกรรมได้รับข้อมูลข่าวสารในระดับมากที่สุดจาก การฝึกอบรม ค่าเฉลี่ย 4.42 สื่อเทคโนโลยีได้รับข้อมูลข่าวสารในระดับมากที่สุดจากอินเทอร์เน็ต ค่าเฉลี่ย 4.51 และกฤษณีราภัสสร ร้านกันทาพัทธ์ (2560, น.63-67) ศึกษาการปฏิบัติงานตามระบบ ฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่าเจ้าหน้าที่ได้รับ ข้อมูลข่าวสารในระดับมาก ผ่านสื่อออนไลน์ ค่าเฉลี่ย 3.75 สื่อบุคคล 3.56 สื่อกิจกรรม 3.51 ระดับ ปานกลางผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ค่าเฉลี่ย 3.32 และสื่อสารมวลชน ค่าเฉลี่ย 3.08

6.2 การรับรู้และการยอมรับปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

6.2.1 การรับรู้

ศานิต ปิ่นทอง(2564, น.70) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิต มะพร้าวอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าจากศึกษาระดับความรู้ เกี่ยวกับการผลิตมะพร้าวอินทรีย์ เกษตรกรมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 56.80 แตกต่างจากนัฐพงษ์ แก้วรัตนชัย(2564, น.67) ได้ศึกษาการยอมรับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม พบว่าเกษตรกรมีความรู้เรื่องเกษตร อินทรีย์และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 98.8

6.2.2 การยอมรับปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์

นัฐพงษ์ แก้วรัตนชัย(2564, น.74) ได้ศึกษาการยอมรับการรับรองมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม พบว่าเกษตรกร มีการยอมรับเชิงเนื้อหาและยอมรับเชิงปฏิบัติในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 96.5 และ ธนภูมิ เวียตตัน นครเศศ รั้งควัด พุฒิสรรค์ เครือคำ และ สายสกุล ฟองมูล(2564, น.83) ศึกษาการยอมรับเกษตรอินทรีย์

ของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรมีระดับการยอมรับเกษตรอินทรีย์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการยอมรับมากที่สุดคือด้านการแปรรูปผลผลิต ค่าเฉลี่ย 3.93 รองลงมา ได้แก่ด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิต ค่าเฉลี่ย 3.89 ด้านการเตรียมดินและพื้นที่ ด้านการปลูกค่าเท่ากัน ค่าเฉลี่ย 3.85 ด้านการจำหน่ายผลผลิต ค่าเฉลี่ย 3.74 และด้านการป้องกันกำจัดโรคและแมลง ค่าเฉลี่ย 3.73

6.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ศยามล สีนประเสริฐ (2562, น.60-61) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้านอารักขาพืชในจังหวัดเลย พบว่าเจ้าหน้าที่มีปัญหาและข้อเสนอแนะด้านงานอารักขาพืช 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านการปฏิบัติงานส่งเสริม และ ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล ซึ่งเจ้าหน้าที่มีปัญหาในระดับปานกลาง ทั้ง 3 ด้าน

6.4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์

6.4.1 ความรู้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2566) ระบุว่าคุณสมบัติ บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้เป็นที่ปรึกษาเกษตรกรตามแนวทางการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ สามารถประเมินและวิเคราะห์ความเสี่ยงของฟาร์ม/แปลงที่จะสมัครขอการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

6.4.2 ทักษะ

กรมส่งเสริมการเกษตร (2566, น.9-10) ระบุในแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตร ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) ระบุว่า บุคลากรของกรมส่งเสริมการเกษตรมีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ ทำงานใกล้ชิดกับเกษตรกร มีทักษะในการแก้ไขปัญหา มีความพร้อมในการปฏิบัติงานและสามารถ พัฒนาให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงได้ และกรมส่งเสริมการเกษตร (2566) ระบุว่า นักส่งเสริมการเกษตรที่มีบทบาทเป็นที่ปรึกษาเกษตรกรตามแนวทางการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ต้องสามารถให้คำแนะนำแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งสามารถตอบข้อซักถามข้อสงสัยของเกษตรกรเกี่ยวกับการปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้ และวรรณรีย์ คนขยัน สมชัย อนุสนธิ์พรเพิ่ม และชานินทร์ คงศิลา (2564, น.112-125) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการในการพัฒนาทักษะการส่งเสริมการเกษตร ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร พบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีความต้องการในการพัฒนาทักษะการส่งเสริมการเกษตรภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และจุฑามาศ นิลพันธ์, สุรพล เศรษฐบุตร,

ภาณุพันธุ์ ประภาติกุล และ ทศพล มุลมณี. (2563, น.565) ศึกษาความต้องการฝึกอบรมเพื่อพัฒนา ศักยภาพของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต้องการฝึกอบรมทักษะในการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด โดยต้องการฝึกอบรมทักษะเทคนิคการ ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการเกษตร ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเบื้องต้น และการเป็นวิทยากร กระบวนการ

6.4.3 บุคลิกลักษณะประจำตัว

ศยามล สิ้นประเสริฐ (2562, น.63-69) พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการ ส่งเสริมด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคลในระดับมากที่สุดทุกประเด็น โดยต้องการการส่งเสริมมาก ที่สุดในเรื่อง การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ความคิดสร้างสรรค์และมีจินตนาการ และการสื่อสารจูงใจ

6.4.4 ช่องทาง

เชิดพงษ์ ชีระจิตต์ (2564, น.10-40) ระบุในประมวลสาระชุดวิชา 91727 การบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ว่าสื่อถูกนำมาใช้ในการถ่ายทอดองค์ ความรู้ต่างๆ ในด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ซึ่งสื่อแต่ละประเภทมีคุณสมบัติและข้อดี แตกต่างกันไป และสุริรัตน์ วงษ์ชื่น (2558, น. 89) ศึกษาความต้องการการเรียนรู้ด้านอารักขาพืชโดยชีว วิธีของเจ้าหน้าที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องการเรียนรู้ด้านช่องทางการ สื่อสารมากที่สุด ได้แก่ ปรึกษาโดยตรงกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยี การเกษตรด้านอารักขา พืช และอบรม/สัมมนา/ดูงาน ค่าเฉลี่ย 4.42 และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ค่าเฉลี่ย 4.22 แตกต่างจาก ศยามล สิ้นประเสริฐ (2562, น. 84) พบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความต้องการช่องทางการส่งเสริม ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทางอินเทอร์เน็ต

6.4.5 วิธีการ

ศยามล สิ้นประเสริฐ (2562, น.86) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรด้านอารักขาพืชในจังหวัดเลย พบว่า ระดับความต้องการการส่งเสริมด้าน อารักขาพืชของเจ้าหน้าที่ ในด้านวิธีการในการส่งเสริมการเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ต้องการส่งเสริมใน รูปแบบของการฝึกปฏิบัติ รองลงมาคือ วิธีการสาธิต การบรรยาย และการทัศนศึกษา

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เรื่อง แนวทาง พัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ จึงกำหนดตัวแปรในกรอบแนวคิด การศึกษาวิจัย ดังนี้

- 1) ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชา ประสบการณ์การทำงานด้านการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ และช่องทางการรับข่าวสารความรู้
- 2) ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรกรอินทรีย์ของ เกษตรกร ประกอบด้วย พื้นที่ปลูก การจัดการกระบวนการผลิต เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์

การจัดการดิน การจัดการศัตรูพืช การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว การบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง การแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง และการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ

3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ประกอบด้วย ด้านความรู้ ด้านการปฏิบัติงานส่งเสริมและด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล

4) ความต้องการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย ความต้องการความรู้ ทักษะ บุคลิกลักษณะประจำตัว ช่องทาง และวิธีการ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1.1 ประชากร คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ ระดับอำเภอ โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ ปี 2566 จำนวน 262 ราย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ ระดับอำเภอ โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ ปี 2566 จำนวน 262 ราย คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Yamane 1973 : 725-727 อ้างถึงในเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, 2565, น. 5-38) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 158 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยจับสลากจนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในภาคผนวก ข

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดย	n	=	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	=	ขนาดของประชากร
	e	=	ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้น

แทนค่าเพื่อหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

$$\text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{[262]}{1 + ([262] ([0.05])^2)}$$

$$\text{กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (n)} = 158 \text{ ราย}$$

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามรูปแบบออนไลน์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยแบบสอบถามมีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิด และแบบปลายเปิด มีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 วิธีการสร้างเครื่องมือ

2.1.1 ทบทวนวรรณกรรม ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1.2 กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อความ ให้สอดคล้องกับแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย

2.1.3 ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามฉบับร่าง โดยให้สอดคล้องกับปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดงานวิจัย

2.1.4 นำเครื่องมือที่จัดสร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบ ให้ความคิดเห็นด้านความตรงในเนื้อหา และความถูกต้องตามสำนวนภาษา จากนั้นนำมาแก้ไขและปรับปรุงตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะ และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามรูปแบบออนไลน์ ประกอบด้วยคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด แบ่งออกเป็น 2 แบบ ดังนี้

2.2.1 เครื่องมือแบบที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ปัญหา และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ และความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ โดยเป็นแบบสอบถามรูปแบบออนไลน์ ประกอบด้วย คำถามแบบปลายปิด และปลายเปิด มีการกำหนดตัวแปรที่ต้องการในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชา ประสบการณ์การทำงานด้านการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ และช่องทางการรับข่าวสารความรู้ โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด และปลายเปิด เพื่อให้เลือกตอบหรือเติมข้อความในช่องว่าง ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

ประกอบด้วย พื้นที่ปลูก การจัดการกระบวนการผลิต เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ การจัดการดิน การจัดการศัตรูพืช การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว การบรรจุหีบห่อ เก็บรักษาและการขนส่ง การแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง และการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 52 ข้อ โดยคำถามมีลักษณะให้เลือกตอบตามมาตราลีเคอร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่

รับรู้/ยอมรับปฏิบัติน้อยที่สุด	หมายถึง 1 คะแนน
รับรู้/ยอมรับปฏิบัติน้อย	หมายถึง 2 คะแนน
รับรู้/ยอมรับปฏิบัติปานกลาง	หมายถึง 3 คะแนน
รับรู้/ยอมรับปฏิบัติมาก	หมายถึง 4 คะแนน
รับรู้/ยอมรับปฏิบัติมากที่สุด	หมายถึง 5 คะแนน

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

ประกอบด้วย ด้านความรู้ ด้านการปฏิบัติงานส่งเสริม และด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 9 ข้อ โดยคำถามมีลักษณะเป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหา กำหนดเป็นคำถามปลายปิด ให้ผู้ตอบเลือกตอบตามมาตราลีเคอร์ต (Likert type scale) ตามประเด็นปัญหา จำนวน 3 ประเด็น ซึ่งมี 5 ระดับ ได้แก่

ปัญหาน้อยที่สุด	หมายถึง 1 คะแนน
ปัญหาน้อย	หมายถึง 2 คะแนน
ปัญหาปานกลาง	หมายถึง 3 คะแนน
ปัญหามาก	หมายถึง 4 คะแนน
ปัญหามากที่สุด	หมายถึง 5 คะแนน

สำหรับข้อเสนอแนะ จะเป็นคำถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะได้

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย ด้านความรู้ ทักษะ บุคลิกลักษณะประจำตัว ด้านช่องทาง และ ด้านวิธีการ ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 104 ข้อ โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ความต้องการความรู้ ทักษะ บุคลิกลักษณะ ประจำตัว ช่องทางและวิธีการได้รับการส่งเสริม โดยให้เลือกตอบตามมาตราลิเคิร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ดังนี้

ต้องการน้อยที่สุด	หมายถึง 1 คะแนน
ต้องการน้อย	หมายถึง 2 คะแนน
ต้องการปานกลาง	หมายถึง 3 คะแนน
ต้องการมาก	หมายถึง 4 คะแนน
ต้องการมากที่สุด	หมายถึง 5 คะแนน

2.2.2 เครื่องมือแบบที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เป็นแบบสอบถามรูปแบบออนไลน์ ประกอบด้วย คำถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรใน 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนปฏิบัติงาน ขณะปฏิบัติงาน และหลังปฏิบัติงาน

2.3 การทดสอบเครื่องมือ

2.3.1 การตรวจสอบความตรง (Validity) ของแบบสอบถาม เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ และพิจารณาความเหมาะสม และให้คำแนะนำแก้ไข

2.3.2 การทดสอบค่าความเที่ยง (Reliability Consistency) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบ แก้ไขและปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว นำไปทดสอบ (try-out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 ราย จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาทดสอบหา ค่าความเที่ยง (Reliability Consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ปรากฏว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร เท่ากับ 0.985 ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เท่ากับ 0.971 และ ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เท่ากับ 0.989 ดังแสดงในภาคผนวก ค

จากการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficient) ผลค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือแบบสอบถามทุกส่วนมีค่า มากกว่า 0.7 สอดคล้องกับ Carmines และ Zeller (1986, p. 51 อ้างถึงในเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, 2565, น. 6-59) ที่แนะนำว่า โดยทั่วไป ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดควรมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.80 ดังนั้น แบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟายู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่า 0.7 จึงผ่านเกณฑ์การยอมรับได้ และสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 158 ราย ใช้แบบสอบถามที่เป็นรูปแบบออนไลน์ โดยใช้บริการจากเว็บไซต์ Google forms ในการสร้างแบบสอบถามออนไลน์ และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน พ.ศ. 2567 มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.1 ประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยประสานงานกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ระดับอำเภอในแต่ละพื้นที่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ดำเนินการตอบแบบสอบถาม โดยส่งแบบสอบถามรูปแบบออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ (Line) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ชี้แจงรายละเอียดการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดผ่านทางแอปพลิเคชันไลน์ (Line) และโทรศัพท์ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และความสำคัญของงานวิจัยแก่เจ้าหน้าที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้ง ตอบข้อซักถามต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์จากกลุ่มตัวอย่างตามเวลาที่กำหนด

3.3 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม
ทุกข้อด้วยตนเอง เพื่อทำการคัดเลือกแบบสอบถามที่ข้อมูลสมบูรณ์ ถูกต้อง ครบถ้วนไปวิเคราะห์
ข้อมูลทางสถิติโดยโปรแกรมสำเร็จรูป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของ
ข้อมูล ทำการลงรหัสสำหรับคำถามปลายปิด โดยแบ่งส่วนการวิเคราะห์ออกเป็นส่วนๆ และสำหรับ
คำถามปลายเปิด วิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน
เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยสถิติที่ใช้ในการ
วิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

**ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริม
เกษตรอินทรีย์** วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่อบรรยายลักษณะต่างๆ ของข้อมูล ได้แก่ การ
แจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการอธิบาย
ข้อมูลในแต่ละประเด็น

**ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตร
อินทรีย์ของเกษตรกร**

**2.1 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตร
อินทรีย์ของเกษตรกร** วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่อบรรยายลักษณะต่างๆ ของข้อมูล ได้แก่
การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยสอบถาม
ประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้และการนำไปปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจาก
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนและ
แปลความหมาย โดยนำค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ยมาจัดกลุ่มเป็นระดับโดยใช้เกณฑ์

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น การแปลความหมายระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้าน
 เกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จึงเป็นดังนี้

คะแนนน้ำหนักระดับเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง รับรู้และปฏิบัติระดับน้อยที่สุด

คะแนนน้ำหนักระดับเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง รับรู้และปฏิบัติระดับน้อย

คะแนนน้ำหนักระดับเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง รับรู้และปฏิบัติระดับปานกลาง

คะแนนน้ำหนักระดับเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง รับรู้และปฏิบัติระดับมาก

คะแนนน้ำหนักระดับเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง รับรู้และปฏิบัติระดับมากที่สุด

2.2 การทดสอบสมมติฐานการเปรียบเทียบแบบจับคู่ (paired t-test)

วิเคราะห์หาความแตกต่างของระดับการรับรู้และระดับการปฏิบัติด้านเกษตร
 อินทรีย์ของเกษตรกร โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (t-test) เพื่อทดสอบความแตกต่าง โดยทำการ
 ทดสอบค่าเฉลี่ยของสองประชากรเมื่อตัวอย่างมีความสัมพันธ์กัน Paired samples t-test (จินดา ขลิบทอง,
 2564) สมมติฐานว่าง H_0 และสมมติฐานทางเลือก H_1 ในการทดสอบ คือ

H_0 : ระดับการรับรู้และระดับการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร
 ไม่มีความแตกต่างกัน

H_1 : ระดับการรับรู้และระดับการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร
 มีความแตกต่างกัน

โดย ตัวแปรที่ใช้ทดสอบ = ความแตกต่างระหว่างระดับการรับรู้และระดับ
 การปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

t = ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

p-value = ผลการทดสอบสมมติฐานเมื่อเปรียบเทียบกับ

ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 หากค่า p-value น้อยกว่า

ระดับนัยสำคัญ 0.05 จะเป็นการปฏิเสธสมมติฐานว่าง

H_0 และหากค่า p-value มากกว่าระดับนัยสำคัญ

0.05 จะเป็นการยอมรับสมมติฐานว่าง H_0

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

3.1 ระดับของปัญหา เป็นคำถามปลายปิด วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา
 การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนและ
 แปลความหมาย โดยนำค่าคะแนนน้ำหนักระดับเฉลี่ยมาจัดกลุ่มเป็นระดับโดยใช้เกณฑ์

$$\begin{aligned}
 \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= 0.80
 \end{aligned}$$

ดังนั้น การแปลความหมายระดับปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ จึงเป็นดังนี้

คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง	1.00 – 1.80	หมายถึง	มีปัญหาระดับน้อยที่สุด
คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง	1.81 – 2.60	หมายถึง	มีปัญหาระดับน้อย
คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง	2.61 – 3.40	หมายถึง	มีปัญหาระดับปานกลาง
คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง	3.41 – 4.20	หมายถึง	มีปัญหาระดับมาก
คะแนนน้ำหนักระดับระหว่าง	4.21 – 5.00	หมายถึง	มีปัญหาระดับมากที่สุด

3.2 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน จัดกลุ่ม แล้วนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

4.1 ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนและแปลความหมาย โดยนำค่าคะแนนน้ำหนักระดับมาจัดกลุ่มเป็นระดับโดยใช้เกณฑ์

$$\begin{aligned}
 \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= 0.80
 \end{aligned}$$

ดังนั้น การแปลความหมายระดับความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จึงเป็นดังนี้

คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง มีความต้องการระดับน้อยที่สุด
 คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง มีความต้องการระดับน้อย
 คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง มีความต้องการระดับปานกลาง
 คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มีความต้องการระดับมาก
 คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มีความต้องการระดับมากที่สุด

4.2 การทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test)

วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา และประสบการณ์ทำงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรกับความต้องการการส่งเสริม โดยใช้สถิติการทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test) ทำการทดสอบความเป็นอิสระระหว่างตัวแปร 2 ตัว (จินดา ขลิบทอง, 2564) สมมติฐานว่าง H_0 และสมมติฐานทางเลือก H_1 ในการทดสอบ คือ

H_0 : เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา และประสบการณ์ทำงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการการส่งเสริม

H_1 : เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา และประสบการณ์ทำงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีความสัมพันธ์กับความต้องการการส่งเสริม

โดย ตัวแปรที่ใช้ทดสอบ = ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา และประสบการณ์ทำงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรกับความต้องการการส่งเสริม

Pearson Chi-Square = ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

p-value หรือ Sig. = ผลการทดสอบสมมติฐานเมื่อเปรียบเทียบกับระดับนัยสำคัญที่ 0.05 หากค่า p-value น้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จะเป็นการปฏิเสธสมมติฐานว่าง H_0 และหากค่า p-value มากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จะเป็นการยอมรับสมมติฐานว่าง H_0

ตอนที่ 5 แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ นำข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยตอนที่ 1 - 4 มาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเชื่อมโยงกรอบการพัฒนาด้วยระบบการจัดการศึกษาของ Nav R. Ghimire and Robert A. Martin. (2011, อ้างถึงใน จินดา ขลิบทอง และณัฏฐา พลเสน, 2563, น.7-26 ถึง 32) และจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ จากนั้นนำข้อมูลมาสอบถามเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มตัวอย่างเดิม และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จัดหมวดหมู่ หาความสัมพันธ์ รวมถึง ประเด็นความต้องการการส่งเสริมความรู้ ทักษะ และบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล เพื่อจัดทำเป็นผังแนวคิดแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ต่อไป

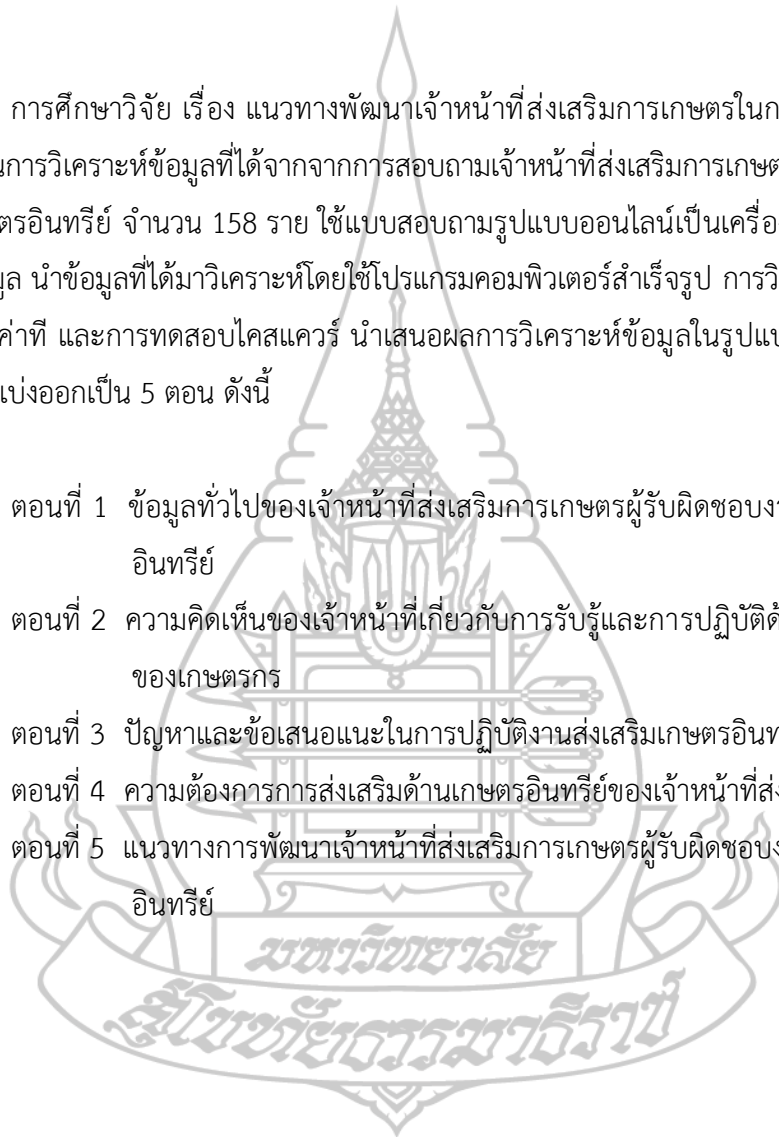

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากจากการสอบถามเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ จำนวน 158 ราย ใช้แบบสอบถามรูปแบบออนไลน์เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การทดสอบค่าที และการทดสอบไคสแควร์ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์
- ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกร
- ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์
- ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรกรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
- ตอนที่ 5 แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

ผู้วิจัยได้ศึกษา ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย ตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาเอกที่จบการศึกษา ประสบการณ์การทำงานด้านการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ และช่องทางการรับข่าวสารความรู้ ปรากฏดังตารางที่ 4.1 - 4.4

ตารางที่ 4.1 เพศ และอายุของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

n = 158

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. เพศ		
หญิง	106	67.1
ชาย	52	32.9
2. อายุ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	13	8.2
31 - 35 ปี	40	25.3
36 - 40 ปี	53	33.5
41- 45 ปี	33	21.0
46 ปีขึ้นไป	19	12.0
ค่าต่ำสุด = 26 ปี ค่าสูงสุด = 59 ปี ค่าเฉลี่ย = 38.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 5.821		

จากตารางที่ 4.1 เพศ และอายุ ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผลการวิจัยพบว่า **เพศ** เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 67.1 เป็นเพศหญิง และอีกร้อยละ 32.9 เป็นเพศชาย

อายุ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 33.5 มีอายุระหว่าง 36- 40 ปี รองลงมา ร้อยละ 25.3 มีอายุระหว่าง 31 - 35 ปี ร้อยละ 21.0 มีอายุ 41 - 45 ปี ร้อยละ 12.0 มีอายุ 46 ปีขึ้นไป และ ร้อยละ 8.2 มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีอายุต่ำที่สุด 26 ปี อายุสูงที่สุด 59 ปี อายุเฉลี่ย 38.01 ปี และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 5.821

ตารางที่ 4.2 ระดับการศึกษาสูงสุด และสาขาวิชาเอกที่จบการศึกษาของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

n = 158

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. ระดับการศึกษาสูงสุด		
ปริญญาตรี	105	66.5
สูงกว่าปริญญาตรี	53	33.5
2. สาขาวิชาเอกที่จบการศึกษา		
พืชศาสตร์	35	22.2
ส่งเสริมการเกษตร	25	15.8
สัตวศาสตร์	18	11.4
โรคพืชและกีฏวิทยา	16	10.1
เทคโนโลยีเกษตร	12	7.6
เกษตรศาสตร์	11	7.0
เทคโนโลยีอาหาร	9	5.7
ชีววิทยา	8	5.1
วิทยาศาสตร์ทางทะเล	5	3.2
ภูมิศาสตร์	4	2.5
เทคโนโลยีการผลิตพืช	3	1.9
ปฐพีวิทยา	3	1.9
คหกรรม	2	1.3
ธุรกิจเกษตร	2	1.3
การจัดการการผลิตพืช	1	0.6
วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม	1	0.6
วิทยาศาสตร์เคมี	1	0.6
สหวิทยาการเกษตร	1	0.6
อุตสาหกรรมเกษตร	1	0.6

จากตารางที่ 4.2 ระดับการศึกษาสูงสุด และสาขาวิชาเอกที่จบการศึกษาของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผลการวิจัยพบว่า

ระดับการศึกษาสูงสุด เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 66.5 จบการศึกษาปริญญาตรี และอีกร้อยละ 33.5 จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

สาขาวิชาเอกที่จบการศึกษา เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 22.2 จบสาขาวิชาพืชศาสตร์ ร้อยละ 15.8 จบสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 11.4 จบสาขาวิชาสัตวศาสตร์ ร้อยละ 10.1 จบสาขาวิชาโรคพืชและกีฏวิทยา ร้อยละ 7.6 จบสาขาวิชาเทคโนโลยีเกษตร ร้อยละ 7.0 จบสาขาวิชาเกษตรศาสตร์ ร้อยละ 5.7 จบสาขาวิชาเทคโนโลยีอาหาร ร้อยละ 5.1 จบสาขาวิชาชีววิทยา ร้อยละ 3.2 จบสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล ร้อยละ 2.5 จบสาขาวิชาภูมิศาสตร์ ร้อยละ 1.9 จบสาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืชและปฐพีวิทยา ร้อยละ 1.3 จบสาขาวิชาคหกรรมและธุรกิจเกษตร ร้อยละ 0.6 จบสาขาวิชาการจัดการการผลิตพืช วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์เคมี สหวิทยาการเกษตร และอุตสาหกรรมเกษตร ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ประสพการณ์การทำงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

n = 158

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ประสพการณ์การทำงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์		
2 - 4 ปี	111	70.2
5 - 7 ปี	30	19.0
มากกว่า 7 ปี	17	10.8
ค่าต่ำสุด = 2 ปี ค่าสูงสุด = 17 ปี ค่าเฉลี่ย = 3.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.714		

จากตารางที่ 4.3 ประสพการณ์การทำงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผลการวิจัยพบว่า

ประสพการณ์การทำงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 70.2 มีประสพการณ์การทำงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ 2 - 4 ปี รองลงมา ร้อยละ 19.0 มีประสพการณ์การทำงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ 5 - 7 ปี ร้อยละ 10.8 มีประสพการณ์การทำงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ 7 ปีขึ้นไป ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 แหล่งของการได้รับข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้ ด้านเกษตรอินทรีย์ ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

n = 158

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
แหล่งของการได้รับข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้		
ด้านเกษตรอินทรีย์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
1. การฝึกอบรม/สัมมนา/ศึกษาดูงาน	142	23.0
2. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในหน่วยงานกรมส่งเสริมการเกษตร	134	21.7
3. ศึกษาจากเอกสารคำแนะนำ เช่น คู่มือ เอกสารวิชาการ แผ่นพับ โปสเตอร์ หนังสือพิมพ์	115	18.6
4. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านเกษตรอินทรีย์ในหน่วยงานอื่น เช่น สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) กรมวิชาการเกษตร	114	18.4
5. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต	111	18.0
6. รายวิชาในระดับอุดมศึกษาและแลกเปลี่ยนกับเกษตรกร	2	0.3

จากตารางที่ 4.4 แหล่งของการได้รับข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้ ด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผลการวิจัยพบว่า

แหล่งของการได้รับข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้ ด้านเกษตรอินทรีย์ ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรร้อยละ 23.0 ได้รับข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้ ด้านเกษตรอินทรีย์ จากการฝึกอบรม/สัมมนา/ศึกษาดูงาน รองลงมาร้อยละ 21.7 ได้รับข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้ ด้านเกษตรอินทรีย์ จากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในหน่วยงานกรมส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 18.6 ได้รับข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้ ด้านเกษตรอินทรีย์ จากเอกสารคำแนะนำ เช่น คู่มือ เอกสารวิชาการ แผ่นพับ โปสเตอร์ หนังสือพิมพ์ ร้อยละ 18.4 ได้รับข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้ ด้านเกษตรอินทรีย์ จากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านเกษตรอินทรีย์ในหน่วยงานอื่น

เช่น สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) กรมวิชาการเกษตร ร้อยละ 18.0 ได้รับข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ ด้านเกษตรอินทรีย์ จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต และร้อยละ 0.3 ได้รับข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ ด้านเกษตรอินทรีย์ จากรายวิชาในระดับอุดมศึกษา และแลกเปลี่ยนกับเกษตรกร ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

2.1 การศึกษาระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

ผู้วิจัยได้ศึกษาระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร 9 ด้าน ประกอบด้วย พื้นที่ปลูก การจัดการกระบวนการผลิต เมล็ดพันธุ์ และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ การจัดการดิน การจัดการศัตรูพืช การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว การบรรจุหีบห่อ เก็บรักษาและการขนส่ง การแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง และการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ ผลปรากฏดังตารางที่ 4.5 - 4.14

ตารางที่ 4.5 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านพื้นที่ปลูก

n = 158

รายการ	การรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร		การปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร	
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ค่าเฉลี่ย	SD.
	1. พื้นที่ปลูก	3.82	0.715	3.78
1.1 ปลูกพืชอินทรีย์ที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่	3.51	0.887	3.60	1.009
1.2 แปลงปลูกพืชอินทรีย์อยู่ห่างจากถนน โรงงานอุตสาหกรรมและแหล่งมลพิษ	3.97	0.885	3.85	0.939
1.3 แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกพืชอินทรีย์ มีความสะอาด ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน ไม่ไหลผ่านชุมชน หรือโรงงานอุตสาหกรรม	3.99	0.913	3.90	1.043

จากตารางที่ 4.5 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านพื้นที่ปลูก ผลการวิจัยพบว่า

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านพื้นที่ปลูก อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.82) ได้แก่ แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกพืชอินทรีย์ มีความสะอาด ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน

ไม่ไหลผ่านชุมชน หรือโรงงานอุตสาหกรรม (ค่าเฉลี่ย 3.99) รองลงมา คือ แปลงปลูกพืชอินทรีย์ อยู่ห่างจากถนน โรงงานอุตสาหกรรมและแหล่งมลพิษ (ค่าเฉลี่ย 3.97) และปลูกพืชอินทรีย์ที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 3.51) ตามลำดับ

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านพื้นที่ปลูก อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.78) ได้แก่ แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกพืชอินทรีย์ มีความสะอาด ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน ไม่ไหลผ่านชุมชน หรือโรงงานอุตสาหกรรม (ค่าเฉลี่ย 3.90) รองลงมา คือ แปลงปลูกพืชอินทรีย์อยู่ห่างจากถนน โรงงานอุตสาหกรรมและแหล่งมลพิษ (ค่าเฉลี่ย 3.85) และปลูกพืชอินทรีย์ที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 3.60) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการจัดการกระบวนการผลิต

n = 158

รายการ	การรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร		การปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร	
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ค่าเฉลี่ย	SD.
	2. การจัดการกระบวนการผลิต	3.88	0.835	3.86
2.1 สร้างแนวกันชน เช่น การขุดคู ปลูกพืชยืนต้น หรือพืชล้มลุกเพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่อาจมาจากบริเวณนอกฟาร์ม	3.53	1.014	3.59	1.041
2.2 ไม่เผาทำลายเศษซากพืช ตอซัง หรือวัสดุต่างๆ	3.93	1.047	3.91	1.012
2.3 ไม่ใช้สารเคมี หรือสารสังเคราะห์ในการปลูกพืชอินทรีย์	4.20	0.908	4.10	0.952

จากตารางที่ 4.6 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการจัดการกระบวนการผลิต ผลการวิจัยพบว่า

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านการจัดการกระบวนการผลิต อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.88) ได้แก่ ไม่ใช้สารเคมี หรือสารสังเคราะห์ในการปลูกพืชอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.20) รองลงมา คือ ไม่เผาทำลายเศษซากพืช ตอซัง หรือวัสดุต่างๆ (ค่าเฉลี่ย 3.93) และสร้างแนวกันชน เช่น การขุดคู ปลูกพืชยืนต้น หรือพืชล้มลุกเพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่อาจมาจากบริเวณนอกฟาร์ม (ค่าเฉลี่ย 3.53) ตามลำดับ

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านการจัดการ
กระบวนการผลิต อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.86) ได้แก่ ไม่ใช้สารเคมี หรือสารสังเคราะห์ในการปลูก
พืชอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.10) รองลงมา คือ ไม่เผาทำลายเศษซากพืช ตอซัง หรือวัสดุต่างๆ (ค่าเฉลี่ย 3.91)
และสร้างแนวกันชน เช่น การขุดคู ปลูกพืชยืนต้น หรือพืชล้มลุกเพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่อาจมาจาก
บริเวณนอกฟาร์ม (ค่าเฉลี่ย 3.59) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร
ด้านเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์

n = 158

รายการ	การรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร		การปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร	
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ค่าเฉลี่ย	SD.
3. เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์	3.93	0.832	3.83	0.976
3.1 ไม่ใช้เมล็ดพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ที่ได้ จากพืชตัดแปรพันธุกรรม	4.14	0.974	4.00	1.059
3.2 เมล็ดพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ที่ใช้มา จากระบบอินทรีย์	3.59	1.023	3.61	1.116
3.3 ไม่ใช้สารสังเคราะห์ สารเคมี ฮอร์โมน คลุกเมล็ดพันธุ์ก่อนปลูก	4.06	0.942	3.91	1.018

จากตารางที่ 4.7 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตร
อินทรีย์ของเกษตรกรด้านเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ ผลการวิจัยพบว่า

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้
ขยายพันธุ์ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.93) ได้แก่ ไม่ใช้เมล็ดพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ที่ได้จากพืช
ตัดแปรพันธุกรรม (ค่าเฉลี่ย 4.14) รองลงมา คือ ไม่ใช้สารสังเคราะห์ สารเคมี ฮอร์โมน คลุกเมล็ดพันธุ์
ก่อนปลูก (ค่าเฉลี่ย 4.06) และเมล็ดพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ที่ใช้มาจากระบบอินทรีย์(ค่าเฉลี่ย 3.59) ตามลำดับ

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้
ขยายพันธุ์ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.83) ได้แก่ ไม่ใช้เมล็ดพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ที่ได้จากพืช
ตัดแปรพันธุกรรม (ค่าเฉลี่ย 4.00) รองลงมา คือ ไม่ใช้สารสังเคราะห์ สารเคมี ฮอร์โมน คลุกเมล็ดพันธุ์ก่อน
ปลูก (ค่าเฉลี่ย 3.91) และเมล็ดพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ที่ใช้มาจากระบบอินทรีย์(ค่าเฉลี่ย 3.61) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการจัดการดิน

n = 158

รายการ	การรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร		การปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร	
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ค่าเฉลี่ย	SD.
	4. การจัดการดิน	4.02	0.805	3.93
4.1 ปลูกพืชตระกูลถั่ว ปอเทือง หรือปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ และปรับปรุงบำรุงดิน	3.84	1.076	3.78	1.018
4.2 นำวัสดุเหลือใช้ภายในแปลงมาหมุนเวียนใช้ในการปรับปรุงบำรุงดิน เช่น ปุ๋ยหมัก เศษซากพืช ปุ๋ยพืชสด	4.21	0.782	4.11	0.935
4.3 ไม่ใช้สารสังเคราะห์ในการบำรุงดิน เช่น ปุ๋ยเคมี	4.04	1.002	3.91	1.085

จากตารางที่ 4.8 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการจัดการดิน ผลการวิจัยพบว่า

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านการจัดการดิน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.02) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าเจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ด้านการจัดการดินมากที่สุด ได้แก่ การนำวัสดุเหลือใช้ภายในแปลงมาหมุนเวียนใช้ในการปรับปรุงบำรุงดิน เช่น ปุ๋ยหมัก เศษซากพืช ปุ๋ยพืชสด (ค่าเฉลี่ย 4.21) และรับรู้ระดับมาก ได้แก่ ไม่ใช้สารสังเคราะห์ในการบำรุงดิน เช่น ปุ๋ยเคมี (ค่าเฉลี่ย 4.04) และปลูกพืชตระกูลถั่ว ปอเทือง หรือปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ และปรับปรุงบำรุงดิน (ค่าเฉลี่ย 3.84) ตามลำดับ

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านการจัดการดิน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.93) ได้แก่ นำวัสดุเหลือใช้ภายในแปลงมาหมุนเวียนใช้ในการปรับปรุงบำรุงดิน เช่น ปุ๋ยหมัก เศษซากพืช ปุ๋ยพืชสด (ค่าเฉลี่ย 4.11) รองลงมา คือ ไม่ใช้สารสังเคราะห์ในการบำรุงดิน เช่น ปุ๋ยเคมี (ค่าเฉลี่ย 3.91) และปลูกพืชตระกูลถั่ว ปอเทือง หรือปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ และปรับปรุงบำรุงดิน (ค่าเฉลี่ย 3.78) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการจัดการศัตรูพืช

n = 158

รายการ	การรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร		การปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร	
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ค่าเฉลี่ย	SD.
	5. การจัดการศัตรูพืช	3.82	0.909	3.77
5.1 ควบคุม ป้องกัน กำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน เช่น ใช้กับดักกาวเหนียว แสงไฟ สมุนไพรไล่แมลง ตัวห้ำ ตัวเบียน จุลินทรีย์ และชีวภัณฑ์	3.94	0.959	3.82	1.085
5.2 กำจัดวัชพืช โดยใช้แรงงานคน เครื่องจักรกล คลุมดินด้วยพลาสติก ทึบแสง แทนการใช้ยาเคมีกำจัดศัตรูพืช	3.85	1.066	3.78	1.032
5.3 มีสถานที่เก็บรักษาวัสดุ อุปกรณ์ในการป้องกัน กำจัดศัตรูพืช เป็นสัดส่วน	3.69	1.009	3.72	1.015

จากตารางที่ 4.9 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการจัดการศัตรูพืช ผลการวิจัยพบว่า

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านการจัดการศัตรูพืช อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.82) ได้แก่ ควบคุม ป้องกัน กำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน เช่น ใช้กับดักกาวเหนียว แสงไฟ สมุนไพรไล่แมลง ตัวห้ำ ตัวเบียน จุลินทรีย์ และชีวภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 3.94) รองลงมา คือ กำจัดวัชพืช โดยใช้แรงงานคน เครื่องจักรกล คลุมดินด้วยพลาสติกทึบแสง แทนการใช้ยาเคมีกำจัดศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 3.85) และมีสถานที่เก็บรักษาวัสดุ อุปกรณ์ในการป้องกัน กำจัดศัตรูพืช เป็นสัดส่วน (ค่าเฉลี่ย 3.69) ตามลำดับ

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านการจัดการศัตรูพืช อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.77) ได้แก่ ควบคุม ป้องกัน กำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน เช่น ใช้กับดักกาวเหนียว แสงไฟ สมุนไพรไล่แมลง ตัวห้ำ ตัวเบียน จุลินทรีย์ และชีวภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 3.82) รองลงมา คือ กำจัดวัชพืช โดยใช้แรงงานคน เครื่องจักรกล คลุมดินด้วยพลาสติกทึบแสง แทนการใช้ยาเคมีกำจัดศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 3.78) และมีสถานที่เก็บรักษาวัสดุ อุปกรณ์ในการป้องกัน กำจัดศัตรูพืช เป็นสัดส่วน (ค่าเฉลี่ย 3.72) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว

n = 158

รายการ	การรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร		การปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร	
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ค่าเฉลี่ย	SD.
	6. การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว	3.83	0.959	3.81
6.1 ไม่นำผลผลิตทั่วไปมาปะปนกับผลผลิตอินทรีย์	3.86	1.062	3.84	1.050
6.2 ป้องกันผลผลิตไม่ให้สัมผัสกับดินหรือสิ่งสกปรกให้เกิดการปนเปื้อน	3.92	0.984	3.85	1.021
6.3 ทำความสะอาดวัสดุ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือที่ใช้ก่อนการเก็บเกี่ยว	3.73	1.081	3.74	1.017

จากตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว ผลการวิจัยพบว่า

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.83) ได้แก่ ป้องกันผลผลิตไม่ให้สัมผัสกับดินหรือสิ่งสกปรกให้เกิดการปนเปื้อน (ค่าเฉลี่ย 3.92) รองลงมา คือ ไม่นำผลผลิตทั่วไปมาปะปนกับผลผลิตอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.86) และทำความสะอาดวัสดุ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือที่ใช้ก่อนการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 3.73) ตามลำดับ

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.81) ได้แก่ ป้องกันผลผลิตไม่ให้สัมผัสกับดินหรือสิ่งสกปรกให้เกิดการปนเปื้อน (ค่าเฉลี่ย 3.85) รองลงมา คือ ไม่นำผลผลิตทั่วไปมาปะปนกับผลผลิตอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 3.84) และทำความสะอาดวัสดุ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือที่ใช้ก่อนการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 3.74) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง

n = 158

รายการ	การรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร		การปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร	
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ค่าเฉลี่ย	SD.
	7. การบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง	3.79	0.918	3.72
7.1 ใช้วัสดุหรือบรรจุภัณฑ์ที่สามารถย่อยสลายได้ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	3.59	1.035	3.60	1.022
7.2 ทำความสะอาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวม บรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง ก่อนใช้งาน	3.78	1.037	3.72	0.996
7.3 ภาชนะบรรจุสะอาด และป้องกันการปนเปื้อนได้	4.00	0.971	3.85	1.002

จากตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง ผลการวิจัยพบว่า

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านการบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.79) ได้แก่ ภาชนะบรรจุสะอาด และป้องกันการปนเปื้อนได้ (ค่าเฉลี่ย 4.00) รองลงมา คือ ทำความสะอาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวม บรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง ก่อนใช้งาน (ค่าเฉลี่ย 3.78) และใช้วัสดุหรือบรรจุภัณฑ์ที่สามารถย่อยสลายได้ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 3.59) ตามลำดับ

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านการบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.72) ได้แก่ ภาชนะบรรจุสะอาด และป้องกันการปนเปื้อนได้ (ค่าเฉลี่ย 3.85) รองลงมา คือ ทำความสะอาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวม บรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง ก่อนใช้งาน (ค่าเฉลี่ย 3.72) และใช้วัสดุหรือบรรจุภัณฑ์ที่สามารถย่อยสลายได้ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 3.60) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง

n = 158

รายการ	การรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร		การปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร	
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ค่าเฉลี่ย	SD.
8. การแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง	3.89	0.933	3.99	0.943
8.1 ไม่กล่าวอ้างผลผลิตที่ไม่ได้รับรอง ว่าเป็นผลผลิตจากการผลิตแบบ อินทรีย์	4.01	1.022	4.06	0.988
8.2 แสดงเครื่องหมายรับรองตรงกับชนิด พืชที่ได้รับการรับรอง	3.78	1.086	3.92	1.009

จากตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง ผลการวิจัยพบว่า

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านการแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.89) ได้แก่ ไม่กล่าวอ้างผลผลิตที่ไม่ได้รับรองว่าเป็นผลผลิตจากการผลิตแบบอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.01) รองลงมา คือ แสดงเครื่องหมายรับรองตรงกับชนิดพืชที่ได้รับการรับรอง (ค่าเฉลี่ย 3.78) ตามลำดับ

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านการแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.99) ได้แก่ ไม่กล่าวอ้างผลผลิตที่ไม่ได้รับรองว่าเป็นผลผลิตจากการผลิตแบบอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.06) รองลงมา คือ แสดงเครื่องหมายรับรองตรงกับชนิดพืชที่ได้รับการรับรอง (ค่าเฉลี่ย 3.92) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ

n = 158

รายการ	การรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร		การปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ ของเกษตรกร	
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ค่าเฉลี่ย	SD.
	9. การบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ	3.48	1.097	3.39
9.1 จดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานภายในฟาร์มอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน เช่น การปลูก ดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต แหล่งที่มา และการใช้ปัจจัยการผลิต ชนิดปริมาณผลผลิต การจำหน่าย รวมถึงการขนส่ง	3.47	1.166	3.46	1.198
9.2 จัดทำประวัติ แผนที่ ที่ตั้ง และแผนผังของฟาร์ม	3.51	1.138	3.35	1.146
9.3 เก็บบันทึกข้อมูลการผลิตพืชอินทรีย์ไว้สำหรับตรวจสอบย้อนกลับ	3.48	1.161	3.39	1.161

จากตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ ผลการวิจัยพบว่า

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.48) ได้แก่ จัดทำประวัติ แผนที่ ที่ตั้ง และแผนผังของฟาร์ม (ค่าเฉลี่ย 3.51) รองลงมา คือ เก็บบันทึกข้อมูลการผลิตพืชอินทรีย์ไว้สำหรับตรวจสอบย้อนกลับ (ค่าเฉลี่ย 3.48) และจดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานภายในฟาร์มอย่างต่อเนื่อง และเป็นปัจจุบัน เช่น การปลูก ดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต แหล่งที่มาและการใช้ปัจจัยการผลิต ชนิดปริมาณผลผลิต การจำหน่าย รวมถึงการขนส่ง (ค่าเฉลี่ย 3.47) ตามลำดับ

เจ้าหน้าที่เห็นว่าการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ด้านการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าเจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ด้านการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบในระดับมาก ได้แก่ จดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานภายในฟาร์มอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน เช่น การปลูก ดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต แหล่งที่มาและการใช้ปัจจัยการผลิต ชนิดปริมาณผลผลิต การจำหน่าย รวมถึงการขนส่ง (ค่าเฉลี่ย 3.46) และปฏิบัติระดับปานกลาง ได้แก่ เก็บบันทึกข้อมูลการผลิตพืชอินทรีย์ไว้สำหรับตรวจสอบย้อนกลับ (ค่าเฉลี่ย 3.39) และจัดทำประวัติ แผนที่ ที่ตั้ง และแผนผังของฟาร์ม (ค่าเฉลี่ย 3.35) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.14 สรุปความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

n = 158

รายการ	การรับรู้		การปฏิบัติ	
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ค่าเฉลี่ย	SD.
1. พื้นที่ปลูก	3.82	0.715	3.78	0.879
2. การจัดการกระบวนการผลิต	3.88	0.835	3.86	0.876
3. เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์	3.93	0.832	3.83	0.976
4. การจัดการดิน	4.02	0.805	3.93	0.902
5. การจัดการศัตรูพืช	3.82	0.909	3.77	0.961
6. การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว	3.83	0.959	3.81	0.971
7. การบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง	3.79	0.918	3.72	0.933
8. การแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง	3.89	0.993	3.99	0.943
9. การบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ	3.48	1.097	3.39	1.134
รวม	3.83	0.757	3.78	0.857

จากตารางที่ 4.14 สรุปความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า

เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.83) ได้แก่ ด้านการจัดการดิน (ค่าเฉลี่ย 4.02) รองลงมา คือ ด้านเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 3.93) ด้านการแสดงผลและการกล่าวอ้าง (ค่าเฉลี่ย 3.89) ด้านการจัดการกระบวนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.88) ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 3.83) ด้านการจัดการศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 3.82) ด้านพื้นที่ปลูก (ค่าเฉลี่ย 3.82) ด้านการบรรจุหีบห่อ เก็บรักษาและการขนส่ง (ค่าเฉลี่ย 3.79) และด้านการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ (ค่าเฉลี่ย 3.48) ตามลำดับ

เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.78) ได้แก่ ด้านการแสดงผลและการกล่าวอ้าง (ค่าเฉลี่ย 3.99) รองลงมา คือ ด้านการจัดการดิน (ค่าเฉลี่ย 3.93) ด้านการจัดการกระบวนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.86) ด้านเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 3.83) ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 3.81) ด้านพื้นที่ปลูก (ค่าเฉลี่ย 3.78) ด้านการจัดการศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 3.77) ด้านการบรรจุหีบห่อเก็บรักษา และการขนส่ง (ค่าเฉลี่ย 3.72) และด้านการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ (ค่าเฉลี่ย 3.39) ตามลำดับ

2.2 การทดสอบสมมติฐาน

2.2.1 ระดับการรับรู้และระดับการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรแตกต่างกัน

โดยเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (Paired t-test) ในการทดสอบจากคำถามให้เลือกตอบ โดยตอบตามมาตรลิเคอร์ต (Likert type scale) จำนวน 2 ส่วน ได้แก่ คำถามเกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร 9 ด้าน ประกอบด้วย ประกอบด้วย พื้นที่ปลูก การจัดการกระบวนการผลิต เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ การจัดการดิน การจัดการศัตรูพืช การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว การบรรจุหีบห่อ เก็บรักษาและการขนส่ง การแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง และการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ ผลการศึกษา ดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 แสดงการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

n = 158

รายการ	การรับรู้		การปฏิบัติ		การเปรียบเทียบ	
	ค่าเฉลี่ย	SD.	ค่าเฉลี่ย	SD.	t	P-Value
1. พื้นที่ปลูก	3.82	0.715	3.78	0.879	0.705	0.482
2. การจัดการกระบวนการผลิต	3.88	0.835	3.86	0.876	0.417	0.677
3. เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์	3.93	0.832	3.83	0.976	1.853	0.066
4. การจัดการดิน	4.02	0.805	3.93	0.902	2.136	0.034*
5. การจัดการศัตรูพืช	3.82	0.909	3.77	0.961	1.146	0.254
6. การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว	3.83	0.959	3.81	0.971	0.537	0.592
7. การบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง	3.79	0.918	3.72	0.933	1.402	0.163
8. การแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง	3.89	0.993	3.99	0.943	-1.703	0.091
9. การบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ	3.48	1.097	3.39	1.134	1.490	0.138
รวม	3.83	0.757	3.78	0.857	1.419	0.158

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.15 แสดงการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างแบบจับคู่ระหว่างระดับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในภาพรวม โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (Paired t-test) พบว่าระดับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการจัดการดินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p เท่ากับ 0.034) และ

พบว่าระดับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านพื้นที่ปลูก ด้านการจัดการ
กระบวนการผลิต ด้านเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช่ขยายพันธุ์ ด้านการจัดการศัตรูพืช ด้านการเก็บเกี่ยว
และการจัดการหลังเก็บเกี่ยว ด้านการบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง ด้านการแสดงผลและการ
การกล่าวอ้าง และด้านการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบไม่มีความแตกต่างกัน
(p เท่ากับ 0.482 0.677 0.066 0.254 0.592 0.163 0.091 และ 0.138 ตามลำดับ)

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความรู้ ด้านการปฏิบัติงานส่งเสริม และด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล ผลปรากฏดังตารางที่ 4.16 - 4.17

ตารางที่ 4.16 ปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

n = 158

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	อันดับ
1. ด้านความรู้	2.88	0.935	
1.1 ความรู้ด้านการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์	2.88	0.980	2
1.2 การประเมินความเสี่ยงของแปลงเกษตรอินทรีย์	2.89	0.968	1
2. ด้านการปฏิบัติงานส่งเสริม	2.82	0.860	
2.1 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์	2.80	0.913	2
2.2 การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร	2.80	0.967	2
2.3 การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร	2.87	0.915	1
3. ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล	2.69	1.087	
3.1 ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร	2.73	1.121	1
3.2 การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์	2.70	1.127	3
3.3 แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า	2.71	1.036	2
3.4 มนุษย์สัมพันธ์และจิตบริการ	2.66	1.275	4

จากตารางที่ 4.16 ปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ผลการวิจัยพบว่า **ด้านความรู้** เจ้าหน้าที่มีปัญหาในด้านความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.88) ได้แก่ การประเมินความเสี่ยงของแปลงเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 2.89) รองลงมา คือ ความรู้ด้านการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 2.88) ตามลำดับ

ด้านการปฏิบัติงานส่งเสริม เจ้าหน้าที่มีปัญหาในด้านการปฏิบัติงานส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.82) ได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.87) รองลงมา

คือ การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.80) และการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 2.80) ตามลำดับ

ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของคุณ เจ้าหน้าที่มีปัญหาในด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของคุณ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.69) ได้แก่ ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร (ค่าเฉลี่ย 2.73) แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า (ค่าเฉลี่ย 2.71) การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ (ค่าเฉลี่ย 2.70) และมนุษยสัมพันธ์และจิตบริการ (ค่าเฉลี่ย 2.66) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.17 สรุปปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

n = 158

ประเด็นปัญหา	ระดับปัญหา		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	อันดับ
1. ด้านความรู้	2.88	0.935	1
2. ด้านการปฏิบัติงานส่งเสริม	2.82	0.860	2
3. ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของคุณ	2.69	1.087	3
รวม	2.78	0.855	

จากตารางที่ 4.17 สรุปปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ พบว่าเจ้าหน้าที่มีปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.78) ได้แก่ ด้านความรู้ (ค่าเฉลี่ย 2.88) เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติงานส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย 2.82) และด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของคุณ (ค่าเฉลี่ย 2.69) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

เจ้าหน้าที่มีความต้องการส่งเสริมความรู้การบริหารจัดการแปลงเกษตรอินทรีย์ การป้องกันกำจัด โรคพืช แมลงศัตรูพืช และวัชพืช การส่งเสริมและจัดการตลาดสินค้าเกษตรในชุมชน การใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร ทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการเกษตร บุคลิกการมีมนุษยสัมพันธ์และจิตบริการ และบุคลิกภาพของนักส่งเสริมการเกษตร และต้องการพัฒนาศักยภาพที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง โดยเสนอแนะว่าหน่วยงานควรมีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างครบถ้วน ทั้งการพัฒนาความรู้ การฝึกปฏิบัติ และจัดศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์เพื่อพัฒนาศักยภาพในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์แก่เจ้าหน้าที่

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

4.1 การศึกษาความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

ผู้วิจัยได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม
การเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ โดยศึกษาระดับความต้องการการส่งเสริม ระดับความ
ต้องการช่องทางการส่งเสริม และระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ผลปรากฏดังตารางที่ 4.18 - 4.21

ตารางที่ 4.18 ระดับความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

n = 158

ประเด็น	ระดับความต้องการส่งเสริม (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ความ หมาย
	1	2	3	4	5		
1. ด้านความรู้						4.08	มาก
1.1 ข้อกำหนดและการ ปฏิบัติตามมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์	0 (0.0)	4 (2.5)	44 (27.8)	54 (34.2)	56 (35.4)	4.03	มาก
1.2 การจัดการศัตรูพืช แบบผสมผสาน	0 (0.0)	5 (3.2)	32 (20.3)	60 (38.0)	61 (38.6)	4.12	มาก
1.3 การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ ทางการเกษตร	0 (0.0)	4 (2.5)	38 (24.1)	54 (34.2)	62 (39.2)	4.10	มาก
2. ด้านทักษะ						4.15	มาก
2.1 การตรวจประเมิน แปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมิน สถานการณ์ด้าน การเกษตร	1 (0.6)	2 (1.3)	32 (20.3)	63 (39.9)	60 (38.0)	4.13	มาก
2.2 การถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีการเกษตร	1 (0.6)	2 (1.3)	26 (16.5)	69 (43.7)	60 (38.0)	4.17	มาก

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

n = 158

ประเด็น	ระดับความต้องการส่งเสริม					ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
	(จำนวน/ร้อยละ)						
	1	2	3	4	5		
3. ด้านบุคลิกลักษณะ						3.92	มาก
ประจำตัวของบุคคล							
3.1 การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์	2	7	43	54	52	3.93	มาก
	(1.3)	(4.4)	(27.2)	(34.2)	(32.9)		
3.2 การสื่อสารให้คำแนะนำ	1	7	37	65	47	3.95	มาก
	(0.6)	(4.4)	(24.1)	(41.1)	(29.7)		
3.3 การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า	1	8	45	56	48	3.90	มาก
	(0.6)	(5.1)	(28.5)	(35.4)	(30.4)		
ค่าเฉลี่ยรวม/ความหมาย						4.04	มาก

จากตารางที่ 4.18 ระดับความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผลการวิจัยพบว่า

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความต้องการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าเจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการส่งเสริมในระดับมากทุกด้าน ได้แก่

- 1) ด้านทักษะ ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.17) รองลงมา คือ การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.13)
- 2) ด้านความรู้ คือ การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน (ค่าเฉลี่ย 4.12) รองลงมา คือ การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.10) และข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (ค่าเฉลี่ย 4.03) และ
- 3) ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล ได้แก่ การสื่อสารให้คำแนะนำ (ค่าเฉลี่ย 3.95) รองลงมา คือ การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ (ค่าเฉลี่ย 3.93) และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า (ค่าเฉลี่ย 3.90) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

n = 158

ประเด็น	ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย/ความหมาย)							
	สื่อบุคคล		สื่อสิ่งพิมพ์			สื่ออิเล็กทรอนิกส์		
	ราชการ	เอกชน	แผ่นพับ	คู่มือ	โปสเตอร์	วิทยุ	โทรทัศน์	อินเทอร์เน็ต
3. ด้านบุคลิกลักษณะ	3.94	3.85	3.77	3.81	3.66	3.49	3.50	4.00
ประจำตัวของบุคคล	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก
3.1 การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์	3.95	3.85	3.78	3.82	3.68	3.51	3.49	4.04
3.2 การสื่อสารให้คำแนะนำ	3.96	3.87	3.82	3.82	3.67	3.52	3.53	4.01
3.3 การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า	3.94	3.84	3.72	3.81	3.63	3.46	3.49	3.97
ค่าเฉลี่ยรวม/ความหมาย	4.05	3.95	3.95	3.96	3.84	3.59	3.60	4.14
	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก

จากตารางที่ 4.19 ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีดังนี้

ด้านความรู้ ประกอบด้วย 3 ประเด็นย่อย คือ 1) ข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 2) การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน และ 3) การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ผลการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่มีระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ผ่านสื่อบุคคลในระดับมาก คือ หน่วยงานราชการ (ค่าเฉลี่ย 4.09) รองลงมา คือ หน่วยงานเอกชน (ค่าเฉลี่ย 4.00) ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในระดับมาก คือ แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 4.08) รองลงมา คือ คู่มือ (ค่าเฉลี่ย 4.06) และโปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 4.00) และผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับมากที่สุด คือ อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 4.22) ระดับมาก คือ โทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.70) รองลงมา คือ วิทยุ (ค่าเฉลี่ย 3.62) ตามลำดับ

การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ผ่านสื่อบุคคลในระดับมาก คือ หน่วยงานราชการ (ค่าเฉลี่ย 4.13) รองลงมา คือ หน่วยงานเอกชน (ค่าเฉลี่ย 4.01) ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในระดับมาก คือ แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 4.11) รองลงมา คือ คู่มือ (ค่าเฉลี่ย 4.09) และโปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 4.04) และผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับมากที่สุด คือ อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 4.28) ระดับมาก คือ วิทยุ (ค่าเฉลี่ย 3.72) รองลงมา คือ โทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.71) ตามลำดับ

การจัดการดิน ปุ๋ย และเวชวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ผ่านสื่อบุคคลในระดับมาก คือ หน่วยงานราชการ (ค่าเฉลี่ย 4.14) รองลงมา คือ หน่วยงานเอกชน (ค่าเฉลี่ย 4.01) ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในระดับมาก คือ แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 4.11) รองลงมา คือ คู่มือ (ค่าเฉลี่ย 4.08) และโปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 4.01) และผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับมากที่สุด คือ อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 4.25) ระดับมาก คือ โทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.72) รองลงมา คือ วิทยุ (ค่าเฉลี่ย 3.71) ตามลำดับ

ด้านทักษะ ประกอบด้วย 2 ประเด็นย่อย คือ 1) การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร และ 2) การถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี การเกษตร และ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ผ่านสื่อบุคคลในระดับมาก คือ หน่วยงานราชการ (ค่าเฉลี่ย 4.15) รองลงมา คือ หน่วยงานเอกชน (ค่าเฉลี่ย 4.04) ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในระดับมาก คือ คู่มือ (ค่าเฉลี่ย 4.07) รองลงมา คือ แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 4.04) และโปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 3.85) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับมาก คือ อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 4.16) รองลงมา คือ โทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.61) และ วิทยุ (ค่าเฉลี่ย 3.60) ตามลำดับ

การถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตร ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ผ่านสื่อบุคคลในระดับมาก คือ หน่วยงานราชการ (ค่าเฉลี่ย 4.09) รองลงมา คือ หน่วยงานเอกชน (ค่าเฉลี่ย 4.03) ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในระดับมาก คือ คู่มือ (ค่าเฉลี่ย 3.99) รองลงมา คือ แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 3.96) และโปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 3.90) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับมาก คือ อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 4.20) รองลงมา คือ วิทยุ (ค่าเฉลี่ย 3.65) และโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.63) ตามลำดับ

ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล ประกอบด้วย 3 ประเด็นย่อย คือ 1) การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ 2) การสื่อสาร ให้คำแนะนำ และ 3) การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ผ่านสื่อบุคคลในระดับมาก คือ หน่วยงานราชการ (ค่าเฉลี่ย 3.95) รองลงมา คือ หน่วยงานเอกชน (ค่าเฉลี่ย 3.85) ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในระดับมาก คือ คู่มือ (ค่าเฉลี่ย 3.82) รองลงมา คือ แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 3.78) และโปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 3.68) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับมาก คือ อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 4.04) รองลงมา คือ วิทยู (ค่าเฉลี่ย 3.51) และโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.49) ตามลำดับ

การสื่อสาร ให้คำแนะนำ ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ผ่านสื่อบุคคลในระดับมาก คือ หน่วยงานราชการ (ค่าเฉลี่ย 3.96) รองลงมา คือ หน่วยงานเอกชน (ค่าเฉลี่ย 3.87) ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในระดับมาก คือ คู่มือ (ค่าเฉลี่ย 3.82) แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 3.82) รองลงมา คือ โปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 3.67) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับมาก คือ อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 4.01) รองลงมา คือ โทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.53) และวิทยู (ค่าเฉลี่ย 3.52) ตามลำดับ

การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ผ่านสื่อบุคคลในระดับมาก คือ หน่วยงานราชการ (ค่าเฉลี่ย 3.94) รองลงมา คือ หน่วยงานเอกชน (ค่าเฉลี่ย 3.84) ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในระดับมาก คือ คู่มือ (ค่าเฉลี่ย 3.81) รองลงมา คือ แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 3.72) และโปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 3.63) ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระดับมาก คือ อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 3.97) รองลงมา คือ โทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.49) และวิทยู (ค่าเฉลี่ย 3.46) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.20 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

n = 158

ประเด็น	ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย/ความหมาย)			
	การบรรยาย	การสาธิต	การฝึกปฏิบัติ	การศึกษาดูงาน
1. ด้านความรู้	4.09	4.22	4.26	4.29
	มาก	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
1.1 ข้อกำหนดและการปฏิบัติ ตามมาตรฐานเกษตร อินทรีย์	4.10	4.17	4.22	4.25
	มาก	มาก	มากที่สุด	มากที่สุด
1.2 การจัดการศัตรูพืชแบบ ผสมผสาน	4.10	4.22	4.29	4.32
	มาก	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
1.3 การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษ วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร	4.07	4.27	4.29	4.32
	มาก	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
2. ด้านทักษะ	4.05	4.19	4.28	4.25
	มาก	มาก	มากที่สุด	มากที่สุด
2.1 การตรวจประเมินแปลง เบื้องต้น วิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์ด้าน การเกษตร	4.05	4.20	4.32	4.28
	มาก	มาก	มากที่สุด	มากที่สุด
2.2 การถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีการเกษตร	4.06	4.18	4.25	4.23
	มาก	มาก	มากที่สุด	มากที่สุด

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

n = 158

ประเด็น	ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย/ความหมาย)			
	การบรรยาย	การสาธิต	การฝึกปฏิบัติ	การศึกษาดูงาน
3. ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัว	3.88	3.97	4.04	4.01
ของบุคคล	มาก	มาก	มาก	มาก
3.1 การปรับตัวให้เข้ากับ สถานการณ์	3.91	3.99	4.04	4.03
3.2 การสื่อสาร ให้คำแนะนำ	3.89	4.00	4.06	4.04
	มาก	มาก	มาก	มาก
3.3 การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า	3.85	3.94	4.02	3.97
	มาก	มาก	มาก	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม/ความหมาย	4.00 มาก	4.12 มาก	4.19 มาก	4.18 มาก

จากตารางที่ 4.20 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีดังนี้

ด้านความรู้ ประกอบด้วย 3 ประเด็นย่อย คือ 1) ข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 2) การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน และ 3) การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ พบว่าเจ้าหน้าที่มีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมากที่สุด คือ การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 4.25) รองลงมา คือ การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.22) ระดับมาก คือ การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 4.17) รองลงมา คือ การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 4.10) ตามลำดับ

การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน พบว่าเจ้าหน้าที่มีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมากที่สุด คือ การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 4.32) รองลงมา คือ การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.29) และการสาธิต (ค่าเฉลี่ย 4.22) ระดับมาก คือ การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 4.10) ตามลำดับ

การจัดการดิน ปุ๋ย และเวชวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร พบว่าเจ้าหน้าที่มีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมากที่สุด คือ การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 4.32) รองลงมา คือ การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.29) และการสาธิต (ค่าเฉลี่ย 4.27) ระดับมาก คือ การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 4.07) ตามลำดับ

ด้านทักษะ ประกอบด้วย 2 ประเด็นย่อย คือ 1) การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร และ 2) การถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี การเกษตร และ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร พบว่าเจ้าหน้าที่มีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมากที่สุด คือ การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.32) รองลงมา คือ การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 4.28) ระดับมาก คือ การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 4.20) รองลงมา คือ การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 4.05) ตามลำดับ

การถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี การเกษตร พบว่าเจ้าหน้าที่มีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมากที่สุด คือ การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.25) รองลงมา คือ การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 4.23) ระดับมาก คือ การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 4.18) รองลงมา คือ การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 4.06) ตามลำดับ

ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล ประกอบด้วย 3 ประเด็นย่อย คือ 1) การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ 2) การสื่อสาร ให้คำแนะนำ และ 3) การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ พบว่าเจ้าหน้าที่มีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมาก คือ การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.04) รองลงมา คือ การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 4.03) การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 3.99) และการบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 3.91) ตามลำดับ

การสื่อสาร ให้คำแนะนำ พบว่าเจ้าหน้าที่มีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมาก คือ การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.06) รองลงมา คือ การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 4.04) การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 4.00) และการบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 3.89) ตามลำดับ

การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า พบว่าเจ้าหน้าที่มีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมาก คือ การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.02) รองลงมา คือ การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 3.97) การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 3.94) และการบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 3.85) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.21 ภาพรวมความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

n = 158

ประเด็น	ค่าเฉลี่ยรวม	ความหมาย
1. ระดับความต้องการการส่งเสริม	4.04	มาก
2. ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริม		
2.1 สื่อบุคคล	4.00	มาก
ราชการ	4.05	มาก
เอกชน	3.95	มาก
2.2 สื่อสิ่งพิมพ์	3.93	มาก
แผ่นพับ	3.95	มาก
คู่มือ	3.96	มาก
โปสเตอร์	3.84	มาก
2.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์	3.79	มาก
วิทยุ	3.59	มาก
โทรทัศน์	3.60	มาก
อินเทอร์เน็ต	4.14	มาก
3. ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม	4.12	มาก
การบรรยาย	4.00	มาก
การสาธิต	4.12	มาก
การฝึกปฏิบัติ	4.19	มาก
การศึกษาดูงาน	4.18	มาก

จากตารางที่ 4.21 ภาพรวมความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สรุปได้ว่า

ระดับความต้องการการส่งเสริม

เจ้าหน้าที่มีความต้องการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.04)

ระดับความต้องการช่องทางส่งเสริม

เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการช่องทางส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ สื่อบุคคล (ค่าเฉลี่ย 4.00) รองลงมา คือ สื่อสิ่งพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 3.93) และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ค่าเฉลี่ย 3.79) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

สื่อบุคคล เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.00) พบว่าสื่อบุคคลที่เจ้าหน้าที่มีความต้องการมาก คือ หน่วยงานราชการ (ค่าเฉลี่ย 4.05) รองลงมา หน่วยงานเอกชน (ค่าเฉลี่ย 3.95) ตามลำดับ

สื่อสิ่งพิมพ์ เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.93) พบว่าสื่อสิ่งพิมพ์ที่เจ้าหน้าที่มีความต้องการมาก คือ คู่มือ (ค่าเฉลี่ย 3.96) รองลงมา คือ แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 3.95) และโปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 3.84) ตามลำดับ

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.79) พบว่าสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เจ้าหน้าที่มีความต้องการมาก คือ อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย 4.14) รองลงมา คือ โทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.60) และวิทยุ (ค่าเฉลี่ย 3.59) ตามลำดับ

ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม

เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.12) พบว่าวิธีการที่เจ้าหน้าที่มีความต้องการมาก คือ การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 4.19) รองลงมา คือ การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 4.18) การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 4.12) และการบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 4.00) ตามลำดับ

4.2 การทดสอบสมมติฐาน

4.2.1 เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีความสัมพันธ์กับความต้องการการส่งเสริม

โดยวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา และประสบการณ์การทำงานด้านการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรกับระดับความต้องการการส่งเสริม โดยใช้สถิติทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test) ทำการทดสอบความเป็นอิสระระหว่างตัวแปร 2 ตัว ผลการทดสอบดังตารางที่ 4.22 - 4.27

ตารางที่ 4.22 แสดงค่าร้อยละ และค่า Chi- square ของความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับระดับความต้องการการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

n = 158

เพศ		ระดับความต้องการการส่งเสริม					
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
1. ชาย	จำนวน	0	0	11	17	24	Pearson Chi-Square P = 0.540
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	31.4%	35.4%	33.8%	
2. หญิง	จำนวน	0	4	24	31	47	
	ร้อยละ	0.0%	100%	68.6%	64.6%	66.2%	
รวม	จำนวน	0	4	35	48	71	
	ร้อยละ	100%	100%	100%	100%	100%	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.22 แสดงค่าร้อยละ และค่า Chi- square ของความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับระดับความต้องการการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า เพศของเจ้าหน้าที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความต้องการการส่งเสริม

ตารางที่ 4.23 แสดงค่าร้อยละ และค่า Chi- square ของความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับความต้องการการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

n = 158

ช่วงอายุ		ระดับความต้องการการส่งเสริม					
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
1. น้อยกว่าเท่ากับ 30 ปี	จำนวน	0	0	2	6	5	Pearson Chi- Square P = 0.421
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	5.7%	12.5%	7.0%	
2. 31 – 35 ปี	จำนวน	0	0	12	11	17	
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	34.3%	22.9%	23.9%	
3. 36 – 40 ปี	จำนวน	0	2	8	14	29	
	ร้อยละ	0.0%	50.0%	22.9%	29.2%	40.8%	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

n = 158

ช่วงอายุ		ระดับความต้องการการส่งเสริม					
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
4. 41 – 45 ปี	จำนวน	0	2	7	13	11	Pearson
	ร้อยละ	0.0%	50.0%	20.0%	27.1%	15.5%	
5. 46 ปีขึ้นไป	จำนวน	0	0	6	4	9	Chi-Square
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	17.1%	8.3%	12.7%	
รวม	จำนวน	0	4	35	48	71	P = 0.421
	ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.23 แสดงค่าร้อยละ และค่า Chi-square ของความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับความต้องการการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า อายุของเจ้าหน้าที่ไม่มีความสัมพันธ์กับทางสถิติความต้องการการส่งเสริม

ตารางที่ 4.24 แสดงค่าร้อยละ และค่า Chi-square ของความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา กับระดับความต้องการการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

n = 158

ระดับการศึกษา		ระดับความต้องการการส่งเสริม					
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
1. ปริญญาตรี	จำนวน	0	3	25	34	43	Pearson
	ร้อยละ	0.0%	75.0%	71.4%	70.8%	60.6%	
2. ปริญญาตรีขึ้นไป	จำนวน	0	1	10	14	28	Chi-Square
	ร้อยละ	0.0%	25.0%	28.6%	29.2%	39.4%	
รวม	จำนวน	0	4	35	48	71	P = 0.565
	ร้อยละ	100%	100%	100%	100%	100%	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.24 แสดงค่าร้อยละ และค่า Chi-square ของความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษา กับระดับความต้องการการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า ระดับการศึกษาของเจ้าหน้าที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความต้องการการส่งเสริม

ตารางที่ 4.25 แสดงค่าร้อยละ และค่า Chi- square ของความสัมพันธ์ระหว่างสาขาวิชาที่จบการศึกษา กับระดับความต้องการการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

n = 158

สาขาวิชาที่จบ การศึกษา		ระดับความต้องการการส่งเสริม				
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1. พืชศาสตร์	จำนวน	0	1	7	8	19
	ร้อยละ	0.0%	25.0%	20.0%	16.7%	26.8%
2. ส่งเสริมการเกษตร	จำนวน	0	0	5	10	10
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	14.3%	20.8%	14.1%
3. สัตวศาสตร์	จำนวน	0	1	3	5	9
	ร้อยละ	0.0%	25.0%	8.6%	10.4%	12.7%
4. โรคพืชและ กัญญา วิทยา	จำนวน	0	0	6	7	3
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	17.1%	14.6%	4.2%
5. คหกรรม	จำนวน	0	0	1	1	0
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	2.9%	2.1%	0.0%
6. ปฐพีวิทยา	จำนวน	0	0	0	3	0
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	0.0%	6.3%	0.0%
7. เทคโนโลยีการ ผลิตพืช	จำนวน	0	0	0	0	3
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	4.2%
8. การจัดการ ผลิตพืช	จำนวน	0	0	1	0	0
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	2.9%	0.0%	0.0%
9. ชีววิทยา	จำนวน	0	0	1	1	6
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	2.9%	2.1%	8.5%
10. เทคโนโลยีอาหาร	จำนวน	0	2	1	1	5
	ร้อยละ	0.0%	50.0%	2.9%	2.1%	7.0%
11. วิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม	จำนวน	0	0	0	0	1
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	1.4%
12. เกษตรศาสตร์	จำนวน	0	0	3	6	2
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	8.6%	12.5%	2.8%
13. เทคโนโลยีเกษตร	จำนวน	0	0	3	4	5
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	8.6%	8.3%	7.0%

Pearson
Chi-
Square
P = 0.309

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.25 (ต่อ)

n = 158

สาขาวิชาที่จบ การศึกษา		ระดับความต้องการการส่งเสริม					
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
14. ธุรกิจเกษตร	จำนวน	0	0	1	0	1	
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	2.9%	0.0%	1.4%	
15. สหวิทยาการ เกษตร	จำนวน	0	0	0	1	1	
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	0.0%	1.4%	0.6%	
16. อุตสาหกรรม เกษตร	จำนวน	0	0	0	0	1	Pearson Chi- Square
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	1.4%	
17. ภูมิศาสตร์	จำนวน	0	0	1	2	1	P = 0.309
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	2.9%	4.2%	1.4%	
18. วิทยาศาสตร์ ทางทะเล	จำนวน	0	0	2	0	3	
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	5.7%	0.0%	4.2%	
19. วิทยาศาสตร์ เคมี	จำนวน	0	0	0	0	1	
	ร้อยละ	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	1.4%	
รวม	จำนวน	0	4	35	48	71	
	ร้อยละ	0.0%	100%	100%	100%	100%	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.25 แสดงค่าร้อยละ และค่า Chi- square ของความสัมพันธ์ระหว่างสาขาวิชาที่จบการศึกษากับระดับความต้องการการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่าสาขาวิชาที่จบการศึกษาของเจ้าหน้าที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความต้องการการส่งเสริม

ตารางที่ 4.26 แสดงค่าร้อยละ และค่า Chi- square ของความสัมพันธ์ระหว่างประสพการณ์การทำงานด้านการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์กับระดับความต้องการการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

n = 158

ประสพการณ์การทำงานด้านการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์		ระดับความต้องการการส่งเสริม					
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
1. 2 – 4 ปี	จำนวน	0	2	23	37	49	Pearson Chi- Square P = 0.731
	ร้อยละ	0.0%	50.0%	65.7%	77.1%	69.0%	
2. 5 – 7 ปี	จำนวน	0	1	9	6	14	
	ร้อยละ	0.0%	25.0%	25.7%	12.5%	19.7%	
3. มากกว่า 7 ปี	จำนวน	0	1	3	5	8	
	ร้อยละ	0.0%	25.0%	8.6%	10.4%	11.3%	
รวม	จำนวน	0	4	35	48	71	
	ร้อยละ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.26 แสดงค่าร้อยละ และค่า Chi- square ของความสัมพันธ์ระหว่างประสพการณ์การทำงานด้านการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์กับระดับความต้องการการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า ประสพการณ์การทำงานด้านการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความต้องการการส่งเสริม

ตารางที่ 4.27 สรุปความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษาและ
 ประสิทธิภาพงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรกับความต้องการ
 การส่งเสริม

n = 158

รายการ	ค่าสถิติ	ความต้องการ การส่งเสริม
1. เพศ	Chi-Square Sig.	2.159 0.540
2. อายุ	Chi-Square Sig.	12.308 0.421
3. ระดับการศึกษา	Chi-Square Sig.	2.038 0.565
4. สาขาวิชาที่จบการศึกษา	Chi-Square Sig.	58.644 0.309
5. ประสิทธิภาพงานส่งเสริมเกษตร อินทรีย์	Chi-Square Sig.	3.597 0.731

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.27 สรุปความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบ
 การศึกษาและประสิทธิภาพงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรกับความต้องการ
 การส่งเสริม พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา และประสิทธิภาพงานส่งเสริม
 เกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความต้องการการส่งเสริม

ตอนที่ 5 แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทางสถิติมากำหนดเป็นร่างกรอบแนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ จากนั้นนำข้อมูลมาสอบถามเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเพื่อร่วมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจัดหมวดหมู่ หาความสัมพันธ์ เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย การพัฒนา 3 ระยะ ได้แก่ 1) ก่อนการปฏิบัติงาน 2) ขณะปฏิบัติงาน และ 3) หลังการปฏิบัติงาน โดยพัฒนาในด้านความรู้ ทักษะ และบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล ดังตารางที่ 4.28 - 4.29

ตารางที่ 4.28 การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทางสถิติและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ประเด็น	สถานการณ์ปัจจุบัน
1. อายุ	เจ้าหน้าที่มีอายุเฉลี่ย 38.01 ปี
2. การศึกษา	เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ในสาขาวิชาพืชศาสตร์
3. ประสบการณ์ทำงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์	เจ้าหน้าที่มีประสบการณ์ต่ำสุด 2 ปี สูงสุด 17 ปี โดยมีประสบการณ์เฉลี่ย 3.85 ปี
4. แหล่งของการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตรอินทรีย์	เจ้าหน้าที่ได้รับข่าวสารจากการฝึกอบรม สัมมนา และศึกษาดูงานมากที่สุด
5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร	เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้ด้านการจัดการดินและการปฏิบัติด้านด้านการแสดงฉลากและการกล่าวอ้างในระดับมาก
6. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์	เจ้าหน้าที่มีปัญหากการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในระดับปานกลาง ได้แก่ การประเมินความเสี่ยงแปลงเกษตร การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร และความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และเจ้าหน้าที่มีข้อเสนอแนะโดยต้องการส่งเสริมความรู้การบริหารจัดการแปลงเกษตรอินทรีย์การป้องกันกำจัด โรคพืช แมลงศัตรูพืช

ตารางที่ 4.28 (ต่อ)

ประเด็น	สถานการณ์ปัจจุบัน
<p>6. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ (ต่อ)</p>	<p>และวิชาชีพ การส่งเสริมและจัดการตลาดสินค้าเกษตรในชุมชน การใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร ทักษะการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการเกษตร บุคลิกลักษณะประจำตัวการมีมนุษยสัมพันธ์และจิตบริการ และบุคลิกภาพของนักส่งเสริมการเกษตร และต้องการพัฒนาศักยภาพที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง โดยเสนอแนะว่าหน่วยงานควรมีการจัดการกระบวนการเรียนรู้อย่างครบถ้วน ทั้งการพัฒนาความรู้ การฝึกปฏิบัติ และจัดศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรกรอินทรีย์เพื่อพัฒนาศักยภาพในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์แก่เจ้าหน้าที่</p>
<p>7. ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรกรอินทรีย์</p>	<p>เจ้าหน้าที่ต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรกรอินทรีย์ระดับมาก ได้แก่ ทักษะการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี การเกษตร การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร ความรู้การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน และการจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ และบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคลการสื่อสารให้คำแนะนำ การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ผ่านช่องทางสื่อบุคคลประเภทราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการการฝึกปฏิบัติ</p>
<p>8. ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์</p>	<p>เจ้าหน้าที่ต้องการพัฒนาด้านการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ในแต่ละระยะ ดังนี้</p> <p>1) ก่อนการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ต้องการการส่งเสริมมากที่สุด ด้านความรู้ข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ ด้านทักษะการตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมิน สถานการณ์ด้านการเกษตร ด้านบุคลิก</p>

ตารางที่ 4.28 (ต่อ)

ประเด็น	สถานการณ์ปัจจุบัน
8. ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ (ต่อ)	<p>ลักษณะประจำตัวของบุคคล การสื่อสาร ให้คำแนะนำ ผ่านช่องทาง สื่อบุคคลประเภทราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการ การบรรยาย การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต</p> <p>2) ขณะปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ต้องการการส่งเสริมมากที่สุด ด้านความรู้การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ด้านทักษะ การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล การสื่อสาร ให้คำแนะนำ ผ่านช่องทางสื่อบุคคลประเภทราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการ การฝึกปฏิบัติ การบรรยาย การศึกษาดูงาน และการสาธิต</p> <p>3) หลังการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ต้องการการส่งเสริมมากที่สุด ด้านความรู้การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ด้านทักษะถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตร ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล การสื่อสาร ให้คำแนะนำ ผ่านช่องทางสื่อบุคคลประเภทราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการ การศึกษาดูงาน การบรรยาย การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต</p>

จากตารางที่ 4.28 การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทางสถิติและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สรุปได้ว่าเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่อายุเฉลี่ย 38.01 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาพืชศาสตร์ มีประสบการณ์การทำงานเฉลี่ย 3.85 ปี ได้รับข่าวสารจากการฝึกอบรม สัมมนาและศึกษาดูงานและเห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้ด้านการจัดการดินและการปฏิบัติด้านด้านการแสดงฉลากและการกล่าวอ้างในระดับมาก และเจ้าหน้าที่มีปัญหาการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ในระดับปานกลาง มีข้อเสนอแนะว่าต้องการส่งเสริมความรู้การบริหารจัดการแปลงเกษตรกรอินทรีย์การป้องกันกำจัดโรคพืชแมลงศัตรูพืชและวัชพืช การส่งเสริมและจัดการตลาดสินค้าเกษตรในชุมชน การใช้สารอินทรีย์ทดแทน

สารเคมีทางการเกษตร ทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการเกษตร บุคลิกลักษณะประจำตัว การมีมนุษยสัมพันธ์และจิตบริการ และบุคลิกภาพของนักส่งเสริมการเกษตร และต้องการพัฒนา ศักยภาพที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง มีความต้องการการ ส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ระดับมาก และมีข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ โดย 1) ก่อนการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ต้องการการส่งเสริม มากที่สุด ด้านความรู้ข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ด้านทักษะการตรวจ ประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมิน สถานการณ์ด้านการเกษตร ด้านบุคลิก ลักษณะประจำตัว ของบุคคล การสื่อสาร ให้คำแนะนำ ผ่านช่องทาง สื่อบุคคลประเภทราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการบรรยาย การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต 2) ขณะปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ต้องการการส่งเสริมมากที่สุด ด้านความรู้การจัดการ ศัตรูพืชแบบผสมผสาน ด้านทักษะการตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ ด้านการเกษตร ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล การสื่อสาร ให้คำแนะนำ ผ่านช่องทางสื่อ บุคคลประเภทราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการการฝึกปฏิบัติ การบรรยาย การศึกษาดูงาน และการสาธิต 3) หลังการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ ต้องการการส่งเสริมมากที่สุด ด้านความรู้การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ด้านทักษะถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี การเกษตร ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล การสื่อสาร ให้คำแนะนำ ผ่านช่องทางสื่อบุคคลประเภทราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการการศึกษาดูงาน การบรรยาย การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต

การจัดทำกรอบแนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา จากข้อเสนอแนะและข้อมูลที่ได้จากการสอบถามข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และเชื่อมโยงกรอบการพัฒนาด้วยระบบการจัดการศึกษาของ Nav R. Ghimire and Robert A. Martin. (2011, อ้างถึงใน จินดา ขลิบทอง และณัฐธา พลเสน, 2563, น.7-26 ถึง 32) จากนั้นจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ โดยแนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย การพัฒนา 3 ระยะ ได้แก่ 1) ก่อนการปฏิบัติงาน 2) ขณะปฏิบัติงาน และ 3) หลังการปฏิบัติงาน พัฒนาในด้านความรู้ ทักษะ และบุคลิกลักษณะ ประจำตัวของบุคคล ดังตารางที่ 4.29

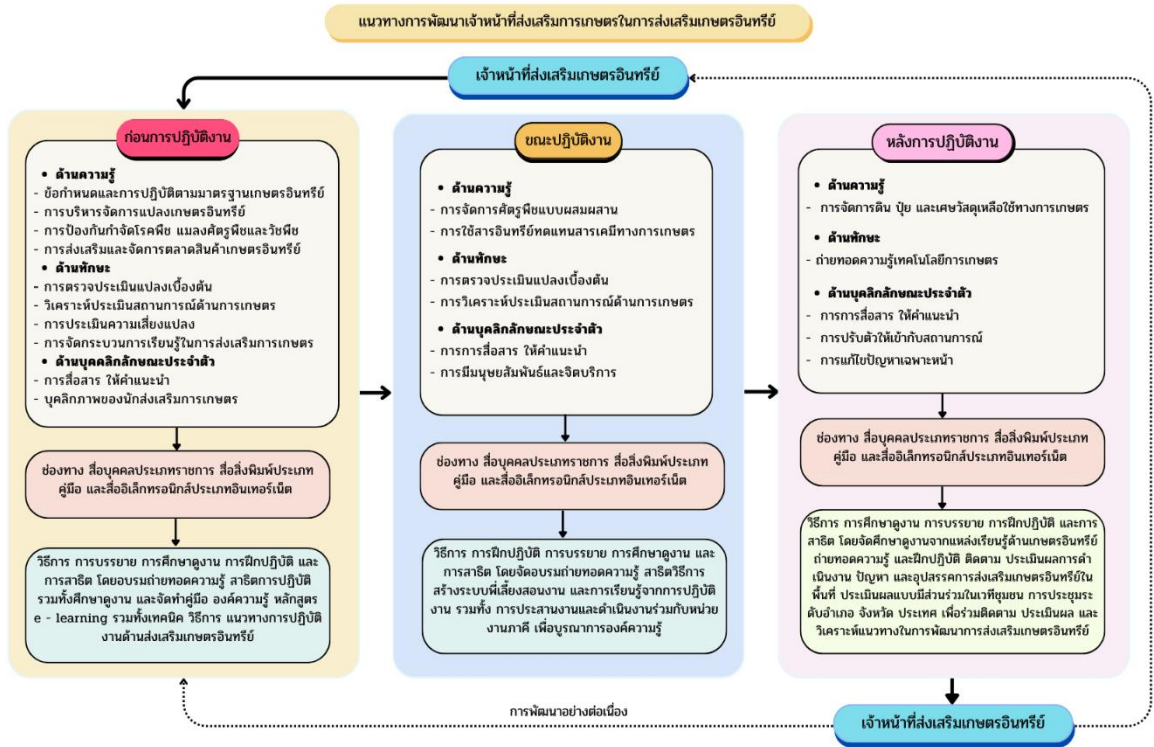
ตารางที่ 4.29 แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

กรอบการพัฒนา	ประเด็นการพัฒนา ช่องทางและวิธีการ
1. ก่อนการปฏิบัติงาน	<p>ด้านความรู้ ข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การบริหารจัดการแปลงเกษตรอินทรีย์ การป้องกันกำจัดโรคพืช แมลง ศัตรูพืชและวัชพืช การส่งเสริมและจัดการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์</p> <p>ด้านทักษะ การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร การประเมินความเสี่ยงแปลง และการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการเกษตร</p> <p>ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล การสื่อสาร ให้คำแนะนำ และบุคลิกภาพของนักส่งเสริมการเกษตร ผ่านช่องทาง สื่อบุคคล ประเภทราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการ การบรรยาย การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต โดยอบรมถ่ายทอดความรู้ สาธิตการปฏิบัติ รวมทั้งศึกษาดูงาน และจัดทำคู่มือ องค์กรความรู้ หลักสูตร e - learning รวมทั้งเทคนิค วิธีการ แนวทางการปฏิบัติงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์</p>

ตารางที่ 4.29 (ต่อ)

กรอบการพัฒนา	ประเด็นการพัฒนา ช่องทางและวิธีการ
<p>2. ขณะปฏิบัติงาน</p>	<p>ด้านความรู้ การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน และการใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร</p> <p>ด้านทักษะ การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร</p> <p>ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล การสื่อสาร ให้คำแนะนำ การมีมนุษยสัมพันธ์และจิตบริการ ผ่านช่องทาง สื่อบุคคลประเภทราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการ การฝึกปฏิบัติ การบรรยาย การศึกษาดูงาน และการสาธิต โดยจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ สาธิตวิธีการ สร้างระบบพี่เลี้ยงสอนงาน และการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน รวมทั้งการประสานงานและดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาคี เพื่อบูรณาการองค์ความรู้</p>
<p>3. หลังการปฏิบัติงาน</p>	<p>ด้านความรู้ การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร</p> <p>ด้านทักษะ ถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตร</p> <p>ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล การสื่อสาร ให้คำแนะนำ การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ผ่านช่องทาง สื่อบุคคลประเภทราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการ การศึกษาดูงาน การบรรยาย การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต โดยจัดศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ถ่ายทอดความรู้ และฝึกปฏิบัติติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรคการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ประเมินผลแบบมีส่วนร่วมในเวทีชุมชน การประชุมระดับอำเภอ จังหวัด ประเทศ เพื่อร่วมติดตาม ประเมินผล และวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรอย่างต่อเนื่อง</p>

จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปแนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ ปรากฏดังแผนภาพที่ 4.1

แผนภาพที่ 4.1 แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์

จากแผนภาพที่ 4.1 แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ สามารถสรุปแนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ตามคุณลักษณะ สมรรถนะของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยเชื่อมโยงกรอบการพัฒนาด้วยระบบการจัดการศึกษาของ Nav R. Ghimire and Robert A. Martin. (2011, อ้างถึงใน จินดา ขลิบทอง และณัฐธา พลเสน, 2563, น.7-26 ถึง 32) โดยพัฒนาเจ้าหน้าที่ 3 ระยะ คือ 1) พัฒนาก่อนการปฏิบัติงาน 2) พัฒนาในขณะที่ปฏิบัติงาน และ 3) พัฒนาหลังการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีทักษะ ความรู้ เกิดการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา พร้อมรับมือต่อสถานการณ์ด้านการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไป และบรรลุเป้าหมายในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ ดังนี้

- 1) **ก่อนการปฏิบัติงาน** พัฒนาคำความรู้เรื่องข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ การบริหารจัดการแปลงเกษตรกรอินทรีย์ การป้องกันกำจัดโรคพืช แมลงศัตรูพืชและวัชพืช การส่งเสริมและจัดการตลาดสินค้าเกษตรกรอินทรีย์ พัฒนาทักษะการตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์

ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร การประเมินความเสี่ยงแปลง และการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการเกษตร และพัฒนาบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล การสื่อสารให้คำแนะนำ และบุคลิกภาพของนักส่งเสริมการเกษตร ผ่านช่องทางสื่อบุคคลประเภทราชการสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการ การบรรยาย การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต โดยอบรมถ่ายทอดความรู้ สาธิตการปฏิบัติ รวมทั้งศึกษาดูงาน และจัดทำคู่มือ องค์กรความรู้ หลักสูตร e - learning รวมทั้งเทคนิค วิธีการ แนวทางการปฏิบัติงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

2) ขณะปฏิบัติงาน พัฒนาความรู้ การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน และการใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร พัฒนาทักษะ การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร พัฒนาบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล การสื่อสารให้คำแนะนำ การมีมนุษยสัมพันธ์และจิตบริการ ผ่านช่องทางสื่อบุคคลประเภทราชการสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการ การฝึกปฏิบัติ การบรรยาย การศึกษาดูงาน และการสาธิต โดยจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ สาธิตวิธีการ สร้างระบบพี่เลี้ยงสอนงาน และการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน รวมทั้ง การประสานงานและดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาคี เพื่อบูรณาการองค์ความรู้

3) หลังการปฏิบัติงาน พัฒนาความรู้ การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร พัฒนาทักษะ ถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตร พัฒนาบุคลิกลักษณะประจำตัว การสื่อสาร ให้คำแนะนำ การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ผ่านช่องทางสื่อบุคคลประเภทราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการ การศึกษาดูงาน การบรรยาย การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต โดยจัดศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ถ่ายทอดความรู้ และฝึกปฏิบัติ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรคการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ประเมินผลแบบมีส่วนร่วมในเวทีชุมชน การประชุมระดับอำเภอ จังหวัด ประเทศ เพื่อร่วมติดตาม ประเมินผล และวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ต้องมีการพัฒนาใน 3 ระยะ ประกอบด้วย ก่อนการปฏิบัติงาน ขณะปฏิบัติงาน และหลังการปฏิบัติงาน โดยบูรณาการความรู้ ช่องทางและวิธีการที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการ เพื่อให้การพัฒนามีประสิทธิผล คือ เจ้าหน้าที่เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีความรู้ และทักษะในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ สามารถถ่ายทอดความรู้ ให้คำปรึกษา แนะนำเกษตรกรได้อย่างถูกต้อง มีความมืออาชีพ อีกทั้ง ยังพัฒนาบุคลิกภาพให้มีภาพลักษณ์ที่ดี มีความน่าเชื่อถือ เกษตรกรเกิดความไว้วางใจ ส่งผลให้เกษตรกรได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของเกษตรอินทรีย์ สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้อย่างถูกต้อง และได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นประเด็นสำคัญ โดยจำแนกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ 2) ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกร 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ 4) ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรกรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ และ 5) วิเคราะห์แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยศึกษาจากประชากร คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ระดับอำเภอ โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ ปี 2566 จำนวน 262 ราย กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 158 ราย จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยจับสลากจนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามรูปแบบออนไลน์ จำนวน 2 แบบ โดยเครื่องมือแบบที่ 1 ประกอบด้วย คำถามแบบปลายปิด และปลายเปิด ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเครื่องมือแบบที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ทำการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยทดสอบจากประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และมีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 ราย ผลทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficient) ของเครื่องมือแบบสอบถามทุกส่วน

มีค่ามากกว่า 0.8 ทำให้รวบรวมข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - เดือนเมษายน พ.ศ. 2567 และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับคำถามปลายเปิด วิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดลำดับ การทดสอบค่าที และการทดสอบไคสแควร์ ในการอธิบายข้อมูลในแต่ละประเด็น กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนและแปลความหมาย โดยนำค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ยมาจัดกลุ่มเป็นระดับ ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 1.81 - 2.60 หมายถึง ระดับน้อย 2.61 - 3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง 3.41 - 4.20 หมายถึง ระดับมาก และ 4.21 - 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.1 มีอายุเฉลี่ย 38.01 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 66.5 โดยสาขาเอกที่จบการศึกษา คือ สาขาวิชาพืชศาสตร์ ร้อยละ 22.2 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ 2 - 4 ปี ประสบการณ์การทำงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 3.85 ปี และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ผ่านการฝึกอบรม สัมมนา และศึกษาดูงานร้อยละ 23.0

1.3.2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

1) การรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการจัดการดิน รองลงมา คือ ด้านเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ ด้านการแสดงผลและการกล่าวอ้าง ด้านการจัดการกระบวนการผลิต ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว ด้านการจัดการศัตรูพืช ด้านพื้นที่ปลูก ด้านการบรรจุหีบห่อ เก็บรักษาและการขนส่ง และด้านการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

(1) ด้านพื้นที่ปลูก เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้อยู่ในระดับมาก ได้แก่ แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกพืชอินทรีย์ มีความสะอาด ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน ไม่ไหลผ่านชุมชน

หรือโรงงานอุตสาหกรรม รองลงมา คือ แปลงปลูกพืชอินทรีย์อยู่ห่างจากถนน โรงงานอุตสาหกรรมและแหล่งมลพิษ และปลูกพืชอินทรีย์ที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่

(2) *ด้านการจัดการกระบวนการผลิต* เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ไม่ใช่สารเคมี หรือสารสังเคราะห์ในการปลูกพืชอินทรีย์ รองลงมา คือ ไม่เผาทำลายเศษซากพืช ตอซัง หรือวัสดุต่างๆ และสร้างแนวกันชน เช่น การขุดคู ปลูกพืชยืนต้น หรือพืชล้มลุกเพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่อาจมาจากบริเวณนอกฟาร์ม

(3) *ด้านเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์* เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ไม่ใช่เมล็ดพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ที่ได้จากพืชตัดแปรพันธุกรรม รองลงมา คือ ไม่ใช่สารสังเคราะห์ สารเคมี ฮอริโมน คลุกเมล็ดพันธุ์ก่อนปลูก และเมล็ดพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ที่นำมาจากระบบอินทรีย์

(4) *ด้านการจัดการดิน* เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ นำวัสดุเหลือใช้ภายในแปลงมาหมุนเวียนใช้ในการปรับปรุงบำรุงดิน เช่น ปุ๋ยหมัก เศษซากพืช ปุ๋ยพืชสด ระดับมาก ได้แก่ ไม่ใช่สารสังเคราะห์ในการบำรุงดิน เช่น ปุ๋ยเคมี และปลูกพืชตระกูลถั่ว ปอเทือง หรือปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ และปรับปรุงบำรุงดิน

(5) *ด้านการจัดการศัตรูพืช* เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ควบคุม ป้องกัน กำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน เช่น ใช้กับดักกาวเหนียว แสงไฟสมุนไพรไล่แมลง ตัวห้ำ ตัวเบียน จุลินทรีย์ และชีวภัณฑ์ รองลงมา คือ กำจัดวัชพืช โดยใช้แรงงานคน เครื่องจักรกล คลุมดินด้วยพลาสติกทึบแสง แทนการใช้ยาเคมีกำจัดศัตรูพืช และมีสถานที่เก็บรักษาวัสดุ อุปกรณ์ในการป้องกัน กำจัดศัตรูพืช เป็นสัดส่วน

(6) *ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว* เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ป้องกันผลผลิตไม่ให้สัมผัสกับดินหรือสิ่งที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน รองลงมา คือ ไม่นำผลผลิตทั่วไปมาปะปนกับผลผลิตอินทรีย์ และทำความสะอาดวัสดุ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือที่ใช้ก่อนการเก็บเกี่ยว

(7) *ด้านการบรรจุหีบห่อ เก็บรักษาและการขนส่ง* เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ภาชนะบรรจุสะอาด และป้องกันการปนเปื้อนได้ รองลงมา คือ ทำความสะอาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวม บรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง ก่อนใช้งาน และใช้วัสดุหรือบรรจุภัณฑ์ที่สามารถย่อยสลายได้ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

(8) *ด้านการแสดงผลและการกล่าวอ้าง* เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ไม่กล่าวอ้างผลผลิตที่ไม่ได้รับรองว่าเป็นผลผลิตจากการผลิตแบบอินทรีย์ รองลงมา คือ แสดงเครื่องหมายรับรองตรงกับชนิดพืชที่ได้รับการรับรอง

(9) ด้านการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้อยู่ในระดับมาก ได้แก่ จัดทำประวัติ แผนที่ ที่ตั้ง และแผนผังของฟาร์ม รองลงมา คือ เก็บบันทึกข้อมูลการผลิตพืชอินทรีย์ไว้สำหรับตรวจสอบย้อนกลับ และจดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานภายในฟาร์มอย่างต่อเนื่อง และเป็นปัจจุบัน เช่น การปลูก ดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต แหล่งที่มาและการใช้ปัจจัยการผลิต ชนิดปริมาณผลผลิต การจำหน่าย รวมถึงการขนส่ง

2) การปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เห็นว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง รองลงมา คือ ด้านการจัดการดิน ด้านการจัดการกระบวนการผลิต ด้านเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว ด้านพื้นที่ปลูก ด้านการจัดการศัตรูพืช ด้านการบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง และด้านการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

(1) ด้านพื้นที่ปลูก เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกพืชอินทรีย์ มีความสะอาด ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน ไม่ไหลผ่านชุมชนหรือโรงงานอุตสาหกรรม รองลงมา คือ แปลงปลูกพืชอินทรีย์อยู่ห่างจากถนน โรงงานอุตสาหกรรมและแหล่งมลพิษ และปลูกพืชอินทรีย์ที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่

(2) ด้านการจัดการกระบวนการผลิต เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ไม่ใช้สารเคมี หรือสารสังเคราะห์ในการปลูกพืชอินทรีย์ รองลงมา คือ ไม่เผาทำลายเศษซากพืช ตอซัง หรือวัสดุต่างๆ และสร้างแนวกันชน เช่น การขุดคู ปลูกพืชยืนต้น หรือพืชล้มลุกเพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่อาจมาจากบริเวณนอกฟาร์ม

(3) ด้านเมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ไม่ใช้เมล็ดพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ที่ได้จากพืชตัดแปรพันธุกรรม รองลงมา คือ ไม่ใช้สารสังเคราะห์ สารเคมี ฮอโมน คลุกเมล็ดพันธุ์ก่อนปลูก และเมล็ดพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ที่ใช้มาจากระบบอินทรีย์

(4) ด้านการจัดการดิน เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ นำวัสดุเหลือใช้ภายในแปลงมาหมุนเวียนใช้ในการปรับปรุงบำรุงดิน เช่น ปุ๋ยหมัก เศษซากพืช ปุ๋ยพืชสด รองลงมา คือ ไม่ใช้สารสังเคราะห์ในการบำรุงดิน เช่น ปุ๋ยเคมี และ ปลูกพืชตระกูลถั่ว ปอเทือง หรือปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ และปรับปรุงบำรุงดิน

(5) ด้านการจัดการศัตรูพืช เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ควบคุม ป้องกัน กำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน เช่น ใช้กับดักกาวเหนียว แสงไฟสมุนไพรไล่แมลง ตัวห้ำ ตัวเบียน จุลินทรีย์ และชีวภัณฑ์ รองลงมา คือ กำจัดวัชพืช โดยใช้แรงงานคน

เครื่องจักรกล คลุมดินด้วยพลาสติกทึบแสง แทนการใช้ยาเคมีกำจัดศัตรูพืช และมีสถานที่เก็บรักษาวัสดุ อุปกรณ์ในการป้องกัน กำจัดศัตรูพืช เป็นสัดส่วน

(6) *ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว* เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ป้องกันผลผลิตไม่ให้สัมผัสกับดินหรือสิ่งทีก่อให้เกิดการปนเปื้อน รองลงมา คือ ไม่นำผลผลิตทั่วไปมาปะปนกับผลผลิตอินทรีย์ และทำความสะอาดวัสดุ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือที่ใช้ก่อนการเก็บเกี่ยว

(7) *ด้านการบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง* เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ภาชนะบรรจุสะอาด และป้องกันการปนเปื้อนได้ รองลงมา คือ ทำความสะอาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวม บรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง ก่อนใช้งาน และใช้วัสดุหรือบรรจุภัณฑ์ที่สามารถย่อยสลายได้ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

(8) *ด้านการแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง* เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ไม่กล่าวอ้างผลผลิตที่ไม่ได้รับรองว่าเป็นผลผลิตจากการผลิตแบบอินทรีย์ รองลงมา คือ แสดงเครื่องหมายรับรองตรงกับชนิดพืชที่ได้รับการรับรอง

(9) *ด้านการบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ* เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ จดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานภายในฟาร์มอย่างต่อเนื่อง และเป็นปัจจุบัน เช่น การปลูก ดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต แหล่งที่มาและการใช้ปัจจัยการผลิต ชนิดปริมาณผลผลิต การจำหน่าย รวมถึงการขนส่ง ระดับปานกลาง ได้แก่ เก็บบันทึกข้อมูลการผลิตพืชอินทรีย์ไว้สำหรับตรวจสอบย้อนกลับ และจัดทำประวัติ แผนที่ ที่ตั้ง และแผงผังของฟาร์ม

3) การทดสอบสมมติฐาน

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (Paired t-test) ในการทดสอบ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการจัดการดินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < 0.05$)

1.3.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

ปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ พบว่าเจ้าหน้าที่มีปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกประเด็น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1) *ด้านความรู้* เจ้าหน้าที่มีปัญหาในด้านความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การประเมินความเสี่ยงของแปลงเกษตรอินทรีย์ ความรู้ด้านการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

2) *ด้านการปฏิบัติงานส่งเสริม* เจ้าหน้าที่มีปัญหาในด้านการปฏิบัติงานส่งเสริม อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร และการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์

3) *ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล* เจ้าหน้าที่มีปัญหาในด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และมนุษยสัมพันธ์และจิตบริการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

เจ้าหน้าที่มีความต้องการส่งเสริมความรู้การบริหารจัดการแปลงเกษตรอินทรีย์การป้องกันกำจัด โรคพืช แมลงศัตรูพืช และวัชพืช การส่งเสริมและจัดการตลาดสินค้าเกษตรในชุมชน การใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร ทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการเกษตร บุคลิกการมีมนุษยสัมพันธ์และจิตบริการ และบุคลิกภาพของนักส่งเสริมการเกษตร และต้องการพัฒนาศักยภาพที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง โดยเสนอแนะว่าหน่วยงานควรมีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างครบถ้วน ทั้งการพัฒนาความรู้ การฝึกปฏิบัติ และจัดศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์เพื่อพัฒนาศักยภาพในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์แก่เจ้าหน้าที่

1.3.4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

1) *ความต้องการการส่งเสริมการเกษตร* ตามสมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตร ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความต้องการการส่งเสริมภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3 ลำดับแรก ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีการเกษตร การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น การวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร และการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

(1) *ด้านความรู้* เจ้าหน้าที่มีความต้องการความรู้ในระดับมาก ได้แก่ การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

(2) *ด้านทักษะ* เจ้าหน้าที่มีความต้องการการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีการเกษตร การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตรการ

(3) ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ การสื่อสาร ให้ความแนะนำ การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

2) ช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เจ้าหน้าที่มีความต้องการ

เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ ผ่านช่องทางการส่งเสริมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทอินเทอร์เน็ตระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามสมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตร 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล พบว่า

(1) ด้านความรู้

ก. ข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางการส่งเสริมในระดับมากที่สุด ได้แก่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทอินเทอร์เน็ต ระดับมาก ได้แก่ สื่อบุคคล ประเภทหน่วยงานราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทแผ่นพับ คู่มือ สื่อบุคคล ประเภทหน่วยงานเอกชน สื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทโปสเตอร์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทโทรทัศน์ วิทยุ

ข. การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางการส่งเสริมในระดับมากที่สุด ได้แก่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภท อินเทอร์เน็ต ระดับมาก ได้แก่ สื่อบุคคล ประเภทหน่วยงานราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทแผ่นพับ คู่มือ โปสเตอร์ สื่อบุคคล ประเภทหน่วยงานเอกชน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทวิทยุ โทรทัศน์

ค. การจัดการดิน ปุ๋ย และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางการส่งเสริมในระดับมากที่สุด ได้แก่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภท อินเทอร์เน็ต ระดับมาก ได้แก่ สื่อบุคคล ประเภทหน่วยงานราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทแผ่นพับ คู่มือ โปสเตอร์ สื่อบุคคล ประเภทหน่วยงานเอกชน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทโทรทัศน์ วิทยุ

(2) ด้านทักษะ

ก. การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์

ด้านการเกษตร พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางการส่งเสริมในระดับมากที่สุด ได้แก่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภท อินเทอร์เน็ต สื่อบุคคล ประเภทหน่วยงานราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทแผ่นพับ คู่มือ สื่อบุคคล ประเภทหน่วยงานเอกชน สื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทโปสเตอร์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทโทรทัศน์ วิทยุ

ข. การถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตร พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มี

ความต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางการส่งเสริมในระดับมากที่สุด ได้แก่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภท

อินเทอร์เน็ต สื่อบุคคล ประเภทหน่วยงานราชการ เอกชน สื่อสิ่งพิมพ์ ประเภท คู่มือ โปสเตอร์ แผ่นพับ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทวิทยุ โทรทัศน์

(3) ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล

ก. การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภท อินเทอร์เน็ต สื่อบุคคล ประเภทหน่วยงานราชการ เอกชน สื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทแผ่นพับ คู่มือ โปสเตอร์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทวิทยุ โทรทัศน์

ข. การสื่อสาร ให้คำแนะนำ พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภท อินเทอร์เน็ต สื่อบุคคล ประเภทหน่วยงานราชการ เอกชน เอกชน สื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทแผ่นพับ คู่มือ โปสเตอร์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทวิทยุ โทรทัศน์ วิทยุ

ค. การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภท อินเทอร์เน็ต สื่อบุคคล ประเภทหน่วยงานราชการ เอกชน สื่อสิ่งพิมพ์ ประเภท คู่มือ แผ่นพับ โปสเตอร์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทวิทยุ โทรทัศน์ วิทยุ

สรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางการส่งเสริม ได้แก่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ต้องการการส่งเสริมผ่านอินเทอร์เน็ต รองลงมา คือ สื่อบุคคล เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ต้องการการส่งเสริมผ่านหน่วยงานราชการ และสื่อสิ่งพิมพ์ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ต้องการการส่งเสริมผ่านคู่มือ ตามลำดับ

3) วิธีการในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เจ้าหน้าที่มีความต้องการ

เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการวิธีการในการส่งเสริมการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกวิธี ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงาน การสาธิต และการบรรยาย ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามสมรรถนะของนักส่งเสริมการเกษตร 3 ด้าน พบว่า

(1) ด้านความรู้

ก. ข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมากที่สุด ได้แก่ การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติ ระดับมาก ได้แก่ การสาธิต และการบรรยาย

ข. การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมากที่สุด ได้แก่ การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต ระดับมาก ได้แก่ การบรรยาย

ค. การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร พบว่าเจ้าหน้าที่มีความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมากที่สุด ได้แก่ การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต ระดับมาก ได้แก่ การบรรยาย

(2) ด้านทักษะ

ก. การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร พบว่าเจ้าหน้าที่มีความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมากที่สุด ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงาน ระดับมาก ได้แก่ การสาธิต และการบรรยาย

ข. การถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี การเกษตร พบว่าเจ้าหน้าที่มีความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมากที่สุด ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงาน ระดับมาก ได้แก่ การสาธิต และการบรรยาย

(3) ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล

ก. การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ พบว่าเจ้าหน้าที่มีความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงาน การสาธิต และการบรรยาย

ข. การสื่อสาร ให้คำแนะนำ พบว่าเจ้าหน้าที่มีความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงาน การสาธิต และการบรรยาย

ค. การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เจ้าหน้าที่มีความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมาก ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงาน การสาธิต และการบรรยาย

4) การทดสอบสมมติฐาน

โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา และประสบการณ์การทำงานด้านการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรกับระดับความต้องการการส่งเสริม โดยใช้สถิติทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test) ทำการทดสอบความเป็นอิสระระหว่างตัวแปร 2 ตัว ผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา และประสบการณ์ทำงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความต้องการการส่งเสริม ($p\text{-value} > 0.05$)

1.3.5 แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์

จากผลการวิจัย พบว่าเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานด้านส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ 2 - 4 ปี เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรกรอินทรีย์ในระดับมาก และมีปัญหาการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ได้แก่ การประเมินความเสี่ยงของแปลงเกษตรกรอินทรีย์การปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ และการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านเกษตร มีความต้องการการส่งเสริมความรู้ การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ทักษะการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีเกษตร บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล การสื่อสาร ให้คำแนะนำ และมีข้อเสนอแนะโดยต้องการ

ความรู้ การบริหารจัดการแปลงเกษตรอินทรีย์ การป้องกันกำจัด โรคพืช แมลงศัตรูพืชและวัชพืช การส่งเสริมและจัดการตลาดสินค้าเกษตรในชุมชน การใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร ทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการเกษตรบุคลิกลักษณะประจำตัวการมีมนุษยสัมพันธ์ และจิตบริการ และบุคลิกภาพของนักส่งเสริมการเกษตร และต้องการพัฒนาศักยภาพที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง และเสนอแนะว่าหน่วยงานควรมีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างครบถ้วน ทั้งการพัฒนาความรู้ การฝึกปฏิบัติ และจัดศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์แก่เจ้าหน้าที่ ดังนั้น การพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ประยุกต์ใช้กรอบการพัฒนาด้วยระบบการจัดการศึกษา พัฒนาใน 3 ระยะ คือ 1) ก่อนการปฏิบัติงาน 2) ขณะปฏิบัติงาน และ 3) หลังการปฏิบัติงาน ในด้านความรู้ ทักษะ และ บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล ดังนี้

การพัฒนาด้วยระบบการจัดการศึกษา 3 ระยะ ประกอบด้วย

1) *ก่อนการปฏิบัติงาน* พัฒนาเจ้าหน้าที่ด้านความรู้ด้านความรู้ ข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การบริหารจัดการแปลงเกษตรอินทรีย์ การป้องกันกำจัดโรคพืช แมลงศัตรูพืชและวัชพืช การส่งเสริมและจัดการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ ด้านทักษะ การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร การประเมินความเสี่ยงแปลง และการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมการเกษตร ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล การสื่อสาร ให้คำแนะนำ และบุคลิกภาพของนักส่งเสริมการเกษตร ผ่านช่องทางสื่อบุคคลประเภทราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการ การบรรยาย การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต โดยอบรมถ่ายทอดความรู้ สาธิตการปฏิบัติ รวมทั้งศึกษาดูงาน และจัดทำคู่มือ องค์ความรู้ หลักสูตร e - learning รวมทั้งเทคนิค วิธีการ แนวทางการปฏิบัติงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

2) *ขณะปฏิบัติงาน* พัฒนาเจ้าหน้าที่ด้านความรู้การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน และการใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร ด้านทักษะ การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล การสื่อสาร ให้คำแนะนำ การมีมนุษยสัมพันธ์และจิตบริการ ผ่านช่องทางสื่อบุคคลประเภทราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการ การฝึกปฏิบัติ การบรรยาย การศึกษาดูงาน และการสาธิต โดยจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ สาธิตวิธีการ สร้างระบบพี่เลี้ยงสอนงาน และการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน รวมทั้ง การประสานงานและดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาคี เพื่อบูรณาการองค์ความรู้

3) *หลังการปฏิบัติงาน* พัฒนาเจ้าหน้าที่ด้านความรู้ การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ด้านทักษะ ถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตร ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัว

ของบุคคล การสื่อสาร ให้คำแนะนำ การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ผ่านช่องทางสื่อบุคคลประเภทราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภท อินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการ การศึกษาดูงาน การบรรยาย การฝึกปฏิบัติ และการสาธิต โดยจัดศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ถ่ายทอดความรู้ และฝึกปฏิบัติ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรคการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ประเมินผลแบบมีส่วนร่วมในเวที ชุมชน การประชุมระดับอำเภอ จังหวัด ประเทศ เพื่อร่วมติดตาม ประเมินผล และวิเคราะห์แนวทาง ในการพัฒนาการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรอย่างต่อเนื่อง

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ มีประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ จากผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 67.1 เป็นเพศหญิง สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของอัจฉรา ม่วงสุข (2562, น.94) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 50.5 เป็นเพศหญิง โดยเจ้าหน้าที่มีอายุเฉลี่ย 38.01 ปี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะมีการบรรจุแต่งตั้งข้าราชการใหม่ทดแทนอัตราที่ว่างลงจากบุคคลากรที่เกษียณอายุราชการ ส่งผลให้อายุเฉลี่ยของเจ้าหน้าที่ลดลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนิลธิตา พรอมชัยภูมิ (2564, น.57) ศึกษาการพัฒนา นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอในการปฏิบัติงานโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร พบว่านักวิชาการส่งเสริมการเกษตร มีอายุเฉลี่ย 38.26 ปี เจ้าหน้าที่ร้อยละ 66.5 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเอกพืชศาสตร์ ร้อยละ 22.2 สอดคล้องกับผลการวิจัย ของศยามล สิ้นประเสริฐ (2562, น.45-46) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้าน อารักขาพืชในจังหวัดเลย พบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยจบสาขา วิชาเอกพืชศาสตร์มากที่สุด เจ้าหน้าที่มีประสบการณ์การทำงานด้านเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 3.85 ปี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหน่วยงานมีการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องขอย้าย โอน ตามความประสงค์ ประกอบกับมีการบรรจุแต่งตั้งข้าราชการใหม่ทดแทนข้าราชการที่เกษียณอายุราชการ จึงส่งผลให้ ประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เฉลี่ย 3.85 ปีสอดคล้องกับผลการวิจัยของศยามล สิ้น ประเสริฐ

(2562,น.45) พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ทำงานด้านอารักขาพืชเฉลี่ย 2.99 ปี และเจ้าหน้าที่ร้อยละ 23.0 ได้รับข้อมูลข่าวสารองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์จากการฝึกอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤษณ์ทิราภัสสร ร้านกันทาพัทธ์ (2560,น.63-67) ศึกษาการปฏิบัติงานตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่าเจ้าหน้าที่ได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อกิจกรรม จากการฝึกอบรมมากที่สุด

2.2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

2.2.1 ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

จากการศึกษาระดับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยแบ่งออกเป็น 9 ด้าน ได้แก่ 1) พื้นที่ปลูก 2) การจัดการกระบวนการผลิต 3) เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ 4) การจัดการดิน 5) การจัดการศัตรูพืช 6) การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว 7) การบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง 8) การแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง และ 9) การบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ พบว่า เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้มากเป็นลำดับแรก ได้แก่ การจัดการดิน และประเด็นที่เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติมากเป็นลำดับแรก ได้แก่ การแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง ทั้งนี้ เนื่องจากเกษตรกรได้รับการพัฒนา อบรมถ่ายทอดความรู้ แนวทางการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่เสมอ รวมทั้ง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นที่ปรึกษาเกษตรกร ติดตาม ประเมินและวิเคราะห์ความเสี่ยงของแปลงเกษตรกร เพื่อให้คำแนะนำ แก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติให้เหมาะสม และถูกต้องตามหลักเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่จึงสามารถประเมินผลการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรที่ส่งเสริมได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของนัฐพงษ์ แก้วรัตน์ชัย (2564, น.71-74) ศึกษาการยอมรับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม พบว่าเกษตรกรมีการยอมรับเชิงเนื้อหาในระดับมาก และยอมรับเชิงปฏิบัติในระดับมาก และกรมส่งเสริมการเกษตร (2566) ที่ระบุว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทและหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเกษตรกรด้านเกษตรอินทรีย์ ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต หลักปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และองค์ความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ตรวจประเมินแปลงเบื้องต้นแก่เกษตรกร

2.2.2 ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่าระดับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรด้านการจัดการดินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ เนื่องจากเกษตรกรอาจประสบปัญหาในการทำการเกษตร ดินขาดธาตุอาหารและความอุดมสมบูรณ์เนื่องจากการใช้ปุ๋ยเคมีเป็นระยะเวลานาน จึงทำให้เกษตรกรต้องมีการใช้ปุ๋ยเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์แก่ดิน รวมทั้งการจัดการดินตามหลักปฏิบัติเกษตรอินทรีย์จะต้องใช้ความรู้ด้านธาตุอาหารในดิน ปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้สารอินทรีย์และวัสดุจากธรรมชาติเป็นหลัก เกษตรกรรับรู้ถึงประโยชน์ในการจัดการดิน แต่อาจจะปฏิบัติไม่ถูกหลักการจัดการดิน จึงอาจส่งผลให้ระดับการรับรู้และการปฏิบัติด้านการจัดการดินแตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของกนกกานต์ วงศ์ษา (2564, น.104) ที่ศึกษาการปฏิบัติในการปลูกข้าวตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า เกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์รายใหม่มีปัญหาการใช้ปุ๋ยเพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ซึ่งหากเกษตรกรรู้จักการจัดการดินที่ถูกต้องน้อย หากใช้ปุ๋ยอินทรีย์ธรรมชาติที่มีความเข้มข้นของธาตุอาหารน้อย จะส่งผลให้ผลผลิตและคุณภาพไม่เป็นไปตามต้องการและอาจมีสารเคมีตกค้างในผลผลิต และสอดคล้องกับผลการวิจัยของธนภูมิ เวียตตัน นครเศศ รังควัต พุฒิสรรค์ เครือคำ และสายสกุล ฟองมูล (2564, น.83) ศึกษาการยอมรับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรมีระดับการยอมรับเกษตรอินทรีย์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการยอมรับมากที่สุด คือ ด้านการแปรรูปผลผลิต ด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิต ด้านการเตรียมดินและพื้นที่ ด้านการปลูก ด้านการจำหน่ายผลผลิต และด้านการป้องกันกำจัดโรคและแมลง และสอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร (2565, น.56) ระบุว่าหนึ่งในแนวทางการปฏิบัติในการผลิตพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ คือ ด้านการจัดการดิน เกษตรกรจะต้องมีการจัดการและปรับปรุงบำรุงดินในกระบวนการผลิตพืชอินทรีย์ โดยเน้นการใช้สารอินทรีย์และวัสดุธรรมชาติเป็นหลัก ทั้งในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ พื้นที่ดินที่เป็นกรดจัด จะต้องมีการจัดการดินและปรับปรุงโครงสร้างของดินเพื่อเป็นแหล่งอาหารพืช

2.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

2.3.1 ปัญหา ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เห็นว่าปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดย เจ้าหน้าที่เห็นว่าประเด็นที่เป็นระดับปานกลางลำดับแรกแต่ในลำดับถัดมา ได้แก่ การประเมินความเสี่ยงของแปลงเกษตรรองลงมา คือ การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร และความสามารถในการติดต่อสื่อสารตามลำดับ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานด้านเกษตรอินทรีย์ 2 - 4 ปี ประสบการณ์เฉลี่ยน้อยกว่า 4 ปี จึงอาจส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมเกษตร การประเมิน

ความเสี่ยงของแปลงเกษตรอินทรีย์ การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร และความสามารถในการติดต่อสื่อสารนั้น ต้องใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทักษะเฉพาะด้าน เพื่อสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ และประเมินความเสี่ยงของแปลงว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติถูกต้องตามหลักเกษตรอินทรีย์หรือไม่ ในการให้คำแนะนำ ส่งเสริมการเกษตรแก่เกษตรกรจึงอาจเกิดความคลาดเคลื่อนได้ เจ้าหน้าที่จึงต้องเรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของศยามล สินประเสริฐ (2562, น.60-61) พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีปัญหาการปฏิบัติงานด้านอารักขาพืชในระดับปานกลาง

2.3.2 ข้อเสนอแนะ เจ้าหน้าที่ มีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ โดยเสนอแนะว่าหน่วยงานควรมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ อย่างครบถ้วน ทั้งการพัฒนาความรู้ การฝึกปฏิบัติ และศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์เพื่อพัฒนาศักยภาพในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์แก่เจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรและเทคโนโลยี เป็นที่ปรึกษาด้านเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งให้คำแนะนำแก่เกษตรกร จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองและแสวงหาความรู้ อยู่เสมอและเท่าทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของชริตา แก้วรัตน์ (2565, น.624) ศึกษาการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลในจังหวัดพัทลุง พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความต้องการการพัฒนาศักยภาพในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของวรรณรีย์ คนขยัน, สมชัย อนุสนธิ์พรเพิ่ม, ธาณินทร์ คงศิลา (2564, น.231) ศึกษาความต้องการในการพัฒนาตนเองของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร พบว่าเจ้าหน้าที่ต้องการพัฒนาตนเองด้านการส่งเสริมการแปรรูปด้านการเกษตรและการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก

2.4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

2.4.1 ผลการศึกษาความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล พบว่า เจ้าหน้าที่มีความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ระดับมาก 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีการเกษตร 2) การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น การวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร และ 3) การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1) *ด้านความรู้* เจ้าหน้าที่ที่ต้องการได้รับการส่งเสริมในระดับมาก โดยต้องการการส่งเสริมมากเป็นลำดับแรก ได้แก่ การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เนื่องจาก การปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่ต้องมีความรู้ในเรื่องของการป้องกัน กำจัดศัตรูพืช เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ ประเมินความเสี่ยงของสถานการณ์แปลงเกษตรกร และแนะนำวิธีการกำจัดศัตรูพืชที่เหมาะสม ตามหลักเกษตรอินทรีย์ แก่เกษตรกรได้ ถัดมา เรื่อง การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุ เจ้าหน้าที่จะต้องทราบถึงหลักการจัดการดิน การกำจัดวัสดุเหลือใช้ภายในแปลงโดยไม่กระทบสิ่งแวดล้อม และเป็นไปตามหลักการทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อแนะนำวิธีการปฏิบัติแก่เกษตรกรได้อย่างเหมาะสม รวมทั้ง ต้องรู้และเข้าใจหลักการปฏิบัติตามตามข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เพื่อถ่ายทอดความรู้ ส่งเสริม สามารถให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาเกษตร และประเมินความเสี่ยงหรือสถานการณ์แปลงของเกษตรกรได้อย่างถูกต้องตามหลักเกษตรอินทรีย์ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของศยามล สีนประเสริฐ (2562, น.63-69) พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการส่งเสริมด้านความรู้มากที่สุดเรื่อง การจัดการศัตรูพืช รองลงมา คือ การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร และสอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร (2566) ที่ระบุว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ สามารถประเมินและวิเคราะห์ความเสี่ยงของแปลงตามหลักปฏิบัติมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

2) *ด้านทักษะ* เจ้าหน้าที่ที่ต้องการได้รับการส่งเสริมมากที่สุด โดยต้องการการส่งเสริมมากเป็นลำดับแรก ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีการเกษตร การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น และการวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร เนื่องจาก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งผ่าน นำข้อมูล องค์ความรู้ ไปสู่เกษตรกรผ่านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ เป็นที่ปรึกษาด้านการเกษตร ให้คำชี้แนะแก่เกษตรกรในด้านเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งเป็นผู้ตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น และวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรในการปฏิบัติงานจึงต้องมีการเรียนรู้ พัฒนาทักษะ ให้เกิดความชำนาญ ซึ่งอาจใช้การฝึกฝนจากการปฏิบัติงานจริง จากพี่เลี้ยงหรือเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของจุฑามาศ นิลพันธ์ และคณะ(2561, น. 565) ศึกษาความต้องการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องการฝึกอบรมด้านทักษะในการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุดในด้านทักษะเทคนิคการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการเกษตร และผลการวิจัยของวรรณรีย์ คนขยัน สมชัย อนุสนธิ์พรเพิ่ม และธานินทร์ คงศิลา (2564, น.122-125) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการในการพัฒนาทักษะการส่งเสริมการเกษตร ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร พบว่านักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีความต้องการในการพัฒนาทักษะการส่งเสริมการเกษตรภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3) *ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล* เจ้าหน้าที่ที่ต้องการได้รับการส่งเสริมมากที่สุด โดยต้องการการส่งเสริมมากเป็นลำดับแรก ได้แก่ การสื่อสาร ให้คำแนะนำ การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เนื่องจาก ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะต้องมีการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำ ติดต่อประสานงานกับเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่เป็นประจำ ดังนั้น ความรู้ เทคนิค และทักษะด้านการสื่อสารจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรู้และได้รับการพัฒนา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของของศยามล สีนประเสริฐ (2562, น.63-69) พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการส่งเสริมด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคลในระดับมากทุกประเด็น โดยต้องการการส่งเสริมมากที่สุดเรื่อง การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ความคิดสร้างสรรค์และมีจินตนาการ และการสื่อสารจริงใจ และผลการวิจัยของวรรณีย์ คนขยัน สมชัย อนุสนธิ์พรเพิ่ม และธานินทร์ คงศิลา (2564, น.122-125) ที่กล่าวว่าทักษะด้านการสื่อสารมีความสำคัญต่อนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตร (2560, น.9-10) ระบุในแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริม การเกษตร ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) ว่าบุคลากรของกรมส่งเสริมการเกษตรจะต้องมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการแก้ไขปัญหา มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน

4) *ช่องทางการส่งเสริมการเกษตร* เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการช่องทางการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทอินเทอร์เน็ต เนื่องจากในปัจจุบันเทคโนโลยีด้านอินเทอร์เน็ต มีความก้าวหน้า ทุกคนสามารถเข้าถึงง่าย สามารถสืบค้นข้อมูลได้สะดวก รวดเร็ว ครอบคลุมการใช้งานทั่วทุกพื้นที่ ประหยัดทั้งด้านงบประมาณและเวลาในการเดินทาง และสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จึงเลือกใช้ช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทอินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับผลงานวิจัยของศยามล สีนประเสริฐ (2562, น. 84) พบว่าเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความต้องการช่องทางการส่งเสริมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทางอินเทอร์เน็ต

5) *วิธีการในการส่งเสริมการเรียนรู้* เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการวิธีการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก ผ่านวิธีการฝึกปฏิบัติ รองลงมา คือ การศึกษาดูงาน การสาธิต และการบรรยายตามลำดับ เนื่องจาก การฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงนั้น ทำให้เจ้าหน้าที่เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้ฝึกฝนทักษะ เกิดความเข้าใจและประสบการณ์ สามารถเห็นถึงปัญหา วิธีการแก้ไข และการรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริง และสามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้อย่างเหมาะสม ในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่มีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาแก่เกษตรกร รวมทั้ง เป็นผู้ประเมินความเสี่ยง สถานการณ์แปลงและประเมินแปลงเบื้องต้นให้แก่เกษตรกรในจุดที่อาจไม่เป็นไปหลักปฏิบัติด้านเกษตรกรอินทรีย์ องค์ความรู้ที่ได้จากการบรรยาย การสาธิต การศึกษาดูงาน และการที่ได้ลงมือฝึกปฏิบัติจริง จะทำให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ สามารถวิเคราะห์ ประเมินความเสี่ยงของแปลงเกษตรกรได้อย่างถูกต้อง

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของศยามล สีนประเสริฐ (2562, น.86) พบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ต้องการส่งเสริมในรูปแบบของการฝึกปฏิบัติ สาธิต การบรรยาย และการทัศนศึกษา

2.4.2 ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา และประสบการณ์ทำงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความต้องการการส่งเสริม ทั้งนี้ เนื่องจากในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรด้านการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ ต้องอาศัยความรู้ที่เป็นองค์ความรู้เฉพาะด้าน เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในข้อกำหนดและหลักการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ ทักษะในการประเมินแปลงเกษตรกรอินทรีย์เบื้องต้น รวมถึงองค์ความรู้ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสามารถถ่ายทอดความรู้ด้านเกษตรกรอินทรีย์ ประเมินสถานการณ์และความเสี่ยงของแปลงเกษตรกรอินทรีย์ ให้คำปรึกษา แนะนำแก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าสู่มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ได้ เจ้าหน้าที่จึงต้องการส่งเสริมความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยความต้องการส่งเสริมความรู้ไม่ขึ้นอยู่กับเพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษาและประสบการณ์ทำงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร แตกต่างจากผลการวิจัยของวรรณรีย์ คนขยัน, สมชัย อนุสนธิ์พรเพิ่ม, ธาณินทร์ คงศิลา (2564, น.231) พบว่า อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และสาขาวิชาที่จบการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความต้องการในการพัฒนาตนเองด้านงานส่งเสริมการแปรรูปทางการเกษตร และด้านการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2.5 แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์

จากการศึกษาสังเคราะห์ วิเคราะห์เนื้อหา สรุปแนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ โดยการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ด้วยระบบการจัดการศึกษา พัฒนาใน 3 ระยะ คือ ก่อนการปฏิบัติงาน ขณะปฏิบัติงาน และหลังการปฏิบัติงาน ในด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีบทบาทในการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำ ปรึกษา ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร ติดต่อประสานงานกับเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อยู่เสมอ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ด้านการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของจินดา ขลิบทอง และณัฏฐา พลเสน (2563, น.7-26 ถึง 32) ที่กล่าวว่าหนึ่งในแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร คือ การพัฒนาด้วยระบบการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาก่อนการปฏิบัติงาน การพัฒนาในขณะปฏิบัติงาน และการพัฒนาหลังการ

ปฏิบัติการ และผลการวิจัยของฉัตรฐา พลเสน. (2561, น.148) ที่ระบุว่าแนวทางในการพัฒนานักส่งเสริมการเกษตรตามบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนา 3 ส่วน ได้แก่ การพัฒนาด้วยตนเอง การพัฒนาจากระบบการบริหารองค์กรและการพัฒนาด้วยระบบการจัดการศึกษา

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา เรื่อง แนวทางพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

จากการศึกษา พบว่าเจ้าหน้าที่ที่มีความเห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรกรอินทรีย์อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ในการดำเนินงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ภายใต้โครงการพัฒนาเกษตรกรมัยยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ที่มีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาเกษตรกร อบรมถ่ายทอดความรู้ และตรวจประเมินสถานการณ์ และประเมินแปลงเบื้องต้นในด้านความเสี่ยงต่างๆ ในการผลิตพืชของเกษตรกรที่อาจไม่เป็นไปตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ และให้คำแนะนำในการปรับปรุง แก้ไข ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น จึงส่งผลให้เกษตรกรเกิดการรับรู้และการปฏิบัติในระดับมาก ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาให้เกษตรกรเกิดการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรกรอินทรีย์ในระดับมากที่สุด เจ้าหน้าที่ควรต้องมีการติดตาม ประเมินสถานการณ์การผลิตพืชของเกษตรกรอย่างใกล้ชิด หรือมากกว่า 2 ครั้ง รวมทั้ง วิเคราะห์ความเสี่ยง ปัญหา หรือข้อจำกัด ที่ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ได้ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขต่อไป จะส่งผลให้เกษตรกรสามารถรับรู้และปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ได้มากยิ่งขึ้น

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) จากการศึกษา พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรกรอินทรีย์ ในเรื่อง การถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีการเกษตร การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น การวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตร และการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ผ่านช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทอินเทอร์เน็ต สื่อบุคคลประเภทหน่วยงานราชการ และสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทคู่มือ ดังนั้น หน่วยงานควรจัดให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ถ่ายทอดความรู้ สาธิต ฝึกปฏิบัติ และ

ศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง จัดทำคู่มือและหลักสูตร e-learning เพื่อเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ที่สามารถเรียนรู้ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เข้าถึงองค์ความรู้ได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ รวมทั้ง สร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์หรือช่องทางการสื่อสารสำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์

2) จากการศึกษา พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ในเรื่องของการประเมินความเสี่ยงของแปลงเกษตร การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร และความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และมีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานควรมีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างครบถ้วน ทั้งการพัฒนาความรู้ การฝึกปฏิบัติ และจัดศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ดังนั้น หน่วยงานควรมีการจัดเวทีการถ่ายทอดความรู้ สาธิต ฝึกปฏิบัติ และศึกษาดูงาน โดยรูปแบบกระบวนการถ่ายทอดความรู้อาจจัดเป็นรูปแบบเผชิญหน้าผสมผสานกับรูปแบบออนไลน์มากกว่า 1 ครั้งต่อปี เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ทบทวนความรู้ และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เจ้าหน้าที่เกิดความเข้าใจ ได้ลงมือ ฝึกปฏิบัติ และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงตามสถานการณ์ต่างๆ สามารถความรู้นำไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3) จากการศึกษา พบว่า เจ้าหน้าที่เห็นว่าเกษตรกรมีการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับมาก ดังนั้น การที่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นที่ปรึกษาในด้านเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกร จะส่งผลให้เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถผลิตพืชได้ตามข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ หรือหลักเกษตรอินทรีย์ได้มากยิ่งขึ้น หน่วยงานสามารถนำรูปแบบการเป็นที่ปรึกษาประยุกต์ไปใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรด้านอื่นๆ ได้

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาเพิ่มเติมจากประชากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในภาพรวมของหน่วยงาน โดยไม่เจาะจงเพียงโครงการฯ ใด โครงการฯ หนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาได้เหมาะสมกับหน่วยงาน

3.2.2 ควรศึกษาเพิ่มเติมในทัศนคติของเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้อง ว่ามีความคาดหวังต่อสมรรถนะ หรือศักยภาพของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอย่างไรในปัจจุบัน เพื่อนำผลการศึกษาวินิจฉัยมาปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของนักส่งเสริมการเกษตรต่อไป

3.2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพหรือความสำเร็จในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เพื่อทราบถึงแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ รวมทั้ง การดำเนินงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้การปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ประสบความสำเร็จ

3.2.4 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตพืชแบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร เพื่อทราบถึงแนวทางการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ นำผลการศึกษาวางแผนการดำเนินงาน

ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ได้อย่างเหมาะสม และส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถผลิตพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้มากยิ่งขึ้น

3.2.5 ควรศึกษาระดับความรู้ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเรื่องของการผลิตพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ข้อกำหนดและวิธีปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษณ์ราภิวัศ รุ่งกานทาพัทธ์. (2560). การส่งเสริมการเกษตรผ่านระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัด [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช]. Sukhothai Thammathirat Open University Intellectual Repository. <https://ir.stou.ac.th/handle/123456789/11442>
- กนกกานต์ วงศ์ษา. (2564). การปฏิบัติในการปลูกข้าวตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย. [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2555). การกำหนดความรู้ ความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งข้าราชการกรมส่งเสริมการเกษตร. http://www.person.doe.go.th/person/2011/sites/default/files/new56/sys/standard_position.pdf
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560). แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเกษตรระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) และแผนปฏิบัติงาน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560 - 2565). นวัตกรรมดาการพิมพ์ (ประเทศไทย) จำกัด.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). เกษตรอินทรีย์ Organic Agriculture (ฉบับปรับปรุง). ห้างหุ้นส่วนจำกัด อีเลฟเว่น สตาร์ อินเทอร์เน็ต.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). แผนปฏิบัติการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลกรมส่งเสริมการเกษตรระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570). กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). แบบประเมินการผลิตพืชอินทรีย์เบื้องต้นตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มกษ. 9000-2564 ในโครงการส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 โครงการพัฒนาเกษตรกรรวมเกษตรกรกรรมยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). การดำเนินงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตร. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). โครงการส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 โครงการพัฒนาเกษตรกรรวมเกษตรกรกรรมยั่งยืน กิจกรรมพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). บทบาทและหน้าที่ของที่ปรึกษาเกษตรกรตามระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกษ.9000-2564). กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2567). Farmer Map 2566. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. กรมส่งเสริมการเกษตร.

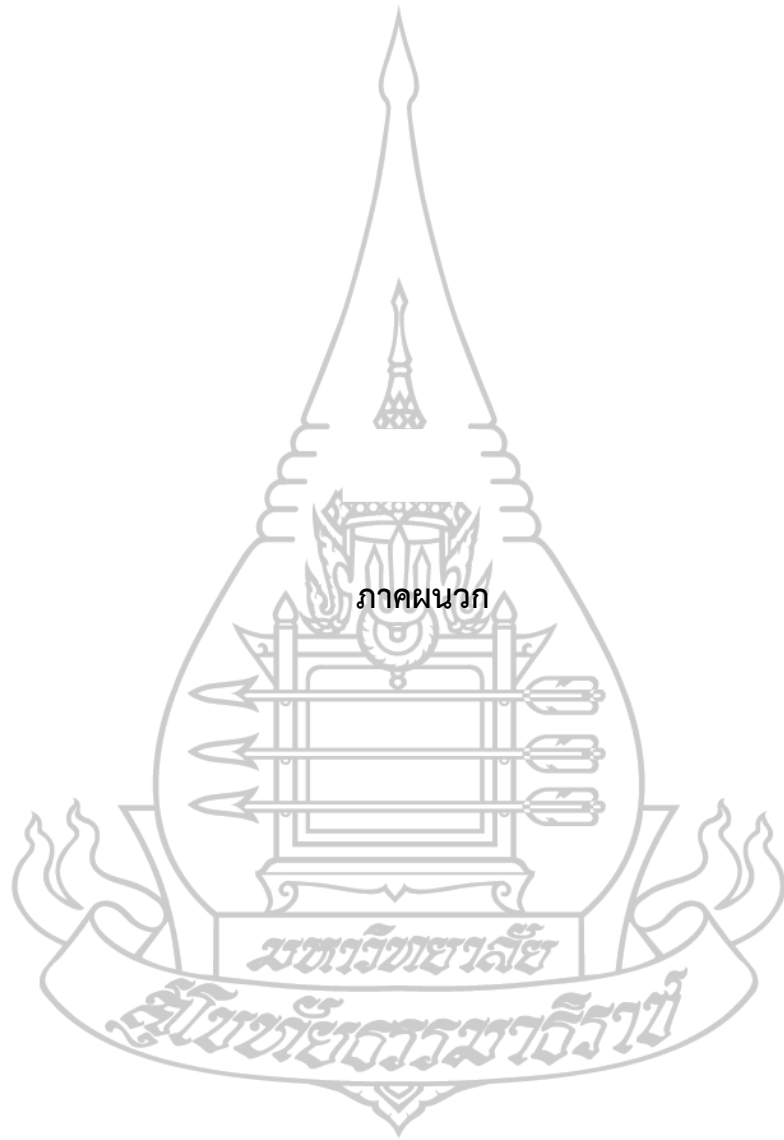
- คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ. (2565). *แผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์ พ.ศ. 2566 - 2570. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.*
- คณะทำงานขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ขั้นพื้นฐานจังหวัดนครราชสีมา. (2563). *เกษตรอินทรีย์ 5 ดี วิถีคนโคราช Korat Organic Standard : KOS. ศูนย์นวัตกรรมแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรครบวงจรตามแนวพระราชดำริ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.*
- คณะทำงานด้านการตรวจรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS Surin Model). (2564). *คู่มือการรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS Surin).* <https://www.opsmoac.go.th/surin-manual-files-431591791796>
- จินดา ขลิบทอง และณัฐธา พลเสน. (2563). *นักส่งเสริมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ใน เอกสารการสอนชุดวิชาหลักการการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (หน่วยที่ 7) (พิมพ์ครั้งที่ 4). สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- จินดา ขลิบทอง. (2564). *สถิติอนุমানสำหรับการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ใน ประมวลสาระชุดการวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (หน่วยที่ 9). สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- จุฑามาศ นิลพันธ์, สุรพล เศรษฐบุตร์, ภาณุพันธ์ุ ประภาติกุล และ ทศพล มุลมณี. (2563). *ความต้องการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเขตภาคเหนือตอนบน. วารสารการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 58 สาขาส่งเสริมการเกษตรและคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 560-569.*
- เจนณรงค์ เทียนสว่าง. (2563). *แนวคิด ปรัชญา วัตถุประสงค์ และหลักการส่งเสริมและพัฒนา. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา 91109 หลักการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (หน่วยที่ 4). สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- ชรีดา แก้วรัตน์. (2565). *ศึกษาการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลในจังหวัดพิจิตร. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12, หน้า 617-632.*
- เชิดพงษ์ ชีระจิตต์. (2564). *การใช้การสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ใน ประมวลสาระชุดวิชา 91727 การบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (หน่วยที่ 10). สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2564). *เทคนิค วิธีการและการสื่อสารในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ใน ประมวลสาระชุดวิชา 91720 การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา (หน่วยที่ 5). สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*

- เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2564). แนวคิด ทฤษฎีด้านการบริหารงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ใน ประมวลสารประชุมวิชาการ 91727 การบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (หน่วยที่ 2). สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐฐา พลเสน. (2561). โมเดลการพัฒนานักส่งเสริมการเกษตรตามบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน [ดุชนิพนธ์ปริญญาดุชนิพนธ์บัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช] Sukhothai Thammathirat Open University Intellectual Repository. <https://ir.stou.ac.th/handle/123456789/1445>
- ชนภูมิ เวียตตัน นครเศศ รังควัต พุฒิสรรค์ เครือคำ และ สายสกุล ฟองมูล. (2564). การยอมรับเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงอำเภอสันทราย. วารสารผลิตภัณฑ์การเกษตร 3(3), 81-92.
- ธิดารัตน์ สุขชู. (2564). การส่งเสริมการผลิตผักตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช]. Sukhothai Thammathirat Open University Intellectual Repository. <https://ir.stou.ac.th/handle/123456789/9513>
- นัฐพงษ์ แก้วรัตนชัย. (2564). การยอมรับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม. [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต] มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิลธิตา พรอมชัยภูมิ. (2564). การพัฒนานักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอในการปฏิบัติงานโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร. [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต] มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2565). ตัวแปร ประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ใน ประมวลสารประชุมวิชาการ 91723 การวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (หน่วยที่ 5). สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2564). แนวคิดเชิงวิเคราะห้เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ใน ประมวลสารประชุมวิชาการ 91720 การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา (หน่วยที่ 4). สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรเพ็ญ เพชรสุขสิริ. (2531). การวัดทัศนคติ. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พลสรานู สราญรมย์. (2564). บทบาท หน้าที่ และศักยภาพของนักส่งเสริมการเกษตร ใน ประมวลสารประชุมวิชาการ 91720 การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา (หน่วยที่ 8). สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). ความคิดเห็น. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

- วรรณรีย์ คนขยัน และคณะ. (2564). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการในการพัฒนาทักษะการส่งเสริมการเกษตรของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า 2564 : 39 (2) , 119 - 129.
- วรรณรีย์ คนขยัน, สมชัย อนุสนธิ์พรเพิ่ม และ ธาณินทร์ คงศิลา. (2564). ความต้องการในการพัฒนาตนเองของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า, 39(3), 231 - 238.
- วรทัศน์ อินทร์คัมพร. (2556). บทบาทและคุณสมบัติของนักส่งเสริมการเกษตร ใน เอกสารการสอนชุดวิชาหลักการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตรคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. https://ageconextens.agri.cmu.ac.th/Course_online/course_352311.htm
- ศยามล สีนประเสริฐ. (2562). แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้านอารักขาพืชในจังหวัดเลย. [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช]. Sukhothai Thammathirat Open University Intellectual Repository. <https://ir.stou.ac.th/handle/123456789/10769>
- ศานิต ปิ่นทอง. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตมะพร้าวอินทรีย์ของเกษตรกรอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต] มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร. (2566). สรุปข้อมูลการนำเข้า-ส่งออกวัตถุดิบอินทรีย์ทางการเกษตร พ.ศ. 2566. https://www.doa.go.th/ard/?page_id=386
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดยโสธร. (2562). คู่มือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ยโสธรขั้นพื้นฐาน Yasothon Basic Organic Standard (Yaso BOS). <https://www.opsmoac.go.th/yasothon-dwl-files-411991791952>
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2564). มาตรฐานสินค้าเกษตร เกษตรอินทรีย์ : การผลิต การแปรรูป การแสดงฉลาก และการจำหน่ายผลิตผลและผลิตภัณฑ์อินทรีย์ (มกษ. 9000-2564). สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2567). สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2566. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- สินีนุช ครุฑเมือง. (2564). จิตวิทยาและมนุษย์สัมพันธ์ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ใน ประมวลสาระชุดวิชา 91720 การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา (หน่วยที่ 12). สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- สุริรัตน์ วงษ์ชื่น. (2558). *ความต้องการการเรียนรู้ด้านอารักขาพืชโดยชีววิธีของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในภาคตะวันออก*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช]. Sukhothai Thammathirat Open University Intellectual Repository. <https://ir.stou.ac.th/handle/123456789/5721>
- Best, J.W. (1977). *Research in Education*. (3rd ed). New Jersey : Prentice Hall Inc.
- Likert, Rensis. (1961). *New Pattern of Management*. New York : McGraw – Hill.
- Remmer, H. (1996). *Internation to Opinion and Attitude*. New York: Harper and Brothers Publisher Measurement.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมาธิราช

ภาคผนวก ก

เครื่องมือการวิจัย

มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒราชวิทยาลัย

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย**เรื่อง แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์****คำชี้แจง :**

1. แบบสอบถามชุดนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษาวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษา
 - 1.1 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์
 - 1.2 คิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร
 - 1.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์
 - 1.4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์
 - 1.5 วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์
2. แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ตอน จำนวน 6 หน้า ประกอบด้วย
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
 - ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้และการนำไปปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร
 - ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์
 - ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
3. เลขที่แบบสอบถามมีไว้เพื่อติดตามแบบสอบถามเท่านั้น
4. คำตอบที่ได้รับจากแบบสอบถามชุดนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเป็นแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือ
5. การประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจะเป็นข้อมูลในภาพรวม มิได้บ่งบอกถึงระดับบุคคล เพื่อให้ท่านให้ข้อมูลโดยอิสระ หากมีข้อคำถามใดที่ทำให้ท่านไม่สะดวกในการให้ข้อมูลท่านมีสิทธิที่จะไม่ตอบข้อคำถามหรือให้ข้อมูลในข้อดังกล่าวได้

พัชรากร เรืองศรี

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

หลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

คำชี้แจง : ผู้โปรดทำเครื่องหมาย (✓) และเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้ ตามที่ผู้ตอบคิดว่าตรงตามความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1. เพศ 1.1 ชาย 1.2 หญิง
2. อายุ ปี (มากกว่า 6 เดือนนับเป็น 1 ปี)
3. ระดับการศึกษาสูงสุด
 3.1 ปริญญาตรี 3.2 สูงกว่าปริญญาตรี 3.3 อื่นๆ
 (ระบุ).....
4. สาขาวิชาเอกที่จบการศึกษา
 4.1 พืชศาสตร์ 4.2 ส่งเสริมการเกษตร 4.3 สัตว์ศาสตร์
 4.4 โรคพืชและกีฏวิทยา 4.5 คหกรรม 4.6 ปฐพีวิทยา
 4.7 เทคโนโลยีการผลิตพืช 4.8 การจัดการการผลิตพืช 4.9 ชีววิทยา
 4.10 เทคโนโลยีอาหาร 4.11 วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม 4.12 อื่นๆ(ระบุ)..
5. ประสบการณ์การทำงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ปี (มากกว่า 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)
6. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ ด้านเกษตรอินทรีย์จากแหล่งใดต่อไปนี้บ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 6.1 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านเกษตรอินทรีย์ในหน่วยงานอื่น เช่น สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) กรมวิชาการเกษตร
- 6.2 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในหน่วยงานกรมส่งเสริมการเกษตร
- 6.3 การฝึกอบรม/สัมมนา/ศึกษาดูงาน
- 6.4 ศึกษาจากเอกสารคำแนะนำ เช่น คู่มือ เอกสารวิชาการ แผ่นพับ โปสเตอร์ หนังสือพิมพ์
- 6.5 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต โลกออนไลน์ เฟซบุ๊ก
- 6.6 อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้และการนำไปปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

คำชี้แจง : ท่านเห็นว่าเกษตรกรที่ท่านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ มีการรับรู้และการนำไปปฏิบัติในระดับใด โปรดใส่เครื่องหมาย (✓) ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
ได้แก่ 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

ประเด็นการรับรู้/การยอมรับปฏิบัติ	ระดับการรับรู้	ระดับการยอมรับปฏิบัติ
	(1 - 5)	(1 - 5)
2.1 พื้นที่ปลูก		
2.1.1 ปลูกพืชอินทรีย์ที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่		
2.1.2 แปลงปลูกพืชอินทรีย์อยู่ห่างจากถนน โรงงานอุตสาหกรรมและแหล่งมลพิษ		
2.1.3 แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกพืชอินทรีย์ มีความสะอาด ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน ไม่ไหลผ่านชุมชน หรือโรงงานอุตสาหกรรม		
2.2 การจัดการกระบวนการผลิต		
2.2.1 สร้างแนวกันชน เช่น การขุดคู ปลูกพืชยืนต้น หรือพืชล้มลุกเพื่อป้องกันการปนเปื้อนที่อาจมาจากบริเวณนอกฟาร์ม		
2.2.2 ไม่เผาทำลายเศษซากพืช ตอซัง หรือวัสดุต่างๆ		
2.2.3 ไม่ใช้สารเคมี หรือสารสังเคราะห์ในการปลูกพืชอินทรีย์		
2.3 เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์		
2.3.1 ไม่ใช้เมล็ดพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ที่ได้จากพืชตัดแปรพันธุกรรม		
2.3.2 เมล็ดพันธุ์หรือส่วนขยายพันธุ์ที่ใช้มาจากระบบอินทรีย์		
2.3.3 ไม่ใช้สารสังเคราะห์ สารเคมี ฮอโมน คลุกเมล็ดพันธุ์ก่อนปลูก		
2.4 การจัดการดิน		
2.4.1 ปลูกพืชตระกูลถั่ว ปอเทือง หรือปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ และปรับปรุงบำรุงดิน		
2.4.2 นำวัสดุเหลือใช้ภายในแปลงมาหมุนเวียนใช้ในการปรับปรุงบำรุงดิน เช่น ปุ๋ยหมัก เศษซากพืช ปุ๋ยพืชสด		
2.4.3 ไม่ใช้สารสังเคราะห์ในการบำรุงดิน เช่น ปุ๋ยเคมี		
2.5 การจัดการศัตรูพืช		
2.5.1 ควบคุม ป้องกัน กำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน เช่น ใช้กับดักกาวเหนียว แสงไฟ สบู่ไล่แมลง ตั๊กแตน ตัวเบียน จุลินทรีย์ และชีวภัณฑ์		
2.5.2 กำจัดวัชพืช โดยใช้แรงงานคน เครื่องจักรกล คลุมดินด้วยพลาสติกทึบแสง แทนการใช้ยาเคมีกำจัดศัตรูพืช		
2.5.3 มีสถานที่เก็บรักษาวัสดุ อุปกรณ์ในการป้องกัน กำจัดศัตรูพืช เป็นสัดส่วน		

ประเด็นการรับรู้/การยอมรับปฏิบัติ	ระดับการรับรู้	ระดับการยอมรับปฏิบัติ
	(1 – 5)	(1 – 5)
2.6 การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว		
2.6.1 ไม่นำผลผลิตทั่วไปมาปะปนกับผลผลิตอินทรีย์		
2.6.2 ป้องกันผลผลิตไม่ให้สัมผัสกับดินหรือสิ่งก่อกำเนิดการปนเปื้อน		
2.6.3 ทำความสะอาดวัสดุ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือที่ใช้ก่อนการเก็บเกี่ยว		
2.7 การบรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง		
2.7.1 ใช้วัสดุหรือบรรจุภัณฑ์ที่สามารถย่อยสลายได้ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม		
2.7.2 ทำความสะอาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวม บรรจุหีบห่อ เก็บรักษา และการขนส่ง ก่อนใช้งาน		
2.7.3 ภาชนะบรรจุสะอาด และป้องกันการปนเปื้อนได้		
2.8 การแสดงฉลากและการกล่าวอ้าง		
2.8.1 ไม่กล่าวอ้างผลผลิตที่ไม่ได้รับรองว่าเป็นผลผลิตจากการผลิตแบบอินทรีย์		
2.8.2 แสดงเครื่องหมายรับรองตรงกับชนิดพืชที่ได้รับการรับรอง		
2.9 การบันทึกข้อมูลการผลิตและการทวนสอบ		
2.9.1 จัดบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานภายในฟาร์มอย่างต่อเนื่อง และเป็นปัจจุบัน เช่น การปลูก ดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต แหล่งที่มาและการใช้ปัจจัยการผลิต ชนิดปริมาณผลผลิต การจำหน่าย รวมถึงการขนส่ง		
2.9.2 จัดทำประวัติ แผนที่ ที่ตั้ง และแผนผังของฟาร์ม		
2.9.3 เก็บบันทึกข้อมูลการผลิตพืชอินทรีย์ไว้สำหรับตรวจสอบย้อนกลับ		

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่

คำชี้แจง : ท่านมีปัญหาด้านการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในระดับใด และมีข้อเสนอแนะอย่างไร

โปรดใส่เครื่องหมาย (✓) ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	1	2	3	4	5	
3.1 ด้านความรู้						
3.1.2 ความรู้ด้านการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์						
3.1.2 การประเมินความเสี่ยงของแปลงเกษตรอินทรีย์						
3.1.3 อื่นๆ (ระบุ)						
3.2 ด้านการปฏิบัติงานส่งเสริม						
3.2.1 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์						
3.2.2 การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร						
3.2.3 การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการเกษตร						
3.2.4 อื่นๆ (ระบุ)						
3.3 บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล						
3.3.1 ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร						
3.3.2 การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์						
3.3.3 แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า						
3.3.4 มนุษยสัมพันธ์และจิตบริการ						
3.3.5 อื่นๆ (ระบุ)						

ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางพัฒนา

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

คำชี้แจง : โปรดระบุ ระดับความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ ผ่านช่องทางและวิธีการต่างๆ ที่ตรงกับความต้องการของท่านมากที่สุด

5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

สมรรถนะของนักส่งเสริม การเกษตร	ระดับความต้องการส่งเสริม (1-5)	ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ (1-5)							ระดับความต้องการวิธีการ ส่งเสริมการเรียนรู้ (1-5)			
		สื่อบุคคล		สื่อสิ่งพิมพ์			สื่ออิเล็กทรอนิกส์		บรรยาย	สาธิต	ฝึกปฏิบัติ	ศึกษาดูงาน
		ราชการ	เอกชน	แผ่นพับ	คู่มือ	โปสเตอร์	วิทยุ	โทรทัศน์				
4.1 ด้านความรู้												
4.1.1 ข้อกำหนดและการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์												
4.1.2 การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน												
4.1.3 การจัดการดิน ปุ๋ย และเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร												
4.1.4 อื่นๆ (ระบุ).....												
4.2 ด้านทักษะ												
4.2.1 การตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น วิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ด้านการเกษตรการ												
4.2.2 การถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตร												
4.2.3 อื่นๆ (ระบุ).....												
4.3 ด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล												
4.3.1 การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์												
4.3.2 การสื่อสาร ให้คำแนะนำ												
4.3.3 การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า												
4.3.4 อื่นๆ (ระบุ).....												

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

แบบสอบถามประเด็นกรอบแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

คำชี้แจง : โปรดพิจารณากรอบแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ซึ่งได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักส่งเสริมการเกษตร และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง โดยการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร แบ่งเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย 1) ก่อนการปฏิบัติงาน 2) ขณะปฏิบัติงาน และ 3) หลังการปฏิบัติงาน โดยพัฒนาในด้าน 1) ความรู้ 2) ทักษะ และ 3) บุคลิกลักษณะ เพื่อเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ประเด็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ของกรอบแนวทางการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

1. พัฒนาก่อนการปฏิบัติงาน : โดยการจัดอบรม ถ่ายทอดความรู้ จัดทำคู่มือ องค์กรความรู้ รวมทั้ง หลักสูตร e - learning ด้านข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ครอบคลุม ในด้านความรู้ ทักษะ และบุคลิกลักษณะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ รวมทั้ง จัดการศึกษาจากแหล่งความรู้ต่างๆ และทำนุต่อการรับการพัฒนา ความรู้ ทักษะ และบุคลิกลักษณะในเรื่องใด ผ่านช่องทางใด และวิธีการใด (โปรดระบุ....)

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา/ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม (โปรดระบุ).....

.....

2. พัฒนาขณะปฏิบัติงาน : โดยการจัดสาธิต ฝึกปฏิบัติ รวมทั้ง จัดระบบการสอนงานโดยมี พี่เลี้ยงเป็นผู้สอนงาน และการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานด้านส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ รวมทั้ง การบูรณาการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ทักษะที่เกี่ยวข้องร่วมกับ หน่วยงานภาคี และทำนุต่อการรับการพัฒนา ความรู้ ทักษะ และบุคลิกลักษณะในเรื่องใด ผ่านช่องทางใด และวิธีการใด (โปรดระบุ.....)

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา/ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม (โปรดระบุ).....

.....

3. **พัฒนาหลังปฏิบัติงาน** : โดยการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ จากการประเมินตนเอง เพื่อนร่วมงานและหัวหน้างานผู้ประเมิน และติดตามประเมินผลในเวทีชุมชน การประชุมระดับอำเภอ จังหวัด ประเทศ เพื่อร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติงาน ผลสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค รวมถึงความต้องการพัฒนา และท่านต้องการรับการพัฒนา ความรู้ ทักษะ และบุคลิกลักษณะ ในเรื่องใด ผ่านช่องทางใด และวิธีการใด (โปรดระบุ.....)

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา/ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม (โปรดระบุ).....

.....

4. ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อการพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์แก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ลำดับ ที่	จังหวัด	จำนวนประชากร (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
1	ชัยนาท	1	1
2	นนทบุรี	6	4
3	พระนครศรีอยุธยา	5	3
4	ลพบุรี	3	2
5	สระบุรี	13	8
6	สิงห์บุรี	6	4
7	อ่างทอง	7	4
8	กาญจนบุรี	2	1
9	นครปฐม	3	2
10	ประจวบคีรีขันธ์	4	2
11	เพชรบุรี	9	5
12	ราชบุรี	7	4
13	สุพรรณบุรี	2	1
14	จันทบุรี	1	1
15	ฉะเชิงเทรา	1	1
16	ชลบุรี	7	4
17	ตราด	3	2
18	นครนายก	2	1
19	ปราจีนบุรี	1	1
20	ระยอง	4	2
21	สระแก้ว	2	1
22	กาฬสินธุ์	6	4
23	ขอนแก่น	5	3
24	ชัยภูมิ	7	4
25	นครพนม	1	1
26	นครราชสีมา	11	7
27	บึงกาฬ	1	1

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	จังหวัด	จำนวนประชากร (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
28	บุรีรัมย์	1	1
29	มหาสารคาม	1	1
30	มุกดาหาร	3	2
31	ยโสธร	1	1
32	ร้อยเอ็ด	8	5
33	เลย	4	2
34	ศรีสะเกษ	4	2
35	สกลนคร	3	2
36	สุรินทร์	6	4
37	หนองคาย	2	1
38	หนองบัวลำภู	1	1
39	อำนาจเจริญ	2	1
40	อุดรธานี	3	2
41	อุบลราชธานี	6	4
42	กระบี่	6	4
43	ชุมพร	4	2
44	ตรัง	1	1
45	นครศรีธรรมราช	4	2
46	นราธิวาส	2	1
47	ปัตตานี	1	1
48	พังงา	3	2
49	พัทลุง	6	4
50	ภูเก็ต	3	2
51	ยะลา	2	1
52	ระนอง	5	3
53	สงขลา	5	3
54	สตูล	3	2

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	จังหวัด	จำนวนประชากร (ราย)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
55	สุราษฎร์ธานี	2	1
56	กำแพงเพชร	2	1
57	เชียงราย	2	1
58	เชียงใหม่	8	5
59	ตาก	1	1
60	นครสวรรค์	2	1
61	น่าน	5	3
62	พะเยา	2	1
63	พิจิตร	3	2
64	พิษณุโลก	3	2
65	เพชรบูรณ์	2	1
66	แพร่	2	1
67	แม่ฮ่องสอน	3	2
68	ลำปาง	5	3
69	ลำพูน	4	2
70	สุโขทัย	3	2
71	อุตรดิตถ์	2	1
72	อุทัยธานี	1	1
รวม		262	158

ภาคผนวก ค

คำสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญของแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น(Reliability) ของแบบสอบถาม
จากการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficient)
โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติด้านเกษตรอินทรีย์
ของเกษตรกร

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.985	52

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.971	9

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.989	104

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวพัชรากร เรืองศรี
วัน เดือน ปี เกิด	2 กุมภาพันธ์ 2534
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต(เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ พ.ศ. 2556
สถานที่ทำงาน	สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร
ตำแหน่ง	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ

